

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 16.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1894.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Ἐν τῇ ἑλληνικῇ Βουλῇ ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὴν λήξαν ἐβδομάδα καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ κατὰ τὴν προσεχῆ ἢ ἐπὶ τοῦ σταφιδικοῦ νομοσχεδίου τῆς κυβερνήσεως συζητήσις. — Ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου τούτου πολλοὶ ἠγόρευσαν, ἐπανειλημμένως δὲ ὁ κ. πρωθυπουργὸς ἔλαβε τὸν λόγον, ὅπως ἀντιφρούσῃ τὰς ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτεύσεως διατυπωθείσας μομφάς· ἀλλ' ἀτυχῶς αὐτὴ ἡ ὑπερβολικὴ μακρολογία, εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν τοπικιστικῶν συμφερόντων συνηγορίαν ἐκτραπέισα, κινδυνεύει νὰ καταναλώσῃ πολὺτιμον χρόνον, χωρὶς ν' ἀποδείξῃ ἐγκαίρως τὸν προσφωρότατον τρόπον πρὸς ἀνακούφισιν τῶν σταφιδοπαραγωγῶν. — Ἐπειτα παρὰ τὴν ὄρειαν τῶν ὑπὸ τῶν διαφόρων βουλευτῶν προταθέντων σχεδίων νόμων καὶ ὑποβληθειῶν προτάσεων ὀλίγιστα ἐξεφράσθησαν πρακτικῆς ἀξίας ἰδέαι, ὀλίγιστων θελόντων νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι, ἔλλειπούσης τῆς καταναλώσεως, ἀνάγκη ριζικωτέρας τοῦ κακοῦ θεραπείας. — Μόνος ὁ κ. Παπαμιχαλόπουλος εἰσηγήσατο πρακτικὴν ἰδέαν, τὴν ἐκρίζωσιν μέρους τῶν σταφιδαμπελώνων καὶ μεταβολὴν αὐτῶν εἰς βαμβακοφυτείας. Ἄν μάλιστα συνίστα τὴν ἀντικατάστασιν τῆς σταφιδαμπελοφυτείας διὰ τῆς σιροτροφίας, ἐξόχως δυναμένης νὰ εὐδοκιμήσῃ ἐν Ἑλλάδι, δὲν θὰ ὠκνοῦμεν νὰ κινήσωμεν αὐτὸν ὡς τὸν πρακτικώτατον ἄνδρα τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοβουλίου. — Ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῆς κυβερνήσεως, ἂν αἱ τελευταῖαι ἐξ Ἀθηνῶν εἰδήσεις ἀληθεύωσιν, ὁσημέραι νέαι γινῶνται ἐν τῇ ὑπουργικῇ φάλαγγι δυσαρρέσκεια, ἐξ οὗ συμπεραίνεται ὅτι μετὰ τὰς ἀπόκρεως, ὅτε τινὲς τῶν δυσπροεστημένων κυβερνητικῶν βουλευτῶν θ' ἀπέλθωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν, ἵνα μὴ τὰχέως ἐπανεέλθωσιν, ἢ κυβερνήσις θ' ἀπολέσῃ αὐθις τὴν ἀσφαλίαν. — Ἐν τούτοις ταῦτα εἶνε εἰκασίαι, ὃν τὴν βασιμότητα τὸ προσεχὲς μέλλον θὰ δείξῃ.

*Ἄν ἐπαληθεύωσιν αἱ τελευταῖαι ἐκ Βελιγραδίου εἰδήσεις, τὰ σερβικὰ πράγματα λαμβάνουσι κατ' αὐτὰς νίαν ἐπίδοσιν κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν φορὰν αὐτῶν. — Κατὰ τὰς εἰδήσεις ταύτας ἐπικεῖται ἡ προσωρινὴ ἐκ Βελιγραδίου ἀπομάκρυνσις τοῦ βασιλοπάτορος, εἰς Νύσσαν τό γε νῦν μεταβαίνοντος, ἢ κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ συγκρότησις ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου νέας, καθαρῶς φιλελευθέρου, κυβερνήσεως, ἧς ἡ σύστασις παρεστάθη αὐτῷ ἀδύνατος ἐφ' ὅσον παραμένει ἐν Βελιγραδίῳ ὁ πρῶν βασιλεὺς, ὅστις μετὰ ταῦτα θὰ ἐπανήρξατο καὶ θ' ἀνελάμβανε τὴν ἐν τῇ αὐτῇ θέσιν αὐτοῦ ὡς ἀνωτάτου τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ συμβούλου. — Ἄν ταῦτα οὕτω γένωνται, θὰ ἐπειθον πάντα ὅτι ὁ κόμης τοῦ Τακόβου, ἐξαντλήσας ἐν ταῖς ἡδοικαῖς τῶν Παρισίων διατριβαῖς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ μετὰ καὶ τῶν διὰ τῆς Ρωσίας χρηρηνηθέντων αὐτῷ ἑκατομμυρίων, μόνην εὐρίσκει προσφυγὴν τὴν ἀδάπανον ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ υἱοῦ διατριβῇ. — Ἄν ἐπραττε τοῦλάχιστον τοῦτο ἄνευ τῆς ἀξιώσεως νὰ ἐπιδρῇ ἐπὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων τῆς χώρας, ἢ διαγωγὴ αὐτοῦ θὰ ἦτο συγγνώμης ἀξία· θέλων ὅμως τὴν ἰδίαν ἀνάγκην νὰ παραστήσῃ ὡς ἀνάγκην τοῦ σερβικοῦ κράτους καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου νὰ ἐπεμβαίη ἄνευ δικαιώματος τινος εἰς τὴν ἐνάσκησιν τῆς ὑπάτης ἐν τῇ χώρᾳ ἀρχῆς, βεβαίως πολιτεύεται κατὰ τρόπον ἥκιστα συγγνωστόν.

Τὸ κύριον τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικολογίας θέμα κατὰ τὴν λήξαν ἐβδομάδα ἀπέτελεσεν ἡ ὑπὸ τοῦ ἰταλοῦ ὑπουργοῦ τῶν οικονομικῶν ὑποβληθεῖσα τῇ Βουλῇ ἔκθεσις περὶ τῆς οικονομικῆς θέσεως τοῦ κράτους καὶ περὶ τῶν μέσων, δι' ὃν ἡ κυβερνήσις φρονεῖ ὅτι δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακόν. — Ἡ ἔκθεσις αὕτη, μετὰ τὸσαύτης ἀνυπομονῆσις ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀναμενομένη, οὕτω λυπηρὰν καὶ κρίσιμον ἀποκαλύπτει τὴν κατάστασιν τῶν δημοσίων οικονομικῶν τῆς Ἰταλίας, ὥστε ἐξηγεῖ ἐπαρκῶς τὸν μέχρι τοῦδε κρατῆσαντὰ παρὰ τῷ ὑπουργεῖῳ αὐστηρὸν μυστικισμόν περὶ τοῦ οικονομικοῦ αὐτοῦ προγράμμα-

τος καὶ τὴν μεγίστην βραδύτητα, μεθ' ἧς τοῦτο προέβη εἰς τὴν ἐκφρασὶν τῆς γνώμης αὐτοῦ. — Καὶ πράγματι, ὅταν κυβερνήδεις τις ἀναγκάζηται νὰ δηλώσῃ εἰς τὸ ἔθνος ὅτι ἤγγικεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς χρεωκοπικῆς ἀτιμώσεως, τοῦ μὲν ἔθνσιου τοῦ κράτους προὔπολογισμοῦ παρουσιάζοντος ἔλλειμμα 177 ἑκατομμυρίων, τοῦ δὲ γενικοῦ λογαριασμοῦ τοῦ θησαυροφυλακίου ἀναγράφοντος χρεωλογικὴν διαφορὰν ἑξακοσίων ἑκατομμυρίων, δύναται νὰ σκεφθῆ ὀλίγον ὀριμώτερον, ὅπως μετὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς κρίσεως προτείνῃ παρεσκευασμένα καὶ τὰ καταλλετότατα τῶν δυνατῶν θεραπευτικῶν μέσων. — Ἀτυχῶς, ἂν ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀπελπιστικῆς καταστάσεως τῶν οικονομικῶν τοῦ κράτους προὔξενεν ἀληθεῖς ἀτάλληλα, διότι αὐτὰ δὲν ἐπιστεύετο εἰς τοιοῦτον βαθμὸν οὕσα, τὰ πρὸς τὴν θεραπείαν τοῦ καιοῦ προταθέντα μέτρα, καίτοι κατὰ τὴν πρώτῃν στιγμὴν τῆς καταπλήξεως ταύτης ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ κοινοβουλίου ἀποδεκτά, παμψηφεί σχεδὸν παραχωρηθείσης τῷ κ. Κρίστη τῆς ὑπ' αὐτοῦ αἰτηθείσης ἐκτάκτου πληρεξουσιότητος πρὸς τὴν διὰ βασιλικῶν διαταγμάτων ἐφαρμογὴν αὐτῶν, ἡξάντο ἤδη γενικῶς σχεδὸν κρινόμενα ὡς ἀνεφάρμοστα, ἅτε βασιζόμενα ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ μέγα ποσὸν τῶν ἑκατῶν ἑκατομμυρίων ἀξήσεως τῆς φορολογίας λαοῦ, ὅστις εἶναι ἤδη οικονομικῶς ἐξηντλημένος. — Οὕτω τὴν πρώτῃν ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴν διεδέξατο σφοδρὰ ἀντιπολιτευτικὴ ἀντίδρασις, ἣτις ἠνάγκασε τὸν ἰταλὸν πρωθυπουργὸν νὰ δηλώσῃ ὅτι εἶνε διατεθειμένος τὰς μάλιστα ἀπαρεσκευάσας τῶν φορολογικῶν ἀξήσεων ν' ἀντικαταστήσῃ διὰ μονοπωλίων ἀλλ' ἀμφίβολον ὅτι ἡ διὰ τῆς λοξοδρομίας ταύτης εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, τὴν μέχρι τελείας ἐξαντλήσεως τοῦ ἰταλικοῦ λαοῦ ἀφαιμαξίαν, ἀφίξις θὰ εὐδοκηήσῃ πλεονέστερον. — Ἀλλὰ τὸ οικονομικὸν πρόγραμμα τῶν κκ. Κρίστη καὶ Σοννίνου περιλαμβάνει καὶ ἄλλο τι μέτρον, μὴ περιλαμβανόμενον ἐν τῇ τηλεγραφικῇ περιλήψει τῆς σχετικῆς ἐκθέσεως, ἣν εἶχον ὑπ' ὄψει, ὅτε ἐγράφεον τὴν περὶ τῶν ἰταλικῶν πραγμάτων Γερμανικὴν τῆς πολιτικῆς ἐπιθεωρήσεως τῆς παρελθούσης κυριακῆς. Ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις ὑπὸ τὸ πρόσχημα μετατροπῆς ἐλάττωι κατὰ 20 οἷο τὸν εἰς τοὺς πιστωτὰς τοῦ κράτους ἐκτινόμενον τόκον· ἐννοεῖται δὲ τὸ μέτρον τοῦτο πόσον δυσάρεστον ἐντύπωσιν προὔξενεν ταῖς χρηματιστικαῖς ἀγοραῖς τῆς Εὐρώπης καὶ ποίαν νέαν κατακρήμνισιν τῶν ἰταλικῶν χρεωγράφων ἐπήνεγκε.

Καὶ ἐν Βερολίῳ δὲ τὰ πράγματα δὲν βαδίζουσι κατὰ τοὺς πόθους τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ αὐτοκράτορος. — Τὸ κοινοβούλιον μετὰ τὴν εἰς δευτέραν ἀνάγνωσιν γενικὴν συζήτησιν τοῦ προὔπολογισμοῦ ἐπελάβετο τῆς πρὸς τὴν Ρωσὶαν ἐμπορικῆς συμβάσεως, ἠγόρευσαν δὲ ἤδη ἐπ' αὐτῆς πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ ὁ κόμης Καπρίθης καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς Μαρσάλ, ἐξέραντες προσκόντως τὰ ἀγαθὰ τῶν διὰ τῆς συμβάσεως ταύτης ἐγκαινιζόμενων σχέσεων τῶν δύο αὐτοκρατοριῶν. — Καθ' ἃ προβλέπεται ὅμως, οὔτε ἡ ἐξαρσις τῶν μεγάλων πολιτικῶν ἀγαθῶν, ἅτινα ἡ Γερμανία δύναται ν' ἀπεκδέχεται ἐκ τῆς πρὸς τὴν Ρωσὶαν προδεγγίδεως, οὔτε ἡ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὸν ἐρημίτην τῆς Φρειδριχρούνης

φιλοφρονεστάτη συμπεριφορὰ, οὔτε αἱ τῶν Ἀμβουρζίων εἰδήσεων παραινέσεις, οὔτε ἡ ἀπροκάλυπτος αὐτοκρατορικὴ συνηγορία, ἀλλ' οὔτε αἱ ρεκλαμικότεραι διαδόσεις περὶ ἐπικειμένης συνεντεύξεως τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων, καὶ μάλιστα περὶ προσεχοῦς εἰς Βερολίνον μεταβάσεως τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, εὐχαριστήσαντος διῆθεν τῷ αὐτοκράτορι Γουλιέλμῳ ἐπὶ τῇ δραστηριότητι, μεθ' ἧς εἰργάσθη πρὸς διομολόγησιν τῆς συμβάσεως, οὕτω μεγάλας ὑπηρεσίας δυναμένης ν' ἀποδώσῃ εἰς τὰς ἀγαθὰς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν, φαίνονται ἰσχύσασαι πρὸς μείωσιν τῆς ἐναντίον τῆς συμβάσεως ἀντιπολιτευσέως τῶν συντηρητικῶν, οἵτινες μετὰ τῶν ἀντισημιτῶν ὑπολογίζεται ὅτι θὰ κατωρθώσωσι ν' ἀντιτάξωσι κατὰ τῆς κυρώσεως τὸ ἥμισυ περίπου τῶν ψήφων τοῦ κοινοβουλίου, παρὰ τὰς ἐλπίδας, ἃς περὶ ἐπιψηφίσεως φαίνεται διατηροῦσα ἡ κυβέρνησις. — Οὕτως εἴτε πρὸς ἐκτόπισιν, εἴτε καὶ σοβαρῶς ἤρξατο αὐθις μελετώμενον τὸ μέτρον, δι' οὗ πέρυσιν κατωρθώθη ἐπὶ τέλους ἡ τῶν στρατιωτικῶν μεταρρυθμίσεων ἐπιψηφίσις παρὰ τὰς ἐναντίας τῆς Γλεινοψηφίας διαθέσεις, ἥτοι ἡ διάλυσις. — Μεταξὺ ἡ σύμβασις εὐρίσκειται ὑπὸ τὴν ἐξέτασιν εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ὑπὸ τοῦ κοινοβουλίου παρεπέμφθη.

Ἀλλὰ καὶ ἐν Λονδίῳ, φαίνεται, κρατεῖ κρίσις τις κυβερνητικὴ, παρέχουσα ἀφορμὴν εἰς ἐπανάληψιν τῶν διαδόσεων, ὅτε μὲν διαψευδομένων, ὅτε δὲ ἐπιβεβαιουμένων, περὶ παραιτήσεως τοῦ κ. Γλάδστωνος. — Ὡς αἰτία τοῦ πράγματος φέρεται νῦν οὐχὶ ἡ συστηματικὴ τῆς Βουλῆς τῶν λόρδων ἀντίδρασις πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ προγράμματος τῶν φιλελευθέρων, οὔτε ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας τοῦ ἡγέτου αὐτῶν, καίτοι καὶ πάλιν κυκλοφοροῦσιν αἱ περὶ πηρώσεως τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ φήμαι, ἀλλὰ τὸ περὶ τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ βασιλείου ζήτημα, ἐν ᾧ, φαίνεται διαφωνοῦσι πρὸς ἄλληλα τὰ μέλη τοῦ ὑπουργείου, ἄλλα μὲν, ὧν ἡγεῖται ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς λόρδος Ρόσμπερς, θεωροῦντα ταύτας ὑποδεστέρας τῶν ὑπὸ τοῦ ρωσολογικοῦ συνδέσμου διατιθεμένων καὶ ἀπαιτοῦντα σπουδαίαν ἀξίωσιν τῶν πολεμικῶν σκαφῶν, ἄλλα δὲ μετὰ τοῦ κ. Γλάδστωνος κρίνοντα αὐτὰς ἐπαρκεῖς καὶ ἀποκρούοντα πάσας πρόσθετον πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν δαπάνην. — Σαφῶς πληροφωρίων περὶ τοῦ σημείου, εἰς ὃ ἡ κρίσις εὐρίσκειται, στερούμεθα· φαίνεται ὅμως ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ κατάντημα αὐτῆς ἔσται μερικὴ τις διαρρυθμίσις τοῦ ὑπουργείου, ἀποχωροῦντος ἴσως τοῦ ἀρχῆθεν ἐν τισὶ σημείοις διαφωνοῦντος πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν λόρδου Ρόσμπερς. — Ἐν τούτοις αἱ τελευταῖαι ἐκ Λονδίνου τηλεγραφικαὶ εἰδήσεις ὡς ἐπικειμένην ἀναφέρουσι τὴν πρὸς τὴν ἀνάσσαν ἐπίδοσιν τῆς παραιτήσεως τοῦ κ. Γλάδστωνος ἀπὸ τοῦ πρωθυπουργικοῦ ἀξιώματος, προστιθέμεναι μάλιστα ὅτι ὡς διάδοχος μὲν αὐτοῦ ἐν τῇ πρωθυπουργίᾳ θεωρεῖται ὁ ὀνομασθεὶς λόρδος, ὡς ἡγέτης δὲ τοῦ κοινοβουλίου ὁ κ. Ἀρκούρ.

G. E. LESSING.

ΛΑΟΚΟΩΝ*

*II

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Καὶ ὁ κόμης Κάυλος φαίνεται ζητῶν ἵνα ὁ ποιητὴς κοσμή τὰ ἀντικείμενα τῆς φαντασίας αὐτοῦ δι' ἀλ-
ληγορικῶν ιδιοτήτων.¹ Ὁ κόμης ἐγίνωσκε κάλλιον
τὰ τῆς ζωγραφικῆς ἢ τὰ τῆς ποιήσεως.

*) Ἴδε ἀριθ. 14, σελ. 263—284.

1) Ὁ Ἀπόλλων τῷ θανάτῳ καὶ ὕπνῳ παραδίδωσι τὸ κεκα-
θαμένον καὶ τεταρχειμένον πτώμα τοῦ Σαρπηδόου, ἵνα με-
ταβάλλῃσιν αὐτὸ εἰς τὴν πατριὸν αὐτοῦ χώραν (Ἰλιάδ. II, σ.
681.82).

Ἡέμπε δέ μιν πομποῖσιν ἅμα κραπινοῖσι φέρεσθαι,

Ἐγπῶ καὶ θανάτῳ διδυμάσιν.

Ὁ Κάυλος συνίστησι τὴν ποιητικὴν ταύτην ἐφεύρεσιν τῷ ζω-
γράφῳ, ἀλλὰ προστίθῃσιν: il est fâcheux, qu' Homère ne
nous ait rien laissé sur les attributs qu' on donnait
de son temps au sommeil; nous ne connaissons pour
caractériser ce Dieu, que son action même, et nous
le couronnons de pavots. Ces idées sont modernes;
la première est d' un médiocre service, mais elle
ne peut être employée dans le cas présent, où même
les fleurs me paraissent déplacées surtout pour une
figure qui groupe avec la mort. (Tableaux tirés
de l' Iliade, de l' Odyssée d' Homère et de l' Enéide
de Virgile, avec des observations générales sur le
Costume, à Paris 1757.8). Τοῦτο ταῦτόν ἐστι περὶ τὸ νὰ
ζητῆται ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου εἰς τῶν μικρῶν διακόσμων, οἵτινες
τὰ μέγιστα ἀντιστρατεύονται πρὸς τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτοῦ ὕψος.
Τὰ εὐφύστερα χαρακτηριστικά, ἅτινα ὁ Ὀμηρὸς ἤδυνάτο νὰ
δώσῃ τῷ ὕπνῳ, κατὰ πολὺ ἤθελον ἀπέχει τοῦ προσήκοντος χα-
ρακτηρισμοῦ αὐτοῦ καὶ κατὰ πολὺ θὰ ὑπελείποντο ὡς πρὸς τὸ νὰ
διεφέρωσιν ἐν ἡμῖν τοσοῦτον ζωηρὰν εἰκόνα ὅσῃν τὸ μόνον χαρα-
κτηριστικόν, δι' ὃ καθίστησιν αὐτὸν διδύμον ἀδελφὸν τοῦ θά-
νάτου. Τοῦτο τὸ χαρακτηριστικὸν ὅς ζητῆ νὰ παραστήσῃ ὁ τε-
χνίτης, τότε δὲ δύναται νὰ παρατηρήθῃ πάντα τὰ λοιπὰ γνωρί-
σματα. Ὁ ἀρχαῖοι τεχνῖται παρέστησαν πραγματικῶς τὸν θάνατον
καὶ τὸν ὕπνον ὑπὸ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἁμοιότητα ἐκείνην, ἣν καὶ
ἡμεῖς τοσοῦτον φυσικῶς ἀπὸ διδύμων περιμένομεν. Ἐπί τινος κι-
θωτίου ἐκ κέρου ἐν τῷ ναυῷ τῆς Ἀρτεμίδος ἐν Ἡλίδι ἀμφότεροι
οἱ καῖδες ἐπανεπαύοντο εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς νυκτός. Πλὴν ὁ μὲν
ἦδη κοιμώμενος, ὁ δὲ ἕτερος φαινόμενος ὡς τοιοῦτος καὶ ἀμφότεροι
τοὺς πόδας ἐπ' ἀλλήλων ἐριμμένους ἔγοντες. Διότι οὕτω θὰ ἤρῳ-
νευον μᾶλλον τὴν φράσιν τοῦ Πανσανίου (Ἠλιακ. κεφ. III' σ.
422 ἐκδ. Kuhn) ἀ μ ο ρ ο τ ἔ ρ ο υ ς δι ε σ τ ρ α μ ἔ ν ο υ ς τ ο ῦ ς
π ὅ δ α ς, ἣ διὰ τῆς φράσεως στρεβλοῖς τοῖς ποσίν ἣ ὡς Gedoin
ἐκφράζεται: les pieds contrefaits. Ἄλλως τε τί θὰ ἐξέφραζεν
ἐνταῦθα τὸ στρεβλὸν τῶν ποδῶν; Τοῦναντίον δ' οἱ ἐπ' ἀλλήλων
τεταμένοι πόδες ἀποτελοῦσι συνήθη θέσιν τῶν κοιμωμένων· καὶ
παρὰ τῷ Μακρόβιῳ δὲ (Raccol Pl. 151.) ὁ ὕπνος τὴν αὐτὴν
τιρεῖ θέσιν. Οἱ νεώτεροι καλλιτέχναι ἀπέσχον ὅλως τῆς ἁμοιότη-
τος ταύτης, ἣν παρ' ἀρχαίαις πρὸς ἀλλήλους εἶχον ὁ ὕπνος καὶ
ὁ θάνατος, γενικῶς δ' ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια τοῦ νὰ περιστά-
νωσι τὸν θάνατον ὡς ἀπλοῦν σκελετὸν ἣ καὶ ὡς τοιοῦτον διὰ δερ-
ματος ἐπικεκαλυμμένον. Πρὸ παντὸς ὤφειλεν ἐνταῦθα ὁ Κάυλος
νὰ συμβολοεῖσθαι τὸν καλλιτέχνην ποτέραν ἐν τῇ παραστάσει τοῦ
θάνατου τὴν ἀρχαίαν ἣ τὴν νεωτέραν συνήθειαν ὥφειλε ν' ἀκο-
λουθήσῃ. Οὐχ ἥττον ὁμοῦ φαίνεται ἀποραινόμενος ὑπὲρ τῆς νεω-
τέρας, θεωρῶν τὸν θάνατον ὡς μορφήν ἀπέναντι τῆς ὁποίας ἄλλη,
ἄνησιν ἐστεμμένη, οὐδόλως ἀρμονικὸν συμπλεγμὰ ἤδυνάτο ν' ἀ-

Καὶ ὅμως ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἐκφράζει τὴν
ἐπιθυμίαν ταύτην, εὔρον ἀφορμὴν πρὸς σημαντικω-
τέρας παρατηρήσεις, τῶν ὁποίων σημειῶ ἐνταῦθα τὴν
οὐσιωδεστάτην πρὸς ἀρμοδιωτέραν στάθμισιν αὐτῶν.

Ὁ κόμης φρονεῖ ὅτι ὁ τεχνίτης ὀφείλει στενωτέρον
νὰ ἵηαι ἐξφοικωμένους πρὸς τὸν μέγιστον γραφικὸν
ποιητὴν, τὸν Ὀμηρον, τὴν νεωτέραν ταύτην φύσιν.
Οὗτος δεικνύσιν αὐτῷ ὁποῖαν πλουσίαν καὶ ἀνεκμε-
τάλευτον εἰδέτι ὕλην παρέχει ἡ ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνου
ἐπεξεργασμένη ἱστορία καὶ ὅτι τοσοῦτῳ πληρέστε-
ρον θὰ ἐπιτύχῃ κατ' ἀνάγκην παρ' αὐτῷ ἢ ἐκτέλε-
σις, ὅσῳ ἀκριβέστερον δύναται νὰ ἐμμένῃ ἐν ταῖς
ἐλαχίσταις καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ παρατηρουμέναις λε-
πτομερείαις.

Ἐν τῇ προτάσει ταύτῃ συναναμίγνυται ἡ ἀνωτέρω
κεχωρισμένη διπλῆ ἀπομίμῃσις. Ὁ ζωγράφος δὲν ὀ-
φείλει ἐκεῖνο μόνον ν' ἀπομιμῆται, ὅπερ ὁ ποιητὴς
ἀπεμιμήθη, ἀλλὰ ν' ἀπομιμῆται αὐτὸ καὶ μετὰ τῶν
αὐτῶν χαρακτηριστικῶν ὀφείλει δὲ νὰ χρησιμοποιοῖ
τὸν ποιητὴν οὐχὶ ἀπλῶς ὡς ἀφηγοῦμενον συγγρα-
φέα, ἀλλὰ καὶ ὡς ποιητὴν. Διὰ τὸ ὅμως ὁ δεύτερος οὗ-
τος τρόπος τῆς μιμήσεως, ὅστις τοσοῦτον ταπεινω-
τικὸς εἶναι διὰ τὸν ποιητὴν, διὰ τὴν ἄρα γε νὰ μὴ ἵηαι
τοιοῦτος καὶ διὰ τὸν καλλιτέχνην; Ἄν ὑποθέσωμεν
ὅτι ὁ Ὀμηρὸς εἶχε πρὸ αὐτοῦ τοιαύτην ἀλληλουσίαν
εἰκόνα, οἷαν ὁ κόμης Κάυλος ἐξ αὐτοῦ ἀναφέρει, ἐρι-
νώσκουμεν δὲ ὅτι ὁ ποιητὴς ἐκ τῶν εἰκόνων τούτων
ἠρανόθη τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, δὲν θὰ ἀπόλλυε ἀνυπολό-
γιστον μέρος τοῦ ἡμετέρου θαυμασμοῦ; Πῶς δὲ συμ-
βαίνει ὥστε οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον νὰ μειώμεν τὴν
ὑφ' ἡμῶν ἐκτίμῃσιν τοῦ καλλιτέχνου, ὅταν οὐδὲν
ἄλλο ἢ οὗτος πρῶτον ἢ ἐκφράζει τὰ ὑπὸ τοῦ ποιη-
τοῦ λεγόμενα δι' εἰκόνων καὶ χρωμάτων;

Τὸ αἶτιον τούτου φαίνεται νὰ ἵηαι τὸ ἔξῃς· παρὰ
τῷ καλλιτέχνῃ ἡ ἐκτέλεσις φαίνεται ἡμῖν δυσχερε-
στέρα τῆς ἐφευρέσεως· παρὰ τῷ ποιητῇ δὲ τοῦναν-
τίον, τὸ ἀνάπαλιν ὅλως συμβαίνει, τῆς ἐκτέλεσεως
αὐτοῦ εὐχερεστέρας φαινόμενης ἡμῖν ἀπέναντι τῆς
ἐφευρέσεως. Ἐὰν ὁ Βιογρίλιος τὴν πλοκὴν τοῦ Λαο-
κόοντος καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἐλάβανεν ἐκ τοῦ
συμπλέγματος, ἠθέλε στερεοῖσθαι τῆς ἀξίας, ἣν ἡμεῖς
ὡς τὸ δυσχερεστάτον καὶ ἐξοχώτατον ἐν τῇ εἰκόνι
αὐτοῦ ταύτῃ αναγνωρίζομεν, θὰ ὑπελείπετο δ' αὐτῷ
τὸ μᾶλλον ἀσίμῳαντον. Διότι εἶναι πολὺ δυσχερε-
στερον νὰ πλάσωμεν ἀρχικῶς ἐν τῇ φαντασίᾳ τὴν πλο-
κὴν ταύτην ἢ διὰ λόγων νὰ ἐκφράσωμεν αὐτήν. Τοῦ-
ναντίον δὲ ἂν ὁ καλλιτέχνης ἠρανόθητο τὴν σύνθεσιν
ταύτην ἀπὸ τοῦ ποιητοῦ, ἵκανὴν πάντοτε θὰ διατήρει
ἀξίαν ἐν τῷ ἡμετέρῳ νῷ, εἰ καὶ στερεοῖται τῆς ἀξίας τῆς
ἐφευρέσεως. Καθόσον ἢ ἐπὶ μαρμάρου ἐκβρασις πολλῶ

ποτελέσῃ. Ἄλλ' ἐσκέψατο ἄρα γε ἐν τούτῳ ὅποσον ἀπρεπὴς ἦ-
θελεν εἶσθαι ἡ παράστασις τῆς νέας ταύτης ἰδέας ἐν ὀμηρικῇ εἰ-
κόνι; Καὶ πῶς ἤδυνάτο νὰ μὴ φανῇ αὐτῷ σκανδαλώδες τὸ ἠη-
δὲς ταύτης; Ἡμιστὰ δὲ πιστεύω ὡς πραγματικὴν ἀρχαιότητα
τὴν ἐν τῇ δουρικῇ πινακοθήκῃ ἐν Φλωρεντίᾳ μικρὰν μεταλλί-
νην εἰκόνα, ἐν ἣ παρίσταται κείμενος σκελετός, διὰ τοῦ ἐνὸς βρα-
χίονος ἐπὶ τερροδόχῃς ἐπακουμῶδων (Spence's Polymetis. Tab.
X II.). Ἡ εἰκὼν αὕτη δὲν δύναται τοῦλάχιστον νὰ παριστᾷ τὸν
θάνατον ἐν γένει, διότι οἱ ἀρχαῖοι ἄλλως τοῦτον παρίστανεν. Καὶ
αὐτοὶ ἔτι οἱ ποιηταὶ αὐτῶν οὐδέποτε ἄλλοτε ἐσκέφθησαν αὐτὸν
ὑπὸ τὴν ἀπεγθῆ ταύτην μορφήν.

δυσκολώτερα τυγχάνει τῆς διὰ λόγων τοιαύτης ἀντισταθμίζοντες δὲ τὴν ἐφεύρεσιν μετὰ τῆς παραστάσεως διατιθέμεθα πάντοτε τοσοῦτον νὰ παρίδωμεν ἐκ τοῦ ἐνός, ὅσον νομίζομεν ὅτι πλεονάζον ἐκ τοῦ ἑτέρου λαμβάνομεν. Ὑπάρχουσι μάλιστα περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ καλλιτέχνης θεωρεῖται ὡς μείζονα κερτιμένους ἀξίαν, ἐπὶ τῷ ὅτι τὴν φύσιν ἀπεμιμήθη διὰ μέσον τῆς τοῦ ποιητοῦ ἀπομιμήσεως μᾶλλον ἢ ἀνευ ταύτης. Ὁ ζωγράφος, ὅστις ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑψ' ἐνός Τόμσωνος γενομένης περιγραφῆς παρίστησι λαμπρὸν τόπιον, πλειότερόν τι εἰργάσατο ἢ ὁ ἐκ τῆς φύσεως αὐτὸ ἀντιγράψας. Ὁ τελευταῖος οὗτος βλέπει τὸ πρότυπον πρὸ αὐτοῦ, ἐκεῖνος δὲ μέχρι τοσοῦτου πρῶτον ὀφείλει νὰ ἐντείη τὴν φαντασίαν αὐτοῦ, μέχρις ὅτου πιστεύσῃ ὅτι πρὸ αὐτοῦ τοῦτο καθαρῶ. Οὗτος μὲν ποιεῖται τι καλὸν ἐκ ζωρῶν αἰσθητῶν ἐντυπώσεων, ἐκεῖνος δὲ ἐξ ἀσθενῶν καὶ ἀσταθῶν παραστάσεων ἀθαιρέτων σημεῖων.

Ἄλλ' ὅσον φυσικῶς κἂν παρίσταται ἡ προθυμία τοῦ νὰ μὴ ζητῶμεν παρὰ τοῦ τεχνίτου τὴν ἀξίαν τῆς ἐφευρέσεως, τόσον φυσικῶς θ' ἀνεπτύχθη παρ' αὐτῷ καὶ ἡ ψυχρότης πρὸς τὴν ἀξίαν ταύτην. Βλέπων δηλ. οὗτος ὅτι ἡ ἐφεύρεσις οὐδέποτε θ' ἀπετέλει αὐτῷ τὸ κύριον αὐτοῦ πλεονέκτημα, ὅτι δὲ ὁ μέγιστος αὐτοῦ ἔπαινος ἐκ τῆς ἐκτελέσεως ἐξηρητῶτο, ἀδιάφορον ἠγεῖτο τὸ ἂν ἡ ἐφεύρεσις ἦτο ἀρχαία ἢ νέα, ἂν ἀπαξ ἢ ἀπειράκις ἐχρησιμοποιοῖτο καὶ εἴπερ αὐτῷ ἡ ἑτέρω ἀνῆκεν. Ἐντεῦθεν ἔμεινεν ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ ὀλίγων αὐτῷ τε καὶ τῷ δημοσίῳ κοινῶν ἀποβάντων σχεδίων χρησιμοποιοῦσας ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐφευρετικότητα ἐπὶ τῆς ἀπλής τροποποιήσεως τοῦ γνωστοῦ, ἐπὶ νέων συνθέσεων ἀρχαίων ἀντικειμένων. Αὕτη δ' ἔστι πράγματι ἡ ἰδέα, ἣν συνδέουσι μετὰ τῆς λέξεως «ἐφεύρεσις» τὰ διδακτικὰ τῆς ζωγραφικῆς βιβλία. Διότι, καίπερ τούτων αὐτῶν εἰς ποιητικὴν καὶ ζωγραφικὴν διαιρούμενων, οὐχ' ἦντο καὶ ἡ ποιητικὴ οὐδόλως ἀναφέρεται εἰς τὴν παραγωγὴν αὐτοῦ τούτου τοῦ σχεδίου ἀλλ' ἀπλῶς εἰς τὴν διάταξιν ἢ τὴν ἐκφράσιν.¹ Εἶναι μὲν ἐφεύρεσις ἀλλ' οὐχὶ ἐφεύρεσις τοῦ ὅλου, ἀλλὰ μερῶν τινῶν μόνων καὶ τῆς ἀμοιβαίας θέσεως αὐτῶν. Εἶναι ἐφεύρεσις ἀλλὰ τοῦ ὑποδεεστέρου ἐκείνου εἶδους, ὅπερ ὁ Ὁράτιος συνεβούλευε τῷ τραγικῷ αὐτοῦ ποιητῇ:

— — — Tuque

Rectius Iliacum carmen deducis in actus

Quam si proferres ignota indictaque primus²

συνεβούλευε, λέγω, ἀλλ' οὐχὶ ἐπέτασσε. Συνεβούλευε μὲν ὡς εὐκολώτερον, καταλλήλοτερον καὶ συμφυρότερον δι' αὐτόν, δὲν ἐπέτασσε δὲ ὡς εὐπρεπέστερον καὶ εὐγενέστερον καθ' ἑαυτοῦ.

Πράγματι ὁ ποιητής, ὅστις πραγματεύεται γνωστὴν ἱστορίαν καὶ γνωστοὺς χαρακτήρας, προσεχει κατὰ μέγα βῆμα: δύναται νὰ παρίδῃ ἑκατοντάδας παγερῶν σμικροτήτων, αἵτινες ἄλλως ἀπαραίτητον τι ἦθελον εἶδθαι, πρὸς τὴν τοῦ ὅλου κατανοήσιν καὶ, ὅσα τάχιον καταληπτὸς ἀποβαίνει τοῖς ἀκροαταῖς αὐτοῦ, τόσα τάχιον δύναται νὰ διεγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον αὐ-

τῶν. Τὸ αὐτὸ πλεονέκτημα κέρτιται ἐπίσης καὶ ὁ ζωγράφος, ὅταν τὸ σχέδιον δὲν ἦναι ξένον ἡμῖν, ὅταν ἐκ πρώτης ὄψεως ἀναγνωρίζωμεν τὸν σκισπὸν καὶ τὸ πνεῦμα ὀλοκλήρου τῆς συνθέσεως αὐτοῦ, ὅταν διὰ μιᾶς τὰ πρόσωπα αὐτοῦ οὐχὶ ἀπλῶς βλέπωμεν λαλοῦντα ἀλλὰ καὶ ἀκροώμενα τῶν λόγων αὐτῶν. Ἐκ τῆς ἀρχικῆς ὄψεως ἐξαρτᾶται ἡ μεγίστη ἐνέργεια, ὅταν δὲ τὸ πρῶτον τοῦτο βλέμμα καθυποβάλλῃ ἡμᾶς εἰς κοπιώδεις σκέψεις καὶ συλλογισμοὺς, ψυχραίνει τὴν ἡμετέραν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ συγκινηθῶμεν ἵνα δὲ ἐκδικηθῶμεν ἐπὶ τούτῳ τὸν ἀκατανόητον τεχνίτην σκληρυνόμεθα ἀπέναντι τῆς ἐκφράσεως καὶ ἀλλοίμονον εἰς αὐτόν, ἐὰν ἔθυσσε τὸ καλὸν εἰς τὴν ἐκφράσιν. Ἐνταῦθα οὐδὲν εὐρίσκωμεν τὸ δυνάμενον νὰ θέλῃ ἡμᾶς, ὥστε πρὸ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ νὰ διαμείνωμεν: ἐκεῖνο μὲν τὸ ὅποιον βλέπομεν δὲν ἀρέσκει ἡμῖν, ἀγνοοῦμεν δὲ τί ὀφείλομεν ἐπὶ τούτῳ νὰ σκεπτόμεθα.

Ἄλλ' ἂν ληθῶσιν ἀμφότερα ὁμοῦ πρῶτον ὅτι ἡ ἐφεύρεσις τοῦ σχεδίου δὲν ἀποτελεῖ ποδῶς τὸ ἐξοχώτατον, ὅπερ ἡμεῖς παρὰ τοῦ ζωγράφου ζητοῦμεν: δευτέρον ὅτι γνωστὸν σχέδιον προάγει καὶ διευκολύνει τὴν ἐνέργειαν τοῖς τέχνῃς αὐτοῦ, φρονῶ ὅτι δὲν ὀφείλομεν ἵνα τὸ αἴτιον τοῦ τίνος ἕνεκα τοσοῦτον σπανίως ἀποφασίζῃ νέα νὰ καταρτίσῃ σχέδια ζητήσωμεν μετὰ τοῦ κόμης Καῦλου ἐν τῷ ὅτι καταλλήλοτερον τοῦτο εὐρίσκει ἢ ἐν τῇ ἀμαθείᾳ αὐτοῦ, ἢ ἐν τῇ δυσχερείᾳ τοῦ μηχανικοῦ μέρους τῆς τέχνης, ὅπερ ἀπαιτεῖ πᾶσαν τὴν ἐπιμέλειαν καὶ πάντα τὸν χρόνον αὐτοῦ, ἀλλὰ θὰ εὐρωμεν αὐτὸ βαθύτερον ἐρριζωμένον καὶ ἴσως μάλιστα θὰ διετιθέμεθα εἰς τὸ νὰ ἐπαινέσωμεν τὸν καλλιτέχνην ἐπὶ τῷ ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἀρχῆθεν φαίνεται ὡς περιορισμὸς τῆς τέχνης καὶ ἐλάττωσις τῆς ἡμετέρας τέχνης, ἀποτελεῖ συνετην καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἐπωφελεῖ ἀποχὴν τοῦ τεχνίτου. Δὲν φοβοῦμαι προσετι μίπως ἡ πείρα μὲ ἀντιπροσῆ. Οἱ ζωγράφοι ἠθελον εὐχαριστήσῃ τῷ κόμῃ διὰ τὴν καλὴν αὐτοῦ θέλησιν, δυσχερῶς ὅμως θὰ χρησιμοποιοῦσιν ἐν γένει αὐτὸν τοσοῦτον ὅσον οὗτος θ' ἀνέμενε. Ἄν ὅμως τοῦτο συμβῇ, μετὰ ἑκατὸν ἔτη θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη νέου Καῦλου, ὁστις ν' ἀνεκάλει εἰς τὴν μνήμην τὰ παλαιὰ σχέδια καὶ νὰ ἐπανῆγε τὸν καλλιτέχνην εἰς τὸ πεδίον, ὅπου ἕτεροι τοσοῦτον ἀθανάτους ἐδρέξαντο δάφνας. Ἡ μίπως ζητεῖται νὰ ἦναι τὸ δημόσιον τοσοῦτον σοφόν, ὅσον ὁ εἰδήμων ἐκ τῶν ἑαυτοῦ βιβλίων, νὰ γνωρίζῃ δὲ καὶ νὰ ἔχῃ προχείρους πάσας τὰς σκηνὰς τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ μύθου, αἵτινες δύναται νὰ χορηγήσῃν ὀραίας εἰκόνας; Ὁμολογῶ ὅτι κάλλιον θὰ ἔπραττον οἱ καλλιτέχναι ἂν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ραφαῆλ καθίστων ἐγχειρίδιον αὐτῶν τὸν Ὁμηρον ἀντὶ τοῦ Ὀιδίου. Τούτου δὲ ἀπαξ μὴ γενομένου, ἀφῶμεν τὸ δημόσιον ἐν τῇ ὁδῷ, ἣν ἀκολουθεῖ καὶ ἄς μὴ καθίστῶμεν τὴν εὐχαριστήσιν αὐτοῦ πικροτέραν, παρ' ὅσον εἶναι δυνατόν ἵνα παραμείνῃ αὕτη, οἷα ὀφείλει νὰ ἦναι.

(Ἀκολουθεῖ).

ΟΛΓΑ ΛΑΖΑΡΙΑΔΟΥ

1) Betrachtungen über die Malerei S.159 u. f.

2) Ad Pisones. v. 128 — 130.

ΦΥΣΙΚΟΧΗΜΙΚΑ*

Περὶ Θερμότητος.

Τὰ αὐτὰ γεγονότα, ἐξακολουθεῖ ὁ Κάντιος, ἄτινα ὀρίζουσι τὸν σχηματισμὸν πλανήτου τινός, διδούσιν ἐπίσης γένεσιν εἰς τὴν περὶ τὸν ἄξονα περιστροφὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν περιφερομένων δορυφόρων.

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ βραχέων τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν μηχανικὴν βάσιν τῆς κοσμογονικῆς υποθέσεως τοῦ Καντίου, ἵτις δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ ἀπὸ τινος ἀπόψεως ὡς προκύψασα ἐκ συνδυασμοῦ τῆς θεωρίας τῶν στροβίλων τοῦ Καρτεσίου μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Νεύτωνος διατυπωθέντων νόμων τῆς καθολικῆς ἐλξεως.

Περὶ τῆς ἡλιακῆς δὲ θερμότητος, τῆς αποτελούσης τὸ κύριον ἡμῶν θέμα, ὁ Κάντιος διετύπωσε γνώμην, ἣν ἀπλῶς παρατίθεμεν ἐνταῦθα. Ἰδοῦ, λέγει ὁ μέγας φιλόσοφος, ὁμολῶν περὶ τῆς θερμότητος, ἵτις ἀπαντᾷ παρὰ τῷ πυρῆνι ἐκάστου κοσμικοῦ συστήματος, ἰδοῦ θεμελιώδες πρόβλημα, οὐτινος ἢ λύσεως εἶνε τῆς πρώτης ἀνάγκης. Διατί εἰς τὸ κέντρον ἐκάστου συστήματος εὐρίσκεται διάπυρον σῶμα; Ὁ ἡμέτερος κόσμος ἔχει ὡς κέντρον τὸν ἥλιον οἱ δὲ ἀστέρες εἰσὶ πιθανῶς κέντρα συστημάτων ἀναλόγων πρὸς τὸ ἡμέτερον. Τὸ πρόβλημα τοῦτο λύεται ὑπὸ τοῦ Καντίου κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον:

Κατὰ τὸν σχηματισμὸν συστήματός τινος δεῖν νὰ εὐρεθῆ ἢ ἐν τῷ κέντρῳ διάπυρος σφαῖρα, καίτοι αἱ περιβάλλουσαι αὐτὴν λοιπαὶ σφαῖραι εἶνε σκοτειναὶ καὶ ψυχραί. Ὅπως κατανοηθῆ τοῦτο, ἀρκεῖ ν' ἀναχθῶμεν εἰς τὰ προηγούμενα. Εἶδομεν, λέγει, ὅτι οἱ κομῆται καὶ οἱ πλανῆται ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς πυκνοτέρας ὕλης. Ἀπαντῶσιν ὅμως ἐν τῷ σῶματι αὐτῶν ὕλαι μικρότεραι, αἵτινες, ἕνεκα τῆς ἀντιστάσεως τοῦ μέσου ἐν ᾧ κινουῦνται, ἀδυνατοῦσι νὰ μεταλάβωσι τοῦ βαθμοῦ τῆς ταχύτητος τῆς ἀπαιτουμένης ὅπως περὶ τὸ κέντρον στρέφονται. Αὗται ἀναγκάζονται νὰ πίπτωσιν ἐπὶ τοῦ ἡλίου. Τοιαῦτα ἐξόχως ἐλαφρῶ ὑλικά εἶσιν ὄντως τὰ καταλλυλότερα πρὸς συντήρησιν τῆς φλογός καὶ πρὸς σύστασιν τοῦ ἡλίου. Ἦδη, ἐξακολουθεῖ, ἐὰν ὁ ἡμέτερος ἥλιος ἴδιος ἢ οἱ ἥλιοι ἐν γένει εἰσὶ σφαῖραι περιβαλλόμεναι ὑπὸ φλογῶν, ἢ πρώτη συνθήκη τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς διαρκείας αὐτῶν εἶνε ἢ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν ὑπαρξίς ἀέρος, διότι ἀδύνατος ἢ ἀνευ αὐτοῦ καῦσις.

Καταστρέφοντες ἐνταῦθα τὸν περὶ τῶν κοσμογονικῶν ἰδεῶν τοῦ Καντίου λόγον, θεωροῦμεν ἀναγκαῖον διὰ τὴν συνέχειαν τῆς ἱστορικῆς ἡμῶν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐκδρομῆς νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐν τῷ μεταξύ ὁ μέγας οὗτος φιλόσοφος διετύπωσε πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν δακτυλίων τοῦ Κρόνου ἀξιόλογον θεώρημα τῆς οὐρανίου μηχανικῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστήριξε σύμπασαν τὴν κοσμογονικὴν αὐτοῦ ὑπόθεσιν ὁ μέγας γεωμέτρης Laplace, καίτοι, ὡς ἐξ ἀσφαλῶν δεδομένων ἐξάγεται, ὁ μέγας γεωμέτρης ἠγνόει τὰ ἔργα τοῦ Καντίου καὶ τὸ θεώρημα

αὐτοῦ. Ἡ διατύπωσις τοῦ θεωρήματος τούτου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Καντίου ἐν τῷ Περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ ἔργῳ οὗτοῦ, ὡς ἐξῆς:

"Ἄς μοι ἐπιτρέψωσι μόνον τὴν ἐξῆς ὑπόθεσιν: ἢν ποτε χρόνος καθ' ὃν ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τῆς θερμότητος ἢ τοῦ Κρόνου ἀτμόσφαιρα ἐπεξετάθη πέραν τῶν συγχρόνων αὐτῆς ὀρίων· βραδύτερον δὲ αὕτη κατεψύγη τὰ δὲ ἀποτελοῦντα ταύτην σωματῖα, τὰ τέως εἰς μεγάλην ἀπὸ τοῦ πλανήτου ἀπόστασιν κείμενα, ἤρξαντο καταπίπτοντα πρὸς τὸν πλανήτην. Τούτου παραδεκτοῦ γεγονότου, τὰ λοιπὰ ἔπονται μετὰ μηχανικῆς ἀκριβείας. Τὰ μόρια τῆς ἀτμόσφαιρας ταύτης κατὰ τὴν ὑψοσὶν αὐτῶν ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν τὴν ταχύτητα τῆς περὶ τὸν ἄξονα τοῦ πλανήτου περιστροφῆς ἢν ἀκριτικῶς εἶχον, ταχύτητα ἐξαγομῆν ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ πλανήτου θέσεως αὐτῶν. Ὁφείλον ἄρα, συμφῶνως πρὸς τοὺς νόμους τῶν κεντρικῶν δυνάμεων, νὰ διαγραφῶσιν ἀκωλύτως κύκλους περὶ τὸ κέντρον. Ἄλλὰ μεταξύ τούτων εὐρίσκειντο τινα, ὧν ἡ ταχύτης ἦτο ἰκανὴ ὥστε ἢ ἐκ ταύτης παραγομένη φυγόκεντρος νὰ ἰσορροπῆ ἀκριβῶς πρὸς τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐνέργειαν τῆς βαρύτητος, ἄλλα, ὧν ἡ ταχύτης ἔνεκεν ἀμοιβαίων συγκρούσεων ἐξησθέει—ταῦτα δὲ ἐπὶ τέλος ἀναγκάσθησαν νὰ καταπέσωσιν ἐπὶ τοῦ πλανήτου—καὶ ἄλλα, ἄτινα κερτιμῆνα μείζονας ταχύτητας, ἐξηκολούθησαν κινούμενα ἀκωλύτως ἐν ταῖς κυκλικαῖς αὐτῶν τροχαῖς. Τὰ τελευταῖα ταῦτα ὄφειλον ἀναγκαιῶς νὰ διερχῶνται κατὰ τὴν συμπλήρωσιν ἐκάστης περιφορᾶς αὐτῶν διὰ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἰσημερινοῦ τοῦ πλανήτου, νὰ συγκινετρῶνται δὲ ἐκεῖσε εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματίσωσιν εἰδός τι στεφάνης κατὰ τὴν προεκβολὴν τοῦ ἐπιπέδου τούτου. Ἡ στεφάνη αὕτη, σχηματιθεῖσα οὕτως ἐκ μερῶν ἐλευθέρως περὶ τὸν πλανήτην κινουμένων, δὲν ἰδύνατο νὰ εἶνε ἢ δακτύλιος, ἀποτελούμενος κυρίως ὑπὸ τῶν ἰσημερινῶν σωματίων, διότι ταῦτα μόνον εἶχον κατὰ τὴν ὑψοσὶν τὴν μείζονα ταχύτητα.

Ἐπειδὴ δὲ, ἐξακολουθεῖ ὁ Κάντιος, μεταξύ ἀπαθῶν τῶν ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀποστάσεων μία μόνη ὑπάρχει καθ' ἣν ἡ ἰσημερινὴ αὕτη ταχύτης νὰ προσαρμόζηται πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἐν κύκλῳ περιφορᾶν, δυνατὸν νὰ διαγραφῆ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τῆς στεφάνης ταύτης περιφέρεια ὁμόκεντρος τῷ Κρόνῳ, ἐνδοθεν τῆς ὁποίας ἅπαντα τὰ σωματῖα ὄφειλοῦσι νὰ ἐπαναπέσωσιν ἐπὶ τοῦ πλανήτου, τὰ δὲ λοιπὰ σωματῖα, τὰ μεταξύ τῆς περιφέρειας ταύτης καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ γύρου τῆς στεφάνης περιεχόμενα, θὰ ἐξακολουθήσωσι περιφερόμενα περὶ τὸν πλανήτην ὑπὸ μορφήν δακτυλίου, χωρὶς οὐδέποτε πλέον νὰ ἐπαναπέσωσιν ἐπ' αὐτοῦ.

Τὸ ἀξιόλογον τοῦτο θεώρημα τῆς οὐρανίου μηχανικῆς, δι' οὗ, ὡς παρατηρεῖ ὁ Κάντιος, οὐ μόνον τοῦ δακτυλίου τοῦ Κρόνου ἀλλὰ καὶ τῶν δορυφόρων τοῦ πλανήτου τούτου ὡς καὶ τῶν λοιπῶν πλανητῶν τὴν γένεσιν δυνατὸν νὰ ἐρμηνεύσῃ τις, ἀνεγράψαμεν ἐνταῦθα, διότι, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, ἀπλῆ τοῦ θεωρήματος τούτου ἀνάπτυξις καὶ γενικεύσις ἤγαγε τὸν μέγαν γεωμέτρην Laplace εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φερομένης κοσμογονικῆς θεωρίας, ἵτις διὰ τὸν λόγον τούτων δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς συμπλήρωσις καὶ ἀνάπτυξις τῆς τοῦ

*) Ἰδε ἀριθ. 15, σελ. 283—286.

Καντίου, καίτοι, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ὁ δεῦτερος ὅλως ἀσχετῶς πρὸς τὸν πρῶτον εἰργάσθη. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον αἱ δύο αὗται θεωρίαι, οὐσιωδῶς ἀπ' ἀλλήλων διαστελλόμεναι, φέρονται συνήθως ὡς μία ὑπὸ τὸ ὄνομα κοσμογονικῆ θεωρίας τοῦ Καντίου καὶ τοῦ Laplace.

Καὶ ἴδιον ὁ λόγος περὶ τῆς κοσμογονικῆς θεωρίας νοῦ ἐξόχου γεωμέτρου.

B.

Κατὰ τὴν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς πρώτην ἡμῶν διάλεξιν μετὰ τὸν ὀρισμὸν τῆς θερμότητος καὶ τὴν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἀναγραφὴν τῶν περὶ τῆς φύσεως αὐτῆς κατὰ καιροῦς διατυπωθεισῶν ὑποθέσεων καὶ θεωριῶν, ἀνελάθομεν τὴν ἔρευναν τῆς ἡλιακῆς θερμότητος, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κυριώτατον τῶν ἡμετέρων κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διαλέξων θέμα. Πρὶν ἢ δὲ εἰδῆσθωμεν εἰς τὴν λεπτομερῆ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ φαινομένων ἐπισκόπισιν, δι' ἧς ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη, καθαρῶς ἐμπειρικὴν βαίνουσα ὁδόν, κατάρθωσεν ἐπὶ τέλους ὀρισμένην νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν περὶ τῆς φύσεως τοῦ φωστῆρος τῆς ἡμέρας, ἐθεωρήσαμεν ἐπιβαλλόμενον ἡμῖν ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν σημαντικωτέρων τῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον διατυπωθεισῶν ἐπιστημονικῶν ὑποθέσεων περὶ τῆς γενέσεως τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν κόσμου καὶ τοῦ ἡλίου ἰδίᾳ. Οὕτω κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ἐσκιαγραφήσαμεν τὰς νεωτέρας κοσμογονικὰς ὑποθέσεις τοῦ Καρτεσιῦ, τοῦ Νεύτωνος καὶ τοῦ Καντίου. Συνεχίζοντες σήμερον τὸν περὶ τούτων λόγον ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς κοσμογονικῆς ὑποθέσεως τοῦ μεγάλου γεωμέτρου καὶ συγγραφέως τῆς Οὐρανίου Μηχανικῆς Laplace.

LAPLACE. — Ὅπως ἀναχθῆ εἰς τὴν αἰτίαν τῶν ἀρκτικῶν κινήσεων τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος ὁ Laplace, ἐβασίσθη, ὡς αὐτολεξεῖ λέγει, ἐπὶ γεγονότων, ἅτινα εἰσὶ τὰ ἐξῆς: α^ο αἱ τῶν πλανητῶν περὶ τὸν ἥλιον περιφοραὶ τελοῦνται κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν καὶ σχεδὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου· β^ο αἱ περὶ τοὺς οικειοὺς πλανήτας περιφοραὶ τῶν δορυφόρων αὐτῶν τελοῦνται καθ' ἓν καὶ αἱ τῶν πλανητῶν φορὰν· γ^ο ἡ περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα περιστροφὴ τῶν διαφόρων τούτων σωμάτων καὶ τοῦ ἡλίου τελεῖται καθ' ἓν φορὰν καὶ ἡ περιφερικὴ αὐτῶν κίνησις καὶ ἐν ἐπιπέδοις ὀλίγων διαφέρουσι· δ^ο ἡ ἐκκεντρότης τῶν τροχιῶν τῶν πλανητῶν καὶ τῶν δορυφόρων αὐτῶν εἶνε ἐλαχίστη· ε^ο αἱ τροχιαὶ τῶν κομητῶν εἰσὶ λίαν ἐκκεντροί.¹

Ὁ Laplace — καταδείξας πρότερον τὸ μηχανικῶς ἀπαράδεκτον τῆς κοσμογενῆς ὑποθέσεως τοῦ Buffon, καθ' ἓν ὑποθετικὸς τις κομήτης πεσὼν ἐπὶ τοῦ ἡλίου ἀπέσπασεν ἀπ' αὐτοῦ χεῖμαρρον ὑλης, ἥτις, συμπυκνωθεῖσα μακρὰν εἰς διαφόρους σφαιρας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλας καὶ εἰς διαφόρους ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ ἀστέρος ἀποστάσεις, ἐσχημάτισε τοὺς πλανήτας καὶ τοὺς δορυφόρους αὐτῶν — προβαίνει

εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς κοσμογονικῆς αὐτοῦ θεωρίας διὰ τῶν ἐξῆς:

Ἡ ἡλιακὴ ἀτμόσφαιρα ἀδύνατον νὰ ἐκτεινῆται ἐπ' ἀπειρον· τὸ ὄριον αὐτῆς κεῖται ἐκεῖ ἔνθα ἡ ἐκ τῆς περιστροφῆς γεννωμένη φυγόκεντρος ἰσορροπεῖ πρὸς τὴν βαρύτητα· ἀλλὰ καθ' ὅσον ἡ κατάψυξις περιορίζει τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ συμπυκνοῖ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἄστρου τὰ παρ' αὐτὴν μόρια, ἡ περιστροφικὴ κίνησις ἐπιταχύνεται . . . , τῆς φυγόκεντρον δὲ δυνάμεως, ἥτις ἐκ τῆς κινήσεως ταύτης γεννᾶται, αὐξανομένης ἐπὶ μᾶλλον, τὸ σημεῖον εἰς ὃ ἡ βαρύτης ἐξισοῦται πρὸς ταύτην κεῖται πλησιέστερον τοῦ κέντρου. Τεθέντος δὲ ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα ἐξεστεινέτο κατὰ τινα ἐποχὴν οἰανδήποτε μέχρι ὀρίου τινός, συνάγομεν ὅτι αὕτη, ψυχομένη, ἐγκατέλιπε τὰ εἰς τὰ τότε καὶ ἐφεξῆς διαδοχικὰ ὅρια αὐτῆς, ὅρια ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς ταχύτητος τῆς περιστροφῆς τοῦ ἡλίου, κείμενα μόρια τῆς ὑλης. Τὰ ἐγκαταλειφθέντα ταῦτα ὑλικά μόρια ἐξηκολούθησαν περιφερόμενα περὶ τὸ ἄστρον τοῦτο, διότι ἡ φυγόκεντρος αὐτῶν δύναμις εὐρίσκειτο εἰς ἰσορροπίαν πρὸς τὸ βάρος αὐτῶν. . . .

Θεωρήσωμεν ἴδιον, ἐξακολουθεῖ ὁ Laplace, τὰς διαδοχικὰς ἐγκαταλειπομένας ταύτας ἐξ ἀτμῶν ζώνας. Αἱ ζῶναι αὗται ἐδέησε, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, νὰ σχηματίσωσι διὰ τῆς συμπυκνώσεως αὐτῶν καὶ διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἑλξεως τῶν μορίων αὐτῶν διαφόρους ὁμοκέντρους δακτυλίους περιφερομένους περὶ τὸν ἥλιον. Ἡ τῶν μορίων ἐκάστου δακτυλίου ἀμοιβαία τριβὴ ἐπήνεγκε τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς κινήσεως τῶν μὲν, τὴν ἐπιβράδυνσιν δὲ τῆς τῶν ἄλλων, μέχρις οὗ ταῦτα ἀπέκτισαν τὴν αὐτὴν γωνιώδη κίνησιν. Οὕτως αἱ πραγματικαὶ ταχύτητες τῶν μᾶλλον ἀπομακρυσμένων τοῦ κέντρου τοῦ ἄστρου μορίων ἦσαν μεγαλύτεραι . . . Ἐὰν δὲ ἅπαντα τὰ μόρια ἐνὸς τῶν ἐξ ἀτμῶν δακτυλίων ἐξηκολούθουν συμπυκνούμενα χωρὶς νὰ χωρισθῶσι, θὰ ἀπετέλουν διὰ τοῦ χρόνου βυσσὸν ἢ στερεὸν δακτύλιον. Ἄλλ' ὁ σχηματισμὸς οὗτος, ἀπαιτῶν κανονικότητα κατὰ τὴν μὲν μορφῶσιν ἁπάντων τῶν μερῶν τοῦ δακτυλίου καὶ κατὰ τὴν κατάψυξιν αὐτῶν, σπανιώτατα ἐλαβε χώραν, οὕτω δὲ τὸ ἡλιακὸν σύστημα ἐν μόνον παρουσιάζει παρὰδειγμα τούτου, τὸ τῶν δακτυλίων τοῦ Κρόνου. Σχεδὸν πάντοτε ἕκαστος ἐξ ἀτμῶν δακτύλιος διεδράσθη εἰς πλείονας μᾶζας, αἵτινες, κινούμεναι μετὰ ταχυτήτων ὀλίγων ἀπ' ἀλλήλων διαφεροσῶν, ἐξηκολούθησαν περιφερόμεναι περὶ τὸν ἥλιον εἰς τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν. Αἱ μᾶζαι αὗται ἐλαβον ἀναγκαιῶς τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα καὶ περιστροφικὴν κίνησιν ἔχουσαν τὴν αὐτὴν μετὰ τῆς περιφορᾶς αὐτῶν διεύθυνσιν, διότι τὰ κατώτερα αὐτῶν μόρια εἶχον πραγματικὴν ταχύτητα ἐλάσσονα τῶν ἀνωτέρων, οὕτω δὲ ἐσχημάτισαν ἰσαριθμούς ἐξ ἀτμῶν πλανήτας. Ἄλλ' ἐὰν ὁ εἰς τούτων ἦτο ἀρκούντως ἰσχυρὸς ὥστε νὰ συγκεντρώσῃ διαδοχικῶς διὰ τῆς ἑλξεως αὐτοῦ ἅπαντας τοὺς λοιποὺς περὶ τὸν ἴδιον αὐτοῦ κέντρον, ὁ ἐξ ἀτμῶν δακτύλιος θὰ μετεσχηματίζετο οὕτω εἰς μίαν μόνην σφαιροειδῆ μᾶζαν ἀτμῶν, περιφερομένην περὶ τὸν ἥλιον καὶ περιστρεφόμενην περὶ ἑαυτὴν κατὰ διεύθυνσιν ταυτιζομένην μετὰ τῆς τῆς περιφορᾶς αὐτῆς. . . .

1) Διὰ τὸν λόγον τούτον ὁ Laplace θεωρεῖ τὰ πλανώμενα ταῦτα σώματα ἐντελῶς ξένα τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ κόσμου.

Ἐὰν δὲ ἦδη, ἐξακολουθεῖ ὁ μέγας γεωμέτρης, παρακολουθήσωμεν τοὺς μετασχηματισμούς, οὓς μεταγενεστέρα κατάψυξις ἔδει νὰ παραγάγῃ εἰς τοὺς ἐξ ἁτῶν πλανήτας, ὧν τὸν σχηματισμὸν ἠρμυνεύσαμεν ἀνωτέρω, θὰ ἴδωμεν γεννώμενον ἐν τῷ κέντρῳ ἐκάστου τούτων πυρῆνα αὐξανόμενον ἀδιαλείπτως διὰ συμπυκνώσεως τῆς περὶ αὐτὸν ἀτμοσφαιρας. Ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ ὁ πλανήτης ὁμοίωζεν ἐντελῶς πρὸς τὸν ὑπὸ μορῆν νεφελότητος ἥλιου, ὡς πρὸ μικροῦ ἐθεωρήσαμεν αὐτόν· ἢ κατάψυξις παρήγαγε λοιπὸν κατὰ τὰ διάφορα ὅρια τῆς ἀτμοσφαιρας αὐτοῦ φαινόμενα ὅμοια πρὸς τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα, ἥτοι δακτυλίους καὶ δορυφόρους περιφερομένους περὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς περιστροφικῆς αὐτοῦ κινήσεως, στρεφόμενους δὲ περὶ ἑαυτοὺς κατὰ τὴν αὐτὴν τῇ ἀνωτέρω φοράν. Ἡ κανονικὴ διανομὴ τῆς μάζης τῶν δακτυλίων τοῦ Κρόνου περὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ ἰσημερινοῦ αὐτοῦ συνάγεται φυσικῶς ἐκ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἀνεξήγητος δὲ ἀποβαίνει ἀνευ αὐτῆς: οἱ δακτύλιοι οὗτοι φαίνονται μοι ὡς αἰωνίως ὑφίστάμενα τεκμήρια τῆς ἐκτάσεως τῆς ἀρκτικῆς ἀτμοσφαιρας τοῦ Κρόνου καὶ τῶν διαδοχικῶν αὐτῆς ὑποχωρήσεων. Οὕτω τὰ εἰδικὰ φαινόμενα τῆς μικρᾶς ἐκκεντρότητος τῶν πλανητικῶν τροχιῶν, τῆς μικρᾶς κλίσεως τῶν τροχιῶν τούτων πρὸς τὸν ἡλιακὸν ἰσημερινόν, καὶ τῆς ταυτότητος τῆς φορᾶς τῶν περιστροφικῶν καὶ τῶν περιφερικῶν κινήσεων ἀπάντων τῶν σωμάτων τούτων μετὰ τῆς τῆς περιστροφῆς τοῦ ἡλίου ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς ὑψῆς ἡμῶν προτεινομένης ὑποθέσεως καὶ παρέχουσιν εἰς ταύτην μεγίστην πιθανότητα. . . .

Αὕτη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καὶ αὐταῖς λέξεσιν ἢ περίπυστος κοσμογονικὴ ὑπόθεσις τοῦ Laplace, ἐξ ἧς ἀδιάστως ἀπορρέει τὸ σχετικὸν πρὸς τὸ ἡμέτερον θέμα πόρισμα, καθ' ὃ ἡ ἡλιακὴ θερμότης οὐδὲν ἕτερον εἶνε ἢ ὑπόλοιπον τῆς ἀρκτικῆς καὶ οἰονεὶ ἀγνώστου προελεύσεως θερμότητος, ἥτις ἐνυπῆρχεν ἐν τῇ νεφελότῃ τῇ μετασχηματισθεῖσῃ διὰ τοῦ χρόνου εἰς τὸ ἡμέτερον πλανητικὸν σύστημα. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὁ ἥλιος, ὡς τὸ μέγιστον τῶν συνιστόντων τὸν ἡμέτερον πλανητικὸν κόσμον σωμάτων, διετήρησεν ἐπὶ μακρότερον, ἕνεκα τοῦ σχετικῶς ὑπερβάλλοντος τῆς μάζης αὐτοῦ, τὴν ἀρχέγονον θερμότητα, ἀποτελέσας οὕτω ταμῖευμα θερμότητος ἐξ οὗ ἀντλοῦσι τὴν ζωὴν καὶ τὴν κίνησιν οἱ πολλῶ πρότερον αὐτοῦ ἕνεκα τῆς μικρότητος αὐτῶν καταψυγέντες πλανῆται καὶ δορυφόροι.¹

1) Περὶ τοῦ ἐν τοῖς πρώτοις μεταξὺ τῶν μεγαλοφυῶν πνευμάτων τοῦ ὅλου ἀνθρωπίνου βίου ὄντος τοῦ λόγου, καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν ν' ἀναγράψωμεν ἐκ τῆς προσημειωθείσης σπουδαιστάτης περὶ τῶν κοσμογονικῶν θεωριῶν ἀρχαίων τε καὶ νεοτέρων μελέτης τοῦ κ. Faye τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἀποδοθείσης εἰς τὸν ἔξοχον τούτων νοῦν ἀδείας, διότι ἡ πολυθρήλλητος ὄσφ καὶ ἀτυχῆς ἐκεῖνη πρὸς τὸν Ναπολέοντα δῆθεν ἀπάντησις κατὰ τὴν εἰς αὐτὸν παρουσίαν τῆς αἰσῆς ἐκδόσεως τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον "Exposition du système du monde" συγγράμματος τοῦ Laplace, κυκλοφορήσασα μετὰ τὴν ὑπὸ τούτου ἐπίκρισιν τοῦ Νεύτωνος καὶ τῆς εἰς ταύτην ἀπάντησιν τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους κ. Barthélemy Saint-Hilaire ἀναγραφεῖσα, δὲ ὑπὸ διάφορον ὄλω

Ἀντιρρήσεις τοῦ κ. Faye εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Laplace. — Εἰς τὴν κοσμογονικὴν ταύτην ὑπόθεσιν οὐσιώδεις ἐγένοντο ἀντιρρήσεις ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐξόχου συγχρόνου ἀστρονόμου, μέλους τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ καθηγητοῦ τῆς Πολυτεχνικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων κ. H. Faye, ὅστις μὴ ἀρκεσθεὶς μόνον εἰς ταύτας προέβη ἐπὶ τῇ βάσει νεωτέρων καὶ ἀσφαλεστέρων ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων καὶ δεδομένων εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φερομένης κοσμογονικῆς θεωρίας, ἥτις πλεονεκτεῖ τῆς ἀνωτέρω ἀναγραφείσης καὶ κατὰ τὴν ἀπὸ μηχανικῆς ἀπόψεως ἥττον βεβιασμένην ἐρμηνείαν τῶν θεμελιωδῶν κοσμικῶν φαινομένων, ἐτι δὲ καὶ διότι διὰ ταύτης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θερμοδυναμικῶν νόμων ἐρμυνεύεται καὶ αὐτὴ ἡ τῆς ἡλιακῆς θερμότητος προέλευσις. Τὰς ἀντιρρήσεις ταύτας τοῦ κ. Faye εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Laplace ὡς καὶ τὴν κοσμογονικὴν αὐτοῦ θεωρίαν θεωροῦμεν ἀναγκαῖον ν' ἀναγράψωμεν ἐνταῦθα διὰ βραχέων, διότι αὕτη, καθ' ὅσον οὐχὶ τόσον νέα — καθ' ὅσον διετυπώθη ὑπὸ τοῦ κ. Faye ἀπὸ δεκαετίας καὶ πλέον — παραμένει σχεδὸν ἄγνωστος παρ' ἡμῖν, ὀλίγων, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἐτι τῶν παρ' ἡμῖν ἐπιστημόνων καὶ λογίων, γινωσκόν-

μορῆν ἐν τῷ προλόγῳ τῆς μεταφράσεως τοῦ Δουκρητίου, ἣν ἐπέθεώρησεν ὁ κ. Blanchet, ἐξακολουθεῖ διαδιδόμενη, ἀδικούσα μὲν τὴν μνήμην τοῦ ἐξόχου ἀνδρός, ζημιούσα δὲ καὶ τὴν ἐπιζῶσαν ἀνθρωπότητα, διότι βεβαίως δὲν λείπουν οἱ ἐκμεταλλεῖται τὴν ὑποθετικὴν ταύτην ἀδίστακτῶν ἀπόκρισιν τοῦ Laplace πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀστηρίχτου καὶ ὑπὸ τὰ φοβερά τοῦ ὄρθου λόγου καὶ τῆς ἀληθείας ἐπιστήμης κτυπήματα καταρροῦσης ὀλισθητικῆς αὐτῶν θεωρίας.

Ἴδου τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνεκδότων.

Ὅταν ὁ πολίτης Laplace παρουσίασεν εἰς τὸν στρατηγὸν Βοναπάρτην τὴν αἰσῆς ἐκδόσιν τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος ἔργου αὐτοῦ, ὁ στρατηγὸς τῷ εἶπεν: «Ὁ Νεύτων ὠμίλησε περὶ Θεοῦ ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ. Διεξῆλλον ἦδη τὸ ἡμέτερον καὶ οὐδαμοῦ εἶρον τὸ ὄνομα τούτου οὐδ' ἐφ' ἄπαξ». Εἰς ταῦτα ὁ Laplace λέγειται ἀποκριθεὶς: «Πολλὰ πρῶτος ἔπαυε, δὲν ἔλαβον ἀνάγκην τῆς ὑποθέσεως ταύτης». Διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ Laplace θὰ ἀπεκάλει τὸν Θεὸν ὑπόθεσιν. Ἐὰν ταῦτα οὕτως εἴγον, ὁ πρῶτος ἔπαυσε θὰ ἔστρεφεν αὐτῷ τὰ νῶτα. Ἄλλ' ὁ Laplace οὐδέποτε εἶπε ταῦτα. Ἴδου δὲ, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Faye, ἡ ἀλήθεια. Ὁ Νεύτων νομίζων ὅτι αἱ μακροχρόνιαι ἀνωμαλίαι τῆς κινήσεως, ὧν τὴν θεωρίαν εἶχεν ὑποτυπώσει, θὰ ἐπέφερον διὰ τοῦ χρόνου τὴν καταστροφὴν τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, εἶπε πού ὅτι ὁ Θεὸς ὑποχρεοῦται νὰ ἐπεμβαίνῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ κακοῦ καὶ ἀναδιοργάνωσιν οὕτως εἶπε τὸ σύστημα. Ἡ ἐπιστήμη δὲν εὐρίσκατο εἰσέτι ἐν θέσει τοιαύτῃ, ὥστε νὰ εἶνε γνωστὰ αἱ συνθήκαι τῆς μονιμότητος τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος· ἀλλ' ὁ Laplace, ὅστις εἶχεν ἀνακαλύψει αὐτὰς διὰ βαθείας ἀναλύσεως, ἤδρατο καὶ ὑπερρεῖστο ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὸν πρῶτον ἔπαυσε, ὅτι ἐσφαλμένως ὁ Νεύτων ἐπεκαλεῖτο τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διόρθωσιν τῆς μηχανῆς τοῦ κόσμου, καὶ ὅτι αὐτός, ὁ Laplace, δὲν ἔλαβεν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως. Δὲν ἀπεχάλεσεν ὅθεν ὑπόθεσιν τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὴν ἐν ὀρισματικῶν σημείων ἀμεσον αὐτοῦ ἐπέμβασιν.

Ἐν ὑποσημειώσει δὲ ὁ κ. Faye (ἐν σελ. 132) ἀναφέρει ὅτι παρέλαβε παρὰ τοῦ Arago τὴν εἰδήσιν, καθ' ἣν ὁ Laplace, εἰδοποιήθεις ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὅτι τὸ ἀνεκδότων τούτο ἔμελλε νὰ δημοσιευθῇ ἐν τινι βιογραφικῇ συλλογῇ, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ ἐκδότου τὴν διαγραφὴν αὐτοῦ. Τῷ ὄντι, ἐπηρεάσθη ἢ νὰ ἐξηγηθῇ τούτο ἢ νὰ διαγραφῇ. Τὸ δεύτερον ἦτο καὶ τὸ ἀπλούστερον· δυστυχῶς οὐδέτερον τούτων ἐγένετο.

των ὅτι αἱ κατὰ τῆς κοσμογονικῆς ὑποθέσεως τοῦ Καντίου καὶ τοῦ Laplace ἀντιρρήσεις τοῦ διακεκριμένου τούτου σοφοῦ εἰσὶν ἀναντιρρήτως ὄρθαι, καὶ ὅτι ἡ ὑπ' αὐτοῦ διατυπωθεῖσα θεωρία προσαρμόζεται μᾶλλον ἀβίαστος πρὸς τὰ μέχρι τῆς σήμερον γνωστά θεμελιώδη κοσμικά γεγονότα, ὡς πρὸ μινδῶν, ἀφορμῆς δοδεσίσης, ἀνεγράψαμεν κεφαλαιωδῶς ἐν ταῖς στήλαις ἐγχωρίου περιοδικοῦ.¹

Τὴν ἐπίκρισιν τῆς θεωρίας τοῦ Laplace διεξάγει ὁ σοφὸς καθηγητὴς, ὡς καὶ ἄλλοτε ἀνεγράψαμεν, μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης τοὺς ἀληθῶς σοφοὺς λεπτότητος καὶ ἐξόχου μετριοφροσύνης. Οὐδεὶς, λέγει,² θὰ παραγνωρίσῃ, βέβαιός εἰμι περὶ τούτου, τὸ αἰσθημα ὅπερ μὲ ὄθει εἰς τὴν ἐπίκρισιν ταύτην. Πρόκειται περὶ ἀπλῆς ὑποθέσεως, ἢν αὐτὸς οὗτος ὁ Laplace μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιφυλάξεως διετύπωσεν, ὁ δὲ συγγραφεὺς τῆς Οὐρανίου Μηχανικῆς κεῖται πολὺ ὑψηλὰ, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ὁ ἐλάχιστος φόβος ἀμαυρώσεως τῆς δόξης αὐτοῦ. Ἐπὶ ἕνα ἴδιον ὀλόκληρον αἰῶνα οἱ ἀστρονόμοι ζῶσιν ἐν τοῖς πέντε ἀθανάτοις τόμοις αὐτοῦ καὶ ἀγωνίζονται εἰς τὴν ἐκ τούτων ἐξαγωγὴν ὠφελίμων πορισμάτων ἢ εἰς τελειοποιήσιν τῶν γονίμων ἐκείνου μεθόδων. Καὶ ἐάν ἐτι ἡ πρόοδος τῶν παρατηρήσεων ἢ αἱ τῶν τῆς Ἀναλύσεως τῶν ἀπειροστῶν ἦθελον μεταβάλλει μέρη τινὰ αὐτοῦ, τὸ ἔργον τοῦτο θὰ παραμείνῃ ὡς μία τῶν ὑψίστων ἐκφάνσεων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἄλλ' ἢ Ἐπιστήμη ἔχει τὸ προνόμιον τῆς ἀδιαλείπτου προόδου, δοξάζονται δὲ ἐπίσης τὰ μᾶλλον θαυμασθέντα μεγαλοφυᾶ πνεύματα, ὅταν σθηρίζηται τις ἐπὶ τῶν ἔργων ἐκείνων ἵνα ὑπερῶν τὰ ὅρια, ἅτινα ταῦτα ἐνόμιζαν ὅτι ἔθεντο.

Ὁ κ. Faye ἐν τῇ περιουδάστῳ αὐτοῦ. *Peri τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου* (1885) ἔργῳ ἐξετάζων τὴν κοσμογονικὴν ὑπόθεσιν τοῦ Laplace ἀναγνωρίζει ὅτι ἐάν μόνον ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς μορφώσεως τῶν πλανητῶν εἰς διαφόρους ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀποστάσεις διὰ συμπύξεως τῆς νεφελώδους ὕλης τῆς τέως συνιστώσης τοὺς περὶ τὸν ἀστὲρα τοῦτον ὁμοκέντρους δακτυλίους, τὸ ζήτημα θὰ ἦτο λελυμένον ὀλοσχερῶς διὰ τῆς κοσμογονικῆς ἐκείνου ὑποθέσεως. Ἀλλὰ πλὴν τούτου ὑπάρχουσι γεγονότα, ἅτινα ἀδύνατον νὰ ἐρμηνευθῶσι διὰ τῆς ὑποθέσεως ἐκείνης, γεγονότα, ἅτινα διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀνατρέπουσιν ἐκ θεμελίων τὸ μεγαλοφυῆς ἄλλως τοῦ μεγάλου γεωμέτρου οἰκοδόμημα. Μεταξὺ τῶν γεγονότων τούτων τὸ πρῶτον εἶνε αὐτὴ ἡ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς περιστροφὴ ἀπάντων τῶν συνιστῶντων τὸ ἡμέτερον πλανητικὸν σύστημα οὐρανίων σωμάτων, πλανητῶν καὶ δορυφόρων αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ ἡλίου, κεντρικοῦ ἀστέρους, μέχρι τοῦ Κρόνου. Ὁ κ. Faye ἀποδεικνύει ὅτι ἀδύνατον νὰ ἐρμηνευθῆ ἢ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς περιστροφὴ τῶν πλανητῶν διὰ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Laplace, ὅτι δὲ τούναντιον οὔτοι ἔδει κατὰ ταύτην νὰ περιστρέφονται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, ἢ δὲ ἀπόδειξις γίνεται μετὰ τῶσαυτης σαφηνείας καὶ ἀπλότητος ὥστε θεωροῦμεν καλὸν νὰ παρθέσωμεν αὐτὴν αὐταῖς λέξεσιν ἐνταῦθα.

1) *Νεολόγου Ἐβδομαδικαίας Ἐπιθεωρήσεως*, ἔτος 20^{ου}, ἀριθμ. 38, ἐν σελ. 752.

2) Ἐν σελ. 157.

Κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Laplace, λέγει ὁ κ. Faye, ἅπαντες οἱ πλανῆται ἔδει νὰ περιστρέφονται καὶ ἅπαντες οἱ δορυφόροι ἔδει νὰ περιφέρωνται ἐκ τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἥτοι ὀπισθοβατικῶς (=ἐξ Α. πρὸς Δ. διὰ παρατηρητὴν ἐστραμμένον πρὸς τὸ νότιον σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος). Τῷ ὄντι, ἐπειδὴ οἱ νεφελώδεις δακτύλιοι συνίστανται ἐκ μορίων μὴ συνεχομένων καὶ μὴ ἀποτελούντων ἐν σώμα, ἕκαστον μόριον αὐτῶν κινεῖται κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Κεπλέρου¹. Ἡ ταχύτης ἴσα τῆς περιφορᾶς αὐτῶν βαίνει ἐλαττωμένη ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν γύρον τοῦ δακτυλίου, ὡς παρετήρησε τοῦτο ὁ Κάντιος. Ἐάν λοιπὸν τὰ μόρια ταῦτα συμπυκνωθῶσι περὶ κέντρον τι ἕλξεως ἐν τῇ μέσῃ τοῦ δακτυλίου χώρα, φέροντα μεθ' αὐτῶν τὴν γραμμικὴν αὐτῶν κίνησιν, ἐπειδὴ τὰ κατώτερα τοῦ δακτυλίου μόρια βαίνουνε τὸ ταχύτερον, τὰ δὲ ἀνώτερα βραδύτερον τῶν δακτυλίων τῆς μέσης χώρας, ἢ ἐκ τούτων προκύπτουσα σφαῖρα θὰ μεταλάβῃ στροφῆς ὀπισθοβατικῆς, ἥτοι ἐκ τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ.

Ὁ Κάντιος δὲν ἐνόησε τὸ σοβαρὸν τῆς ἀντιφάσεως ταύτης. Ἐκ τῶν προτέρων γινώσκων ὅτι οἱ πλανῆται περιστρέφονται ἐκ τῶν δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ συνεπέρανε ἐκ τῶν προρηθειῶν συνθηκῶν ὅτι οἱ ἐκ τῶν δακτυλίων τούτων σχηματιζόμενοι πλανῆται ἔδει νὰ περιστρέφονται κατὰ τὴν φοράν ταύτην. Ἐάν μετὰ τινος προσοχῆς ἐξήταξε τὰ πράγματα, ἢ ἐάν δὲν κατεῖχετο ὑπὸ τοσούτῳ ζωηρᾶς μερίμνης ὅπως προσαρμόσῃ τὰ γεγονότα πρὸς τὰς ἰδέας του, θὰ παρετήρει ὅτι ἀκριβῶς τούναντιον θὰ συνέβαινε. Ὁ Laplace παρετήρησε τοῦτο καὶ ἵνα ἐπιτύχῃ ὀρθοβατικᾶς (directes) περιστροφᾶς, ἐντελῶς κατενόησεν ὅτι ἐν τοῖς δακτυλίοις αἱ ταχύτητες ἔδει νὰ βαίνωσιν αὐξανόμενα ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν γύρον. Ἄλλ' αὐταὶ βαίνουνε κατ' ἀρχὰς ἐλαττούμεναι· δέον ἴσα νὰ συμβαίη τι ἐν τοῖς δακτυλίοις μεταγενεστέρως τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν, ὅπερ ν' ἀνατρέπη τὴν τάξιν τῶν ταχυτήτων, ἐπιταχύνον τὴν κίνησιν τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐπιβραδύνον τὴν τῶν ἐσωτερικῶν στρωμάτων. Τοῦτο ἀποτελεῖ δευτέρον σημεῖον προδικρούσεως τῆς κοσμογονικῆς ὑποθέσεως.

Τὸ συμβαῖνον δὲ τοῦτο θὰ ἦτο ἡ τριβή, ἐάν τὰ ὁμοκέντρα στρώματα νεφελώδους τινὸς δακτυλίου ἠδύνατο νὰ ὁμοιωθῶσι πρὸς περιστρεφόμενῳ ἀτμοσφαίραν. Τῷ ὄντι, ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ περιστρεφόμενης σφαίρας, τὰ στρώματα πιέζουσιν ἀλλήλα, διότι ἡ φυγόκεντρος εἶνε ἐν αὐτοῖς πανταχοῦ κατώτερα τῆς βαρύτητος. Ἐάν ἡ περιστροφὴ τῆς κεντρικῆς σφαίρας ἐπιταχυνθῆ, τὰ εἰς ἐπαφὴν μετ' αὐτῆς εὐρισκόμενα κατώτερα στρώματα λαμβάνουσι σχεδὸν ἀμέσως τὴν νέαν ἐκείνης ταχύτητα, τὰ δὲ ἄνωθεν καὶ δι' ἅπαντος τοῦ βάρους αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων βαρύνοντα στρώματα παρασύρονται ἐπίσης κατ' ὀλίγον διὰ τῆς τριβῆς, ἢν καὶ ἡ ἐλαχίστη διαφορὰ τῆς ταχύτητος προκαλεῖ ἐν τοῖς στρώμασι τούτοις. Δὲν θὰ ἀντίσταντο ἄλλως ταῦτα ἢ ἐνεκα τῆς ἀδρανείας αὐτῶν. Αἱ ταχύτητες αὐξάνονται βαθμυδόν, καὶ ἐν

¹) Κατὰ τὸν γ' νόμον τοῦ Κεπλέρου τὰ τετράγωνα τῶν χρόνων τῶν ἀστρικῶν περιφορῶν τῶν πλανητῶν εἶνε ἀνάλογα πρὸς τοὺς κύβους τῶν μεγάλων ἀξόνων τῶν τροχιῶν αὐτῶν.

τέλει τὰ ἀπώτατα στρώματα τίθενται εἰς περιστροφὴν, ἢς ἡ γωνιώδης ταχύτης ἐξισοῦται πρὸς τὴν τῆς κεντρικῆς σφαίρας, ὡσεὶ ἀπετέλουν μετ' αὐτῆς στερεὸν τι σύνολον.

Ἄλλ' οὐδὲν ἀνάλογον τούτου συμβαίνει ἐν νεφελῶδει δακτυλίῳ κινουμένῳ οὐχὶ περιστροφικῶς, ἀλλ' ἐν κυκλικῇ πλανητικῇ τροχίᾳ. Ἐὰν διὰ τοῦ νοδὸς κατατιμηθῇ ὁ ἐπίπεδος δακτύλιος εἰς ὁμόκεντρα στρώματα, ταῦτα δὲν θὰ πιέζωσιν ἄλληλα, διότι τὸ βάρος ἐκάστου τούτων ἔσται ὁλοσχερῶς ἀνεπηρέμητον ὑπὸ τῆς φυγοκέντρου δυνάμεως. Τὰ μῦρια λοιπὸν τῶν δακτυλίων δὲν θὰ παρασύρωνται ὡς ἐν τινι ἀτμοσφαίρᾳ ἕνεκα τῆς πιέσεως, ἀλλὰ μόνον σύγκρουσις τῶν παρακειμένων μετὰ ταχυτήτων δὲ ἀπειροστώδως διαφερουσῶν ἀλλήλων κινουμένων μορίων συμβῆσεται, ἔτι δὲ καὶ ἀναιρέσεις ἐφαπτομένων ταχυτήτων, ὧν ἀποτέλεσμα ἔσται ἡ ἀνεπαίθητος πρὸς τὸ κέντρον τῆς περιφορᾶς προσέγγισις ἀπάντων τῶν τοῦ δακτυλίου μερῶν, ἢ ὁ σχηματισμὸς ὠγμῶν ὑπὸ μορφήν κυκλικῶν γραμμῶν χωρισμοῦ μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν αὐτοῦ, ὡς τοῦτο παρετήρησεν ἡδὴ ὁ Κάντιος.

Ἐτέρα σπουδαία ἀντίρροσις, ἣν ὁ κ. Faye προσάγει πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ διὰ τὴν σύγχρονον τῆς ἐπιστήμης θέσιν ἀπαρადέκτου τῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου γενέσεως τῶν πλανητῶν καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν τελευταίων τούτων σχηματισμοῦ τῶν δορυφόρων αὐτῶν κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Laplace, εἶνε ὅτι, ἐὰν ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἦτο ἀληθής, ἡ διάρκειά τῆς περιφορᾶς τοῦ πλησιεστέρου εἰς πλανήτην τινὰ δορυφόρου εἶδει νὰ εἶνε μείζων τοῦ χρόνου τῆς περιστροφῆς τοῦ πλανήτου τούτου, ἐνῶ ὁ ἕτερος τῶν ἐσχάτως (1877, 5/17 αὐγούστου καὶ 30) 11 αὐγούστου—ὁ Δεῖμος—ὑπὸ τοῦ Asaph Hall) ἀνακαλυφθέντων δύο δορυφόρων τοῦ Ἄρεως, ὁ Φόβος, συμπληροῖ τὴν περί ἐκείνον περιφορὰν αὐτοῦ εἰς χρόνον κατὰ τι ἐλάσσονα τῶν 8 ὥρων (7 ὥρ. 39', 15" 1), ἐνῶ ὁ πλανήτης οὗτος συμπληροῖ τὴν περιστροφὴν αὐτοῦ εἰς 24 ὥρ. 37'.

Ἐπίσης σπουδαιότατον κατὰ τῆς κοσμογονικῆς ὑποθέσεως τοῦ Laplace ἐπιχείρημα εἶνε καὶ ἡ ὀπισθοβατικὴ κίνησις τῶν δορυφόρων τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, κινήσις λογισθεῖσα πολὺ μετὰ τὸν Laplace. Ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ὁ σφῆδς καθηγητῆς συνάγει τὸ ἀξιόλογον πόρισμα ὅτι ἐν τῷ ἡλιακῷ κόσμῳ, τῷ διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Ποσειδῶνος διαπλασθέντι κατὰ τὴν ἑκτασιν, δέον τοῦ λοιποῦ νὰ διαστέλωνται δύο ἐντελῶς ὡς πρὸς τὴν περιφορὰν τῶν πλανητῶν καὶ τὴν κίνησιν τῶν δορυφόρων αὐτῶν διακεκριμένοι χώροι, ἡ ἐσωτερικὴ, εἰς ἣν ἀνήκουσιν οἱ ἀρχαιότερον γνωστοὶ πλανῆται, οἵτινες στρέφονται, ὡς καὶ οἱ δορυφόροι αὐτῶν περί αὐτούς, ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, καὶ ἡ ἐξωτερικὴ χώρα (ἡ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ Ποσειδῶνος), πολλῶς τῆς πρώτης εὐρύτερα, ἐν ἣ οἱ δορυφόροι περιφέρονται περί τοὺς οικείους πλανήτας ὀπισθοβατικῶς, ἦτοι ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς.

Τὴν ἀποπλάνησιν τοῦ μεγάλου γεωμέτρου κατὰ τὴν διατύπωσιν τῆς κοσμογονικῆς αὐτοῦ ὑποθέσεως ἀποδίδει ὁ κ. Faye εἰς τὴν ἐκ φυσικῆς ἀγνοίας τῶν μετ' αὐτὸν γενομένων ἀνακαλύψεων ἐσφαλμένῃν ἐκλογὴν τῆς βάσεως, τὸ δὲ χωρίον ἐν ᾧ τοῦτο ἀνα-

γράφεται τοσοῦτ' ἀδιδασκτικὸν φαίνεται ἡμῖν, ὥστε αὐτοῦσιον ἀντὶ περιλήψεως νὰ φιλοξενήσωμεν ἐνταῦθα. Ἴδου τί γράφει ὡς ἐπίλογον τῆς τοῦ συστήματος τοῦ μεγάλου γεωμέτρου ἐπικρίσεως ὁ ἔξοχος ἀστρονόμος :

Καθ' ἣν στιγμὴν χαράσσω τὰς γραμμὰς ταύτας, ἡ διάνοιά μου ἀνάγεται εἰς τὸ ἀξιωματικὸν τοῦ Νεύτωνος ἀπόφθεγμα: Ἐν τῇ ἡμιπερικῇ ἡλιοσφαιρᾷ αἱ προτάσεις συνάγονται ἐκ τῶν φαινομένων, γενικεύονται δὲ εἰς τὰ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. Βεβαίως, ἐὰν ὁ κανὼν οὗτος φαίνεται προσαρμοσθεὶς ἐπὶ λέξει, τοῦτο ἐγένετο ἐν τῇ προκειμένῃ θεωρίᾳ. Ἐνταῦθα τὰ γεγονότα εἶνε αἱ ὑπὸ τοῦ Laplace θεωρηθεῖσαι 43 κινήσεις· δὲν ὑπάρχον ἄλλαι καὶ ἀπασαι ἐφαίνοντο αὐτῷ γινόμεναι κατὰ τὴν αὐτὴν φορὰν. Γενικέων εἶδει νὰ συμπεράνῃ μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἡμπιστοσύνης ὅτι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ἡμετέρου κόσμου εἶνε ἀκριβὴς ἡ ταυτότης τῆς διευθυνώσεως ἀπασῶν τῶν περιστροφῶν, ἀπασῶν τῶν περιφορῶν, ἀπὸ τοῦ ἡλίου μέχρι τοῦ ἐσχάτου τῶν δορυφόρων. Ὑποθέσατε ὅτι δὲν ἀνεκαλύφθη μετὰ τὸν Laplace ὁ δορυφόρος τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ὅτι ἐλλείψει ἀρκούντως ἰσχυρῶν τηλεσκοπίων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συμπληρώσωσι τὴν μελέτην τῶν δορυφόρων τοῦ Οὐρανοῦ : ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν 42 ὁμορρυθμῶν γεγονότων θὰ ἀνήρχετο σήμερον (1885) εἰς 280.² Ὅποια περιφανὴς ἐπιβεβαίωσις τοῦ νόμου τοῦ Νεύτωνος καὶ τῆς γενικέσεως τοῦ Laplace ! Καὶ ἐν τούτοις θὰ κατέληγον εἰς πληρέστατον σφάλμα. Δὲν πταίει ὅμως εἰς τοῦτο ὁ κανὼν, καθ' ὃν τὰ γεγονότα δέον νὰ χρησιμεύωσιν ἡμῖν ὡς ὀδηγός· ἀπαραίτητον μόνον εἶνε, πρὶν ἢ ἐξαγάγωμεν προτάσεις καὶ ἐπαγωγικῶς γενικεύσωμεν αὐτάς, νὰ βεβαιωθῶμεν ἐὰν τὰ προκειμένα γεγονότα εἰσὶν ἅπαντα τοῦ αὐτοῦ εἶδους. Εἶδομεν ὅτι ἄλλως ἔχουσιν ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει τὰ πράγματα. Προστίθεμεν δὲ ὅτι, περί ὑποθέσεως προκειμένων, ὡσάκις μία τῶν λογικῶς ἐκ τούτων προκυπτουσῶν συνεπειῶν εὐρεθῇ μὴ συμφωνοῦσα μετὰ τῶν γεγονότων, ἅτινα δέον ν' ἀντιπροσωπεύη, ἀνάγκη νὰ μὴ ζητηθῇ νὰ καλυφθῇ ἡ ἀσυμφωνία αὕτη διὰ προσθέτου τεχνάσματος, ὁ δὲ ὀρθὸς λόγος ἀπαιτεῖ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ὑποθέσεως καὶ τὴν ἀναζήτησιν ἄλλης. Τοῦτο θὰ ἐπιχειρήσωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις.

Τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ὑπόθεσιν ἐκπληροῖ πιστῶς ὁ κ. Faye, κατωτέρω δὲ θὰ ἴδωμεν τίς ἡ ὑπ' αὐτοῦ προτεινομένη λύσις τοῦ μεγάλου κοσμικοῦ ζητήματος, ὅποτε θὰ θεωρήσωμεν καὶ δικαίως συμπληρωμένον τὸ πρῶτον καὶ θεμελιῶδες τμήμα τοῦ ἡμετέρου ἔργου, τὸ περί ἡλιακῆς θερμότητος. Τὴν δὲ κατὰ τὸ δυνατόν ἀνάπτυξιν τῶν θεωριῶν καὶ πορισμάτων αὐτῶν τοσοῦτ' ἄλλοθεν εὐχαρίστως ἀναλαμβάνομεν, ὅσῳ αὐταὶ στηριζόμεναι ἐπὶ πάντων τῶν σχετικῶν μηχανικῶν, ἀστρονομικῶν, φυσικοχημικῶν, γεωλογικῶν καὶ παλαιοντολογικῶν γεγονότων, ἀπα-

1) Αἱ τῶν τότε γνωστῶν πλανητῶν καὶ τῶν δορυφόρων αὐτῶν ἐν οἷς 4 τῶν ἀστεροειδῶν.

2) Σήμερον δὲ, 19]31 δεκεμβρίου 1893, εἰς 410, προστεθέντων 129 νέων ἀστεροειδῶν καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ [Barnard ἀνακαλυφθέντος τῇ 28]9 Σεπτεμβρίου 1892 τοῦ δορυφόρου τοῦ Διός.

λάττουσιν ἡμᾶς τῆς φροντίδος νὰ πραγματευθῶμεν ἰδίᾳ περὶ ἐκάστου τούτων. Οὕτω δὲ τότε ὑφ' ἡμῶν ἀναληφθὲν ἔργον καταστήσεται ἀπλούστερον, καὶ ὁ σκοπός, οὐτινος οἱ ἡμέτεροι διαλέξεις στοχάζονται, ἀκοπώτερον καὶ λυσιτελέστερον ἐπιτευχθήσεται.

(Ἀκολουθεῖ).

Η. Γ. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ.

ΔΗΜΩΔΕΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΑΪΣΜΑ.

Δημῶδη βυζαντινὰ ἄσματα ὀλίγιστα περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Πρῶτος ὁ Legrand ἐν *Recueil des Chansons populaires Greques*, Paris, 1874, 1—17, ἐδημοσίευσέ τινα, ἔπειτα ὁ Δεστούνης τῷ 1877 ἐν Περτροπόλει (βιβλ. Krumbacher, *gesch. der byz. Literatur*, σ. 418 κςζ) καὶ τελευταῖον ὁ Λάμπρος ἐν *Harraasō*, 1879, σ. 400. Ὁ αὐτὸς Λάμπρος δημοσιεύει νῦν ἐν *Byzantinische Zeitschrift* (τόμ. 3, τεύχ. 4, σ. 165—166) ἄλλο ἄσμα, ὅπερ, λέγει, εὑρίσκεται ἐν ἀρχῇ τοῦ Βενετ. Κώδικος τοῦ Προκοπίου (ἀριθ. 398), ἔχει δ' οὕτω :

« Ἄσπρη ξανθὴ πανέμορφη, ὁ κύρ Κωστῆς μισσεύει,
κ' ὑπάγει ὁ κύρ Κωστῆς μακρεὰ καὶ τὸ ταξίδιον μέγα.
Κ' ἡ κόρη ἀπὸ τῆς λύπης τῆς τοῦς μῆνης καταράται,
Νὰ κῆς, Φλεβάρη, φλέγεις με, καὶ Μάρτ', ἐμάρανές με.
Ἄπρῆλι, ἀπριλοφόρητε, καὶ Μᾶ, κατακαμμένε,
τὸν κόσμον καὶ ἂν ἐγέμισες τ' ἀθήτεια καὶ τὰ βόδα,
τὴν ἰδικήν μου τὴν καρδίαν τοῦς πόνους καὶ τὰ δάκρυα ».

ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ.

ΠΟΙΚΙΛΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ.

Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω, τελευταία ἑβδομάς τῶν ἀποκρεῶν, μεθ' ἣν ἀρχεται τὸ «Κύριε τῶν δυνάμεων», ἡ μεγάλη τεσσαρακοστή. Ἡ κυριακὴ αὕτη, ἡ ἑβδομάς αὕτη, πανταχοῦ διέρχεται ἐν εὐθυμίᾳ, ἐν διασκεδάσει καὶ εὐωχίαις, ἐν χοροῖς καὶ προσωποδοφίαις. Ἄλλ' αἱ προσωποδοφίαι παρ' ἡμῖν, οἱ προσωποδοφοὶ εἶνε ὅ,τι ἔλειπεν καὶ τρισάθλιον. Ράκη πολλάκις κατεσπιλωμένα, ἀτάκτως φερόμενα, ἰδοὺ τὸ πλεῖστον ἂν μὴ ἅπαν, τὸ ἐν ταῖς ὁδοῖς περιφερόμενον γένος, ἀνήκον τὸ πλεῖστον εἰς τὸ τῆς ὑποστάθμης τῆς κοινωνίας. Γύνια ρυπαρὰ σὺν ρυπαρωτέροις ἐτι συνοδοῖς περιτρέχουσι τὰς ὁδοὺς, ἔστιν ὅτε καὶ ἐφ' ἵππων, προπαρασκευασμένου δίκην λαβάρου ἐκχωρωτικῶς ἠχοῦντος, ὀργάνου τινὸς λατέρνας καλουμένου. Πρὸ ἑβδομάδος ἐπεσκοποῦμεν τὰ εἰκονογραφημένα περιοδικὰ τῆς Εὐρώπης, τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας καὶ Ἰταλίας καὶ ἐβλέπομεν ἐν αὐ-

Ἐν σ. 206 τοῦ αὐτοῦ Κώδικος ὑπάρχει τὸ σημεῖωμα¹

1) Τηρεῖται ἡ ὀρθογραφία τοῦ πρωτοτύπου.

«Τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει ἐκ τῆς ἀθλίας μεγαλοπώλειος, πιπρασκόμενον δὲ ἐν τῇ ᾠρεστιάδι ὀνίθι παρὰ κυροῦ Ἀλεξίου Φραντζῆ τοῦ Σεβαστοπούλου, ἐντυχῶν δὲ καὶ αὐτὸς τὸ τοιοῦτον ἐν αὐτῇ τῇ εὐδαίμονι χωρῇ ἀνεγνων αὐτῷ ἐν μηνί ἰανουαρίῳ ια' ἰνδ. γ' τοῦ ςϞξγ' ἔτους, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρόνον καὶ μῆνας ὀκτώ. Δημήτριος.» Ὡστε προφανῶς τὸ ἄσμα τοῦτο εἶναι πρὸ τοῦ 1453.

Καὶ ἐκ τοῦ ἄσματος τούτου βεβαιούμεθα 1) ὅτι τὸ εἰμορφος δημῶδως καὶ ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις προεφέρετο εἰμορφος, 2) ὅτι τὸ μισσεύω (=ἀπέρχομαι, φραγκικόν) καὶ τότε ἐν χρῆσει ἦτο παρὰ τῷ λαῷ, 3) ὅτι μακρεὰ ἐγράφετο, οὐχὶ μακριά, καὶ προεφέρετο κατὰ συνήθειαν, καθ' ὃ καὶ τὰ νῦν βαθεὰ, πλατεὰ κτλ. γραπτέα, 4) ὅτι τὰ ὑποκοριστικά τότε ἔληγον εἰς *ιν*, οὐχὶ ὡς νῦν εἰς *ι*, ταξίδιν, ποτάμιν, γαρδάκιν κτλ., 5) ὅτι καὶ τότε ἐτι πολλάκις ἐτηρεῖτο ἡ ἀρχαία τῆς ἀπὸ μετὰ γεν. σύνταξις, 6) ὅτι τὸ κῆς=καῆς, εἶδος δὲ παρονομασίας σχηματίζουσι τὰ Φλεβάρη-φλέγεις, Μάρτι-ἐμάρανές, 7) ὅτι καὶ πρὸ τοῦ 1453 ὁ Μάιος κοινῶς Μᾶς ἐλέγετο. 8) ὅτι Φλεβάρη, Μάρτις, Ἀπρίλις κτλ. τότε ἐγράφετο.

Ὁ Λάμπρος ἐν ὑποσημειώσει τῆς πραγματείας αὐτοῦ λέγει ὅτι εὑρε καὶ εἰς πολλοὺς Κώδικας τῶν Μονῶν τοῦ Ἄθωνος δημῶδη ἄσματα τῶν ἔπειτα χρόνων καὶ τῶν πρὸ τοῦ 1453, ἅτινα πάντα ἀνέκδοτα ὄντα εὐκαιρίας τυγῶν θὰ δημοσιεύσῃ, π. χ. Κώδ. 1203 τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων, Κώδ. 148 τῆς Μονῆς τοῦ Ἐσφιγμένου καὶ Κώδ. 246 τῆς αὐτῆς Μονῆς.

[21 Ἰανουαρίου 1894]

Η. Ν. Στ.

τοῖς μεταμφιεσμοῦς καὶ προσωποδοφίαις καλλιτεχνικωτάτας, συμβολικὰς παραστάσεις ἐκφαινούσας, τερπνὰς τὴν ὕψιν, εὐφροσύνας τὴν σύλληψιν καὶ ἐκτέλεσιν, ἐβλέπομεν τοὺς πολίτας πάντας μετέχοντας τῆς γενικῆς εὐθυμίας, διὰ κομψέτων δὲ ἀλληλοκαλλόμενος ὡς ἐν μάχῃ, μάχῃ ἧς καὶ κομψαὶ καὶ χαρίεσσαι δεσποινίδες μετέχουσι ἀναδεικνύουσαι τὴν χάριν τῶν εορτῶν. Ὁ κόσμος εὐθυμεῖ, ἀλλ' εὐθυμεῖ καλῶς. Παρ' ἡμῖν τὰ πάντα κοινὰ καὶ τετραμμένα. Οὐδεμία ἰδέα ἐν τοῖς μεταμφιεσμοῖς, οὐδεμία χάρις, οὐδὲν τὸ καλλιτεχνικόν. Καὶ ἐν αὐτοῖς ἐτι τοῖς μεγάλαις δημοσίαις χοροῖς σπανίως διακρίνει τις μεταμφιεσμοῦς πρωτοτυπιᾶν ἔχοντας, καλλιτεχνικὴν τινα παράστασιν. Αἱ πλεῖστα δὲ τῶν μετεχουσῶν τῶν χορῶν ψηφίζουσι ὑπὲρ τοῦ μεταμφιεσμοῦ εἰς ἀνοπωλίδας, μεταμφιεσμοῦ οὐχὶ σπανίως ἀνευ χάριτος γιγνομένου, Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος περὶ τῶν χορῶν, εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν διαμειβομένων κατὰ τοὺς μετὰ προσωπίδων τοιοῦτων εὐφυλογιῶν, τῶν περιγραμμάτων (intrigues) συνήθως λεγομένων. Τοῦτο ὀμολογουμένως εἶνε ἐκ τῶν καλλίστων καὶ μεγίστων ἐν τοῖς χοροῖς ἐκείνοις, ἐνθα πολλοὶ μεταβαίνουσι ὅπως μὴ χορεύσωσιν. Ἐπιτυχὴς εὐφυλογία ὑπὸ χαρίεσσης προσωποδοφοῦ εἶνε τι ὥραϊον. Ποσάκις τις ἐκ τῶν τοιοῦτων εὐφυλογιῶν δὲν συγκινεῖται, δὲν ἀντιλαμβάνεται τί λέγεται αἰφνης περὶ αὐτόν, βάσιμον ἢ μὴ βάσιμον, καλὸν ἢ κακόν, ποσάκις δὲν αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν ἔστω

ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ.*

Ἄ propos ἄς ἀναφέρωμεν τὸν ἐν τοῖς σχολίοις τῆς Ἰλιάδος (Π. 234) μῦθον: Ἐλλὸς τις (γενάρχης τῶν Ἑλλῶν) δρυτόμος, περιεπλανήθη ἐν τῷ δάσει τῷ καλύπτοντι τότε τὴν Δωδώνην. Ἄγρια πέλεια καθημένη ἐπὶ τοῦ δένδρου ἐνετείλατο αὐτῷ νὰ οἰκοδομήσῃ ἱερὸν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ. Ἐντεῦθεν αἱ δωδωναῖαι ἱέρειαι προφήτιδες ἐκλήθησαν πέλειαι. Τὸ ὁμόφθογον τῆς τελευταίας ταύτης λέξεως ἔδωκεν ἀφορμὴν πρὸς τὴν ἐπιπόνησιν τοῦ μύθου ὅτι ἡ πρώτη ἱέρεια ἐπέταξεν εἰς τὴν Δωδώνην ἐν εἰδει πελειαί. Πολὺ πιθανὸν καὶ ἡ δευτέρα τοῦ μύθου γραμμὴ, ὅτι ὁ πρῶτος προφήτης (Ἐλλὸς) ἦν δρυτόμος, ἐξηγεῖται διὰ παρομοίας διττῆς σημασίας τῆς λέξεως: ἔλλος σελλός. Ὁ Ἀρχιλοχος ἔταλλε Σελλιπιάδας τινὰς, τὸ γένος ἱερέων-προφητῶν, ἀπογόνων τοῦ προφήτου Σελλέως (Ἦσυχ. ἐν Α. Σελλιπιάδος). Ἡ ὁμοιότης τοῦ ὀνόματος τῶν προφητῶν τούτων μετὰ τῶν δωδωναίων προφητῶν Σελλῶν δὲν εἶναι τυχαία (ἀναμνησθῶμεν πάλιν τοῦ περιφθίμου προφήτου Ἑλλένου). Πιθανῶς ἡ προελληνικὴ γλῶσσα ἐπέτρεπε τοιαύτην μεταφορικὴν ἐννοίαν τῆς ρίζης ξελ—σελ (ὡς καὶ τὸ ἀγγλ. skill) οὕτως ὥστε, μία καὶ αὐτὴ λέξις: Ἐλλὸς νὰ σημαίη τὸν δρυτόμον καὶ ἅμα τὸν ἐρευνητὴν τῆς κερκυμένης ἀληθείας.

Τῇ ἐπιθεωρουμένῃ ὑφ' ἡμῶν οἰκογενεῖα τῶν λέξεων ἀνήκει ἀναμφιβόλως δευρὰ τις γεωγραφικῶν ὀνομάτων, ἰδίᾳ ποταμῶν: Σελινούσις (ὀνομασία ἑπτὰ ποταμῶν ἐν διαφόροις μέρει τοῦ ἐλληνικοῦ κόσμου) Σελλήεις (τρεῖς ποταμοὶ) καὶ Σέλλας, πιθανῶς δὲ καὶ Ὑλίας, Ὑλας. Οἱ ποταμοὶ οὗτοι ἐκαλοῦντο οὕτω, διότι τὸ ρεῦμα αὐτῶν διηρεῖτο κατὰ βραχίονας:

Περὶ τοῦ ποταμοῦ Σέλλας, Στέφανος ὁ Βυζάντιος ἐν λέξει Ἀπόμεια λέγει ὅτι ὑπάρχει καὶ ἕτερα Ἀπόμεια ἐν Μεσσηνίᾳ, κυκλουμένη ὑπὸ ποταμοῦ, ὅστις καλεῖται Πίγρης. Ὁ ποταμὸς οὗτος διαιρεῖται (σχίζεται) παρ' αὐτὴν τὴν πόλιν. Κατὰ τὸν δεξιὸν βραχίονα ῥεῖ κύκλῳ τῆς πόλεως ὁ ποταμὸς Σέλλας, κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὁ Πίγρης, καλούμενος οὕτως ὡς καὶ ὁ κυρίως ποταμὸς. Ὁ διαιρεθεὶς λοιπὸν βραχίων τοῦ ποταμοῦ ἐκαλεῖτο Σέλλας. Ὁ ἀρχαῖος Σελινούσις ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ, ὁ νῦν ποταμὸς Βοστίτσα, μέχρι τῆς σήμερον διαιρεῖται εἰς δύο βραχίονας, χυνόμενος κερωρισμένως εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ ἐν τῇ Ἠλίδι ποταμὸς Σελλήεις, μεταγενεστέρως ἐκλήθη Λάδων, διαιρούμενος ὑπὸ τινων νήσων, ὧν μία ἦν καὶ ἡ Κορᾶκος νῆσος (Παυθανίας VIII, 2, 5.12). Πολλὰκις δὲ τοιαύτη διαιρεθεὶς ποταμῶν ἐχρησίμευεν ὡς ὄριον δύο βασιλείων (πρβλ. Θουκυδ. VII, 35).

Ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν ποταμῶν, ἐν γραμματικῇ ὀχέσει περισσότερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ὁ Σελλήεις. Τὰ ἐπιθετὰ μετὰ καταλήξεως εἰς ἡεις (Fent) ἐκφράζουσιν ἐννοίαν, καθ' ἣν τὸ ἀντικείμενον κερωρισμένως κατέχει τι, παράγονται δὲ κανονικῶς ἐκ θηλυκῶν ὀνομάτων ληγόντων εἰς η, ὡς αἰγλήεις (αἰγῶν), αὐδήεις (αὐδῆ), δινῆεις (δῖνον), ἐρσῆεις (ἐρση), ἡχῆεις (ἡχή), κνισσῆεις (κνίσση). Ὡστε Σελλήεις = ποταμὸς ἐν ᾧ ὑπάρχει σέλλη (διαίρεσις). Ἡ γενικὴ πτώσις τοῦ ἀρχαίου τούτου οὐσιαστικοῦ διετηρήθη ἐν τῷ Ἑλλῆσι πόντος, πορθμόν τ. Ἐ. θάλασσαν διαιροῦσαν δύο ἡπείρους δικαίως ἐκάλεσαν οὕτω «διαίρεσις—πορθμός» πρβλ. πορ-θμός μετὰ τοῦ σανσκρι. prthak = κερωρισμένως, prthak kar διαίρειν prthak bhū χωρίζεσθαι καὶ τὸ λατ. par partioz partio). Τὸ Ἑλλῆσι πόντος ἐσημαίνει ἢ θάλασσαν χωρισμοῦ, πορθμόν, ἢ ὁδὸν πρὸς τὸν πορθμόν. Οὕτω φθάνομεν εἰς τὸ Ἑλλῆν καὶ Ἑλλάς: ἡ πρώτη λέξις λήγει

καὶ σιωπόμενος εἰς ἐπιτυχῆς εὐφροσύνης: ἀλλὰ καὶ ποσάκις δὲν αἰσθάνεται ἀηδίαν ἐξ ἀνόστου καὶ ἐνόστου κακοήθους ὑπαινεμοῦ καὶ τετριμμένης εὐφροσύνης; Ποσάκις ἄλλος ἀντ' ἄλλου ἐκλαμβανόμενος δὲν ἀκούει λόγους ἀκαταλήπτους:

* *

Σπουδαιότατῃ ἦν ἡ τελευταία συνέδριος τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, διότι ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ λίαν ἐνδιαφέρον ἐκινήθη ἐν αὐτῇ ζήτημα ὑπὸ διαπρεπῶν ἀρχαιολόγων, τοῦ κ. Homolle, διευθυντοῦ αὐτῆς, καὶ τοῦ κ. Δαίρπελδ, διευθυντοῦ τῆς γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς. Ὁ κ. Homolle λαβὼν τὸν λόγον περιέγραψε τὸ κατὰ τὸ 1882 ἀνασκαφῆν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ κ. Ραϊνάκ θεάτρον τῆς Δήλου, οὗ τὴν τελείαν ἀνασκαφὴν συνετέλεσε κατὰ τὸ 1892—93 ὁ κ. Σαμμονιέ. Κυρίως ὅμως ὁ κ. Homolle ὠμίλησε περὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τούτου, ἐξ ἧς ὁμηθεῖς προσεκάλεσε τὸν συναδέλφον αὐτοῦ τῆς γερμανικῆς σχολῆς, ὅπως ἀναπτύξῃ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ, περὶ τοῦ τύπου ἀφ' οὗ ἐδιδάσκοντο τὰ δράματα, θεωρίαν ἀνατρέπουσαν τὴν ἰδέαν ὅτι ἐπὶ τοῦ λογιεῖου διεξήγετο ἡ παράστασις κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ὁ κ. Δαίρπελδ, κατὰ τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας, ἀποδεξάμενος τὴν πρόσκλησιν, ἔλαθε τὸν λόγον καὶ ἐξέθεκεν, ὅτι ἦν ἀδύνατος ἡ διδασχὴ εἰς ὕψος τριῶν μέ-

τρων, μὴ ὑπαρξουσῶν μάλιστα κλιμάκων πρὸς συγκοινωνίαν τῶν ὑποκριτῶν μετὰ τοῦ χοροῦ, ἐναλλάξ ἀναβαινόντων ποτὲ ἢ καταβαινόντων. Καὶ ἡ ἐξέλιξις δ' αὐτῆ τοῦ θεάτρου καὶ μετάπλασις τῆς σκηνῆς, οἷαν μετεσχημάτισαν αὐτὴν οἱ Ῥωμαῖοι ἀποδείκνυσιν ὅτι ἀδύνατος ἄλλη παραδοχὴ ἢ αὕτη, ὅτι τὸ πάλα οἷ τε ὑποκριταὶ καὶ ὁ χορὸς ἐδίδασκον ἐπὶ τοῦ ἡμίσεως, τοῦ πρὸ τοῦ προσκηνίου μέρους τῆς ὀρχήστρας. Ταῦτα, ἐξ ἐλληνικῆς ἐφημερίδος, ἧ τιμὴ ἀνεκοινώσατο αὐτὰ ἀχροατῆς, ἀναγράφοντας, ἀναμνηνομεν τὸ Bulletin τῆς σχολῆς, ὅπως λεπτομερέστερον ἀναγνώμεν τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Homolle καὶ τὴν θεωρίαν τοῦ Δαίρπελδ, διότι ὁμολογητέον ὅτι οὐχὶ πάνω εὐκρινῶς ταῦτα ἐκτίθενται.

* *

Ἡ Ἐπίσημος Ἐφημερίς τῆς Γαλλίας ἐδημοσίευσεν ἄρτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ ἔτος 1892. Κατὰ τὸ 1892 ἐγένοντο 290,319 γάμοι, 5,772 διαζύγια, 855,847 γεννήσεις καὶ 875,888 θάνατοι. Πιχραβαλλόμενοι δὲ οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι πρὸς τὰ διδόμενα τοῦ προτέρου ἔτους παρουσιάζουσιν αὐξησιν μὲν τῶν γάμων κατὰ 4,861, τῶν διαζυγίων κατὰ 20, καὶ ἐλάττωσιν τῶν γεννήσεων κατὰ 10,530 καὶ τῶν θανάτων κατὰ 994. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι παρ' ἡμῖν, ἐν Κωνσταντινουπόλει, καθ' ἄς ἔχομεν πληροσορίας,

εις α ν η ν, κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἄλλα ὀνόματα λαῶν, Αἰνίαν, Ἐκτὴν, Κηθὸν κτλ. παρ' ὧν διακρίνεται διὰ τοῦ τόνου. Ἑλλὰς ὄνομα προσηγορικὸν θηλυκοῦ γένους. Ἀμφότερα ἡμεῖς παράγομεν ἐκ τοῦ ἔλλη, σέλλη=διαίρεσις, συμπεραίνοντες ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἐσήμαινε καὶ ὄριον, ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Ὡστε κατὰ τὴν ἡμετέραν ὑπόθεσιν ἡ ῥιζικὴ σημασία τῶν λέξεων Ἑλλὰς καὶ Ἑλλήνες προσήγγιζε τὴν ἔννοιαν τοῦ «μεθόριος χώρα» «μεθόριοι κάτοικοι». Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι τοῦτο εἶνε προϋπόθεσις, τείνουσα νὰ συμπληρωσῆ τὴν παράδοσιν ὑπὸ γεγονότων τοιούτων, ἄτινα ἠδύνατο νὰ φωτίσωσι σκοτεινά τινα σημεῖα τοῦ ζητήματος τούτου.

Τὴν ὑπαρξίν τῶν λέξεων: σέλλη, ἔλλη, θεωροῦμεν ἀποδεδειγμένην διὰ τῆς παραγωγῆς τοῦ Σελλήεις καὶ τῆς γεν. πτώσ. Ἑλλῆς πόντος. Ἐπιζῶμεν ὅτι οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν θὰ συμφωνήσωσι μετὰ τῆς ἀποδιδόμενης εἰς τὰς λέξεις ταύτας γενικῆς σημασίας, ὑποβασταζομένης καὶ ὑπὸ γεγονότων. Παραδεχθέντες καθ' ὑπόθεσιν ὅτι πλὴν τῆς σημασίας ταύτης ἡ λέξις ἐδικῶς ἐσήμαινε τὸ «ὄριον» κατανοοῦμεν εὐχερῶς διατι ἐν τῇ φράσει: καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος, ἀντιπαράκειται πρὸς τὸ: μέσον, πλὴν δὲ τούτου ἐννοοῦμεν καὶ διατι Ἑλλὰς ἐκαλοῦντο τὰ ἄκρα τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, ἡ δυτικὴ Ἰταλία, ἡ Σικελία πιθανῶς καὶ ἡ μικρασιατικὴ παραλία. Τούτοις προσθέτομεν καὶ ἕτερα γεγονότα ἐπικυροῦντα τὴν ἡμετέραν προϋπόθεσιν. Ὁ ἱερός κύκλος τῆς Δωδώνης ἐκαλεῖτο καὶ Ἑλλοπίν καὶ Ἑλ(λ)α, ἀπῆρτιζεν ὄριον δὲ μεταξὺ δύο ἡπειρωτικῶν βασιλείων, τῆς Μολδοσίας καὶ Θεσπρωτίας. Ἡ τοποθεσία αὕτη δὲν εἶνε τυχαία, διότι συναντῶμεν αὐτὴν καὶ ἐν τοῖς ὄριοις ἐτέρων ἑλληνικῶν βασιλείων, καὶ ἰταλικῶν κοινοτήτων, ἐν αἷς ὅμοια τῇ Δωδώνῃ ἱερὰ χρησιμεύουσιν ὡς τόποι κοινῶν ἐορτῶν καὶ διαφυλάττουσι τὴν ἰ-

ρότητα καὶ τὸ ἀπαρabiάστον τῶν ὄριων. Μεταφράζοντες τὸ ἔλλα=ὄριον, καὶ τὸ Ἑλλοπίν γαῖν=μεθόριος χώρα, ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὸ δυνατόν παρομοίας ἐξηγήσεως καὶ διὰ τὴν οὕτω καλοῦμένην: Ἑλλοπίν μοῖρην, (ἐν τῇ Ἰστιαίᾳ). Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος ἡ Ἑλλοπίν ἦν χωρίον ἐν τῇ Ὀρειᾷ καλουμένη τῆς Ἰστιαιωτίδος, καὶ περαιτέρω ταῦτο ποιεῖ (ὁ Στράβων) αὐτὸ μετὰ τοῦ δήμου Ὀρεοῦ, ἐξηγῶν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἑλλοπίνης ἐκλήθησαν: ὠρεῖται, ἕνεκα τῆς ὄρεινῆς χώρας τῶν (οὔρος, ὄρος, ὄρος). Ἀλλὰ μετ' ἴσου δικαιοῦματος τὸ ὠρεὸς δύναται τις νὰ παραγάγῃ ἐκ τοῦ ὄρος, οὔρος, ὄριον, ὅπερ μαρτυρεῖ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ δήμου Ὀρωποῦ, κειμένου ἐν τοῖς ὄριοις Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

Τέλος ἐπανελάβομεν εἰς τὸν ποταμὸν Ὑλίαν (Ὑλάς?) χρησιμεύοντος ὡς ὄριον τοῦ Κρότωνος καὶ τῆς Θουρίας. Τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ τούτου δεῖν νὰ παραβάλωμεν πρὸς τοῦ χειμάρρου Ὑλλου, τὸ ὄνομα, ὅπερ βεβαίως δὲν παράγεται ἐκ τοῦ ὕλη, καίτοι ἐπὶ τέλους ἀμφότερα ταῦτα εἶνε κοινῆς παραγωγῆς. Δυστυχῶς μέχρι τῆς ὁμοιοῦς δὲν ἐξηγήθη καθ' ὁλοκληρίαν ἡ ἀρχικὴ σημασία τῆς λέξεως ὕλη, τὴν ὁποῖαν τινὲς ταυτίζουσι πρὸς τὸ λατινικὸν silva (sulva—sulfa). Δυσχερεστέρα εἶνε ἡ ἐτυμολογία αὐτῆς. Ὁ Κούρτιος τὸ ὕλη, silva, ἀνεζήτησεν ἐν τῇ ῥίζῃ svel=καίειν. Ἀλλὰ τὸ silva οὐδέποτε ἐσήμαινε ξύλον, ἡ δὲ ῥίζα svel, ἀληθέστερον σημαίνει λάμπειν καὶ οὐχὶ καίειν, οὐδὲ φαίνεται—ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Κούρτιος—νὰ συνήνουν οἱ Ἑλλήνες τὴν ἔννοιαν τοῦ δάσους (ὕλη) πρὸς τὴν τῆς θερμότητος. Ὑπάρχει ἕτερα τις ἀναλογία ἡ ἐξῆς: κοινὴ λέξις γλωσσῶν τινῶν, σημαίνουσα ἄκραν, ὄριον (λατ. *margo*, ἀρχ. γερμ. *marka* ὄριον, ἀρχ. περσ. *merezu* ὄριον) *mork*, καὶ μεταβάσα εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ δάσους. Ἡ μετὰ-

οἱ γάμοι ἀραιῶνται θεμέραι, διότι ἐνῶ πρό τιμῶν ἐτῶν ὑπερέβαινον τοὺς γλιόους ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Κωνσταντινουπόλεως, νῦν μολὶς ἀνέρχονται εἰς 700 περίπου κατ' ἔτος.

* *

Ἐν τῷ Κομμικῷ-Μελοδράματι ἐν Παρισίαις ἐγένετο κατ' αὐτὰς τὸ ἐξῆς σκάνδαλον. Ἐκτελούμενου ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ μελοδράματος Φρύνης (Phryné), οὗ τὸ πρωταγωνιστοῦν πρόσωπον διέπλεσε μὲν ἡ πλαστικὸν κάλλος δεσποινῆς Sibyl Sanderson, περὶ τῆς ὁμιλήσαμεν ἐν προτέρῳ φύλλῳ, ἀνεδέξατο δὲ νῦν ἡ δεσποινῆς Jane Herding, ἡμᾶ τῇ ἐμφανίσει αὐτῆς ἠκούσθησαν συριγμοί. Τὸ ἀκροατήριον ἤρξατο τότε χειροκροτοῦν, οἱ δὲ κράτιστοι τῶν παρόντων ὑποκριτῶν ἠγγέθησαν καὶ διεμαρτύροντο κατὰ τῶν συριγμῶν ἢ μᾶλλον κατὰ τῶν συριγμῶν, διότι τὰ συριγμάτα προήλθον ἐκ δύο κυριῶν. Τοῦτο προεκάλεσεν ἀρετὴν ταραχὴν, ἀλλ' ἡ δεσποινῆς Harding ἐξηκολούθησε ψάλλουσα ἐν ὅλῃ τῇ ψυχραμίᾳ αὐτῆς. Αἱ συριγμαίαι ἀπεπέμψθησαν τοῦ θεάτρου, καθότι ἐθεωρήθησαν ὡς σκανδαλοποιίαι.

* *

Ῥωσικῆ τις ἐφημερίς δημοσιεύει ἐπιστολὴν τοῦ Rubinstein πρὸς φίλον ἐν ᾗ παρέχεται χωρίον νοστιμώτατον περὶ τῆς κριτικῆς, τῆς ἐγένετο ὑποκείμενον. «Οἱ Ἑβραῖοι, λέγει ὁ Rubins-

stein, θεωροῦσι με ὡς Χριστιανὸν καὶ οἱ Χριστιανοὶ ὡς Ἑβραῖον οἱ κλασικοὶ ὡς βαρβάρους καὶ οἱ βαρβάρους ὡς κλασικόν οἱ Ῥῶσοι ὡς Γερμανὸν καὶ οἱ Γερμανοὶ ὡς Ῥῶσον». «Ὁ Rubinstein ἀληθῶς ἐγεννήθη ὑπὸ γυναικῶν ἑβραίων, ἡ μήτηραυτοῦ, θενούσα πρό τιμῶν ἐτῶν ἐν Ὀδησσῷ, συγκατελέγετο μεταξὺ τῶν μᾶλλον εὐλαβῶν γυναικῶν τῆς Ἰσραηλιτικῆς κοινότητος. Ὁ Rubinstein ἠσπάσατο τὴν χριστιανισμὸν ἐν ὠρίμῳ ἡλικίᾳ, ἐξ-παιδεύθη δὲ ἐν Γερμανίᾳ, ἰδίᾳ ἐν Δρέσδη, ἔθνη νῦν διατρίβει.

* *

Ἡ μικροτέρα ἐφημερίς τοῦ κόσμου ἐκδίδεται ἐν Torquay καὶ ἐπιγράφεται «Little Standard». Μέχρι τοῦ νῦν ὁ «Τηλέγραφο» (El Telegramma) δημοσιευομένη ἐν Guadalajala παρὰ τὸ Μεξικὸν ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ μικροτέρα ἐφημερίς.

* *

Ἐγράψαμεν ἐν προτέρῳ διαλέξει ὅτι ὁ Mounet-Sully, ὅστις ἀρτι ἐδίδαξεν ἐν Ὀδησσῷ, πιθανὸν νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καθ' ἃ πληροφοροῦσιν νῦν ἡμεῖς, ὁ διάσημος τραγῳδὸς προτίθεται μίαν προσεχῶς νὰ διδάξῃ, ἄπερ ἐξηγησεῖ ἀνάγκη ἔργα, ἀπὸ τοῦ θεάτρου Μνηματικῶν.

βασις εἶνε φυσική. Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Εὐρώ-
πης ἔζων ἐντὸς δασῶν. Τὰ δάση ἐχρησίμευον αὐτοῖς
ὡς ὄρια διαιροῦντα τὴν μίαν ἀπὸ τῆς ἐτέρας κοινό-
τητος. Ὁ ἐγγύς σύνδεσμος δύο ἐννοιῶν παρὰ τοῖς
ἀρχαίοις Ἰταλοῖς ἰδίᾳ φανερώς ἰχνογραφεῖται ἐν τῇ
λαϊκῇ λατρείᾳ τοῦ Σιλβανοῦ, ἢ παράστασις ἢ τὸ
σύμβουλον τοῦ tutor finium τούτου κατὰ τὴν ἐκφρα-
σιν τοῦ Ὀρατίου, πάντοτε ἐχρησίμευε καὶ πανταχοῦ
ὡς σημεῖον μεθορίων μεταξὺ τῶν χωρίων (ιδ. Budorff
Die römischen Feldmessr I. p. 302). Προσθέσωμεν
ὅτι ὁ προτεινόμενος τύπος σύλφα παρὰ τοῦ ἔλλα
(σέλφα?) προῦλθεν ὡς τὸ πύλην ἐκ τοῦ πέλω, τὸ σπυ-
ρις ἐκ τοῦ σπείρω κτλ. Οὕτω δύναται νὰ προβληθῇ
τὸ ἐρώτημα μήπως προῦλθεν ἢ ἐννοία τοῦ δάσους
(ὑλὴ silva) ἐκ τῆς ἀρχαίας σημασίας τοῦ ὄριου ;

Ἐν Πετροπόλει.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΑΡΙΝΑΙ ΗΜΕΡΑΙ.

Χιών, πυκνή χιών! Λευκὴ ἡ γῆ καὶ ὁ οὐράνιος θόλος
καὶ ἡ νεφύβλητος ἀτμόσφαιρα, ἐν τῷ πάλαιον δὲ τού-
τω ἀχανεῖ, τῶν ἀπέναντι ὄρων αἱ κορυφαὶ μόλις ἀμυ-
δρῶς διαγράφονται. Ἡ γῆ παρηκμακυῖα ἦδη, ὡχρὰ καὶ
ἀνανθής, γραῦς νοδῆ καὶ ἀραιούριξ, κίλλους καὶ δρόσου
ἔρημος, περιβάλλεται λευκὴν γαμήλιον ἐσθήτα, στέφε-
ται ἀντὶ ἀνθῶν ἰτέας κλώνας, ἀντὶ ἀδαμάντων κρυστάλ-
λους διαλαμπεῖς, νομφουμένη μετὰ τοῦ χειμῶνος τοῦ
λευκόφρουτος ἐπίσης γέροντος, ὅστις στοργικῶς αὐτὴν πε-
ριπτύσσεται· σιγῇ ἀγρία πανταχοῦ ἀνάσσει, ὁ πιτυο-
κάμπτης δὲ μόνον βορρᾶς βροντωδῶς παιανίζει τὸν γά-
μον τούτου τὸν ὡχρὸν καὶ μελάγχρολον. ὦ χειμῶν! ὦ
ἀμειλιχτε γέρον, μὴ, σὲ ἐκτεύω, ἐκτείνας τὸν βραχίονα
καὶ πρὸς με, περιψύξης τὴν καρδίαν μου διὰ τῆς ἐπαφῆς
τῆς παγερᾶς χειρὸς σου, ἀλλ' ἄφες αὐτὴν νὰ σκιρτᾷ ἔτι
πλήρης τῶν οὐρανοφεγγῶν σπινθήρων τῆς Μούσης καὶ
τῶν ἡδαιῶν ἀναμνήσεων τοῦ οἰχομένου ἔαρος· καὶ εἶθε,
εἶθε διαζύγιον ταχὺ νὰ διακρήξῃ τὸν στυγρὸν τούτου
μετὰ τῆς φύσεως γάμον σου!

ὦ Μοῦσά μου! ἄφες τὴν ψυχρὰν ταύτην κρυσταλλο-
σταφῆ χιονόπεπλον νύμφην, καὶ εἰπέ μοι νὰ ψάλω τι
ἐκ τοῦ ἔαρος. ὦ, πόσον, πόσον ἡδὺν καὶ ποθεινὸν μέσφ
τῆς θλιβερᾶς ταύτης ἀπόψεως εἶναι τὸ ν' ἀναμνησκη-
ταί τις φαιδρῶν ἡμερῶν, ἃς διήγαγεν εἰς λόφους καὶ κοι-
λάδας χλοανθεῖς, καὶ νὰ ὀνειρώτῃ ρεμβάζων τὴν γλυ-
κειαν αὐτῶν ἐπάνοδον!

Ἐνθουοῦμι, ὅτε πέρυσι τὸ γλυκερὸν θάλαπος
μαϊτιδος αἰθρίας ἐπέρρανε τὸ ἄστυ διὰ χρυσοπύργου φω-
τός, ἐκεῖ ἀπωτάτω διεσπίνετο μόλις τὸ βαθύρρον τοῦ
πόντου κύμα, σαπφειρίζον ὑπὸ τὸν ἀνέφελον οὐρανὸν
ἀλλ' οὐδέμια θάλαρα κορυφῆ δένδρου ἐπέχυνε σκιαν δρο-
σώδη, οὐδὲν μυρίπνοον ρόδον, οὐδ' ἕον κρυπτόβιον ἐπλή-
ρου τὸν ἀέρα διὰ τῆς ἀνθοσμίας αὐτοῦ· ἢ Ἄνοιξις, ἢ
εὐμειδῆς θεότης, ἢ σπείρουσα μάργαρα δρόσου καὶ ἀν-

θῶν πλοῦσια κἀνίστρα ἀνὰ χεῖρας κρατούσα, ἴστατο
παρὰ τὰς χαλκᾶς τοῦ ἄστεως πύλας, πλὴν δὲν ἐτόλμα
νὰ εἰσελθῆ, φοβουμένη πάντως τὴν κονισκλέαν τύρβην
αὐτοῦ.

Βεβαρυμένη ὑπὸ τὰς μερίμνας τοῦ ἀστικοῦ βίου, πο-
θοῦσα στιγμὴν γαλήνης καὶ εὐφροσύνης ἀπέιρου μακρὰν
τῆς ἀενάου ταύτης σπουδῆς, ἔτεινα ἡρέμα τὸν πόδα
πρὸς τὴν ἐξοχὴν, ἔνθα τὰ πτηνὰ λαλοῦσιν, ἔνθα αἱ αὔραι
φιλοῦσιν ἡδὺν τοῦ βραδυπλανοῦς ὁδοιπόρου τὸ μέτωπον.

Ἐβάδισα, ἐπλανήθην ἐπὶ πολὺ, μηδ' ὅπως ἀναλογιζο-
μένη ἐπάνοδον εἰς τὴν πόλιν, ἤτις πόρρω ἦδη ἀπέχει·
διέβην ἀτραπούς μακράς, ἀγνώστους, καὶ ἰδοὺ προῦδαλε
πρὸ ἐμοῦ, ὑπερκειμένη φαιδρᾶς κοιλιάδος, ἀνθοβριθῆς λο-
φίσκου κλιτύς, ἀληθῆς βασιλεῖον τοῦ ἔαρος.

Ἐφύλλαζον αἱ αἰγίροι, αἱ πτέριδες, οἱ σχοῖνοι,
κ' ἡ δάφνη εὐωδίαζε καλλίσκιος, πρασίνῃ
φαιδραὶ καὶ ἐλαφρόποδες αἱ ἔλαφοι ἐσκίρτων,
εὐδρόσους κλώνας δάκνουσαι τῶν καλλιφύλλων μύρων.

Ἐγγύς ἐπήδα ζωηρὰ ἡ αἶξ ἡ κρηνοβάτις
κ' οἱ θάμνοι κατεσεῖοντο εἰς τὰ σκιρτήματά της.
κ' ὑπὸ τὴν στέγην τῆς δροῦς τῆς γιγαντοκεφαλίου
οἱ ἄρνες ἐπινον νερὸν ἐκ-ρύακος εἰλάλου.

Προῦκυψε τότε ἡ μορφή ὠραίας ποιμενίδος
λευκόπεπλος ὡσεὶ σκιά ἀγγῆς Ἀμαρυλλίδος·
τὴν κόμην της ἐχρῦσσε νομίζεις ἡ σελήνη,
κ' ἐρρόδισε τὴν ὄψιν της χεῖρ τῆς Ἡοῦς ροδίην.

Ἦτο νεῆνις ἀνθρά· Χιὼν ἐκαλεῖτο·
ἂν μέσφ Ἦρας, Ἀθηνᾶς καὶ Ἀφροδίτης ἦτο,
τὸ χρυσοῦν μῆλον εἰς αὐτὴν θὰ εἶδεν ὁ Πάρις,
τὴν εἶδεν καὶ μ' ἐμάγευσεν ἡ ἀφελὴς της χάρις,
τὸ εὐγραμμον, τὸ εὐρυθμον, τὸ εὐσχημον τοῦ κάλλους,
ἡ δρόσος, τὸ μειδίαμα τοῦ μυροβόλου θάλας.

ὦ! εἶθε δύο ὄμματα νὰ εἶχον ἔτι, κόρη,
κ' ἐν θυμῶμαῖ ἐν ἔκαστον αὐτῶν νὰ σ' ἐθεώρει.
σ' ἠγάπησα δι' ἔρωτος ἀγνοῦ καὶ αὐτομάτου,
ὡς ἀγαπᾷ ὁ ποιητὴς τὸ θεῖον ἰνδαμά του.

Καὶ ὅταν ἔτι ἀπ' αὐτοὺς τοὺς οὐρανόους τόπους
πάλιν μακρὰν τὸ βῆμά μου τὸ πλάνον θὰ μ' ὠθήσῃ,
ὅτε ὁ ὕπνος ὁ γλυκὺς τὸ ὄμμα μου θὰ κλείσῃ,
θὰ λάμπῃς σὺ εἰς τὸναρ μου, παρθένος ἀργυρόπους!

— ὦ κόρη! τῇ εἶπον· οἰαδῆποτε κἀν ἦς, εἶτε Νύμ-
φῃ τῶν καλλιφύτων λειμώνων, ἢ Ναιῖας δροσερὸν ἔχουσα
οἶκον τὸν ἐγγύς κυλινδούμενον ἀργυροκρυστάλλον ῥύακα,
ἢ Χάρις δι' αἰθερίων πτερυγῶν κατελθοῦσα ἐξ οὐρανοῦ·
ὀδηγήσῃ με πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ τερπνοῦ σου λοφί-
σκου, ἵν' ἀπολαύσω κ' ἐγὼ ἐπὶ σμικρὸν τὰ θεόπλαστα
αὐτοῦ κάλλη ἐν οἷς σὺ μακαρίως ζεῖ ἐντροφᾶς.

Ἐκεῖνη μοὶ προσεμειδίασεν ἡδέως, ὡς ἡ Ἀγῆ ἡ ἀ-
νατέλλουσα ἐξαπίνης, ἢ ἡ Φοῖβη ἡ κρύπτουσα ἡρέμα
τὴν καλλιχρυσον ὄψιν ἐν τῷ μέσφ ὡχρῶν νεφελῶν.

— Ἐλθέ, μοὶ εἶπε φιλίως, ἐλθέ, ὦ ξένη! θὰ σ' ὀδη-
γήσω πρὸς τὰς συντροφούς μου ποιμενίδας· θὰ πλέξῃς

μεθ' ἡμῶν στεφάνους ἐξ ἀνθέων, καὶ θὰ μετὰσχῆς τοῦ
λετοῦ ἡμῶν γεύματος ἐκ λευκοῦ γάλακτος καὶ καρπῶν.

Διὰ γοργῶν βημάτων χλοοτροφεοῦς δορκάδος ἐβάδισε
πρὸ ἐμοῦ ἡ κόρη, τρυφερὰ τῆ φωνῇ καλοῦσα τὰς κρημο-
βάτιδας αἰγὰς τῆς, ἐγὼ δ' ἠκολούθουν αὐτῇ εὐχαρῶς·
ὥσει δ' ἀνηρχόμην τὸν Ἐλικώνα, γλυκερὰ ἀρμονία τὸ
οὖς μου προσέβαλεν ἦν αὕτη τῶν σφριγγῶν παρθενικῶν
ὀμάδων ἡ τερψίθυμος ὠδή, ἦν ἡ Ἥχῳ ἀνεσάλπιζεν.

Ἀνήλθομεν· οἶα εἰκὼν ὠραία! κάλλη μαγικὰ στερρῶς
ἐγγαρχαχθέντα ἐν τῇ μνήμῃ μου.

Πυρόχροες οἱ μήκωνες ἐγέλων
τὰς κεφαλὰς προσκλίνουσαι ἀβρῶς,
ἐν ᾧ ὡς ἄλλα πτερὰ ἀγγέλων
τὰς ἔψαυον αἱ αὔραι ελαφρῶς.

Ἄλλ' ὅπου φύλλα ἔσκεπον πλατέα,
τὴν μειδιῶσαν ἄκραν τῆς ἄκτῆς,
ἦνθι ἐκεῖ δροσόβλητος, ἀκμαία
καὶ οὐρανόχρους ἡ μυστωτής.

Μακρὰν, μακρὰν ἀπὸ δρυμῶνος βάθη
περίλυπος συνάμα καὶ τερπνῇ,
τὰ τρυφερὰ ἀνακυκῶσα πάθη
τῆς ἀηδόνας ἔμελπ' ἡ φωνή.

Ὅτ' εἰς τοῦ πόντου τὰ ἀφρώδη στήθη
ἐπήδησ' ἡ Λεσβία αἰοδός,
εἰς ἀηδόνα ἴσως μετεβλήθη
καὶ ψάλλει τόρα μυστηριωδῶς!

Πόρρω εἰς χεῖρας κύπελλον κρατῶν
καὶ τὴν ἀδράν του πήραν ὑπὸ μάλῃς,
βουκόλος γηραιὸς γονυκλιτῶν
τὰς εὐτραφεῖς του ἤμελες δαμάλεις.

Καὶ παρεκεῖ εἰς χλοανθὴ νομήν,
ὅπου ροαὶ διέθαλλον ὀλίγαι,
ὁ Χρυσάνθος, ὁ εὐχομος ποιμήν,
κρατῶν αὐλόν, λευκὰς ἀνάδας ἦγε.

Πλειὰς ἐδῶ παρθένων ἀγλαῶν
ἔλαμπεν ὡς τὰ ἄστρα τῶν Πλειάδων,
κάτω πευκῶν κ' ἐκ φύλλων πετελεῶν
ἐκάθητ' ὁ ἀγνὸς χορὸς τῶν ἄδων.
Ἦσαν καλάι ὡς ῥόδα τῶν δασῶν,
ἀλλ' ἡ καλλίστη ἦτον ἡ Χιόνη·
ὡς βασιλεὺς ἐφαίνετο πασῶν
ἡ μάγος καλλονὴ ἐκείνη μόνη.

Δὲν τὴν ἐφθόουν ὄμως αἱ λοιπαί·
εἰς τὰς ἀγνάς καρδίας τῶν λειμῶνων
αἱ τρυφεραὶ καὶ εὐγενεῖς ροπαὶ
δὲν καταλείπουν χῶρον εἰς τὸν φθόνον.

Ἐκεῖ μ' ἐκάθισεν ὑπὸ τὴν σιάν παρὰ τὰς συντρόφους
παρθένους, αὐτὴ δ' ἐκάθισεν ἐπὶ πέτρας ἐγγύτατα, καὶ
αἱ αἰγῆς τῆς στοργικῶς αὐτήν, ὡς τὰ τέκνα τὴν μητέρα
καὶ οἱ νεοσοὶ τὴν ὄρον, ἐκύκλωσαν.

Μακροῦθεν προὔβαλλεν ἡ θάλασσα γλαυκὴ, ἀχανής,

ἠλιόχρυσος, βαθυκύμων· παρὰ τὴν ὄχθην δ' ἐφ' ὑγραῖς
πέτρας κύπτων γέρων ἐρυθροπάρειος ἀλιεύς, ἐσώρευε τοὺς
ἀγρευθέντας ἰχθύς ἐν τῷ κανίστρῳ, ἐν ᾧ τὰς γυμνάς
αὐτοῦ κνήμας ἔλουον οἱ κυμαίνόμενοι ἀφροί, καὶ ἡ πον-
τιὰς αὔρα ἀνεκίνει τὴν ὑπὸ τοῦ Φοίβου χρυσομένην λευ-
κάργυρον κόμην του.

Πέριξ μου αἱ εὐμειδεῖς λειμωνιάδες κόρακι ἔδρεπον ἄνθη
καὶ ἔπλεκον ψιθῶς διὰ καλλιδακτύλων χειρῶν, μία δέ
τις αὐτῶν, ἰσχυροστεφῆς καὶ μελαμβόστρυχος ὡς ἡ Ἀ-
φρογένεια Κύπρις, ἐκόμισεν ἡμῖν βαθυπόφυρα κεράσια,
ἄπερ ἔδρεψεν αὐτοστιγμεί.

— Ὡ ξένη, μοι εἶπον· σὺ ἡ κρατοῦσα λύραν καὶ
προσχαρῶς ἀτενίζουσα πέριξ τί σιγῆς; ψάλλε ἡμῖν
ἄσμα τι φαιδρὸν ὡς ἡ φύσις, ἥτις κύκλω ἡμῶν μειδιᾷ·
ὑμνησον τὰ κάλλη τοῦ λειμῶνος, ἡ τῆς ὠραίας Χιόνης,
τῆς ἀνάσσης τοῦ ποιμενικοῦ ἡμῶν χοροῦ, ἦν, ὅτε τὸ εὐ-
καρπον θέρος θὰ πλουτίσῃ τὰ κλήματα διὰ καλλιστα-
φύλων βοτρυῶν, θὰ ἄγῃ εἰς τὸν ἐγγυὸς ἐρημικὸν ναὸν πε-
ρικαλλῆ νύμφην αὐτοῦ ὁ πολυάρης ποιμὴν Χρυσάνθος.
Καὶ τότε, στραφεῖσα πρὸς τὴν Χιόνην, ἔμελψα οὕτω·

Ἐπάνω σου λαμποκοπεῖ τῆς ἐμορφῆς καμάρι,
τῆς νεότητος σπιθοβλήμα, τῆς καλωσύνης χάρι·
καὶ εἶσαι, εἶσ' ἀγνὴ καθὼς τοῦ ἡλίου ἡ ἀχτίνα,
τ' ἀγγέλου τὸ χαμόγελο, τῆς παρθενίης τὰ κρίνα.

Ἦθελα νᾶμουνε πουλί, ἀηδὸνι ζηλεμένο,
μέσα ἔστ' ἀδάη τὰ ἰσκιερά παντοσιεῖνὰ νὰ μένω,
κ' ὅταν γυρνᾷς ἔς τῆς λαγκαδιᾶς τὸ τρυφερὸ χορτάρι,
νὰ κηλαῖδῷ τὰ κάλλη σου, τῆς νεότητος σου τὴν χάρι.
Ἰκείνη τὴν ὄψι ποῦ, θραεῖς, ἐπλάσθηκε μὲ κρίνα,
ἰκείνα τὰ μάτια πῶχουνο τοῦ οὐρανοῦ ἀκτίνα·
ἰκείνα τὰ γεῖλη ποῦ θραεῖς τὰ φέλησαν ἀγγελοὶ
καὶ τὰ ποτίσανε δροσιὰ καὶ μυρισμένο μέλι·
κ' ἐκεῖνο τὸ χαμόγελο, ποῦ ἔς τὴ μορφὴ σου μακάρι
λάμπει τῆς πούλιας μυστικῆ ποῦ ἔς ἄνθος ἡλημεριάζει.

Ἦθελ' ἀέρι νᾶμουνε ποῦ ἡ αὐγοῦλα γύνει,
κάθε μου φύσημα φιλι' ἔς τὴν ὄψι σου ν' ἀφίνη
ἢ πεταλοῦδα χαροπὴ νὰ κρυφοφτερουγίζω,
νὰ κάθωμαι ἔστ' αἰετὶ σου, ποῦ ῥόδο τὰ νομίζω,
τὸν μύσχο τους νὰ πίνω
καὶ ἔστ' ἄνθη πάλι νὰ πετῶ καὶ νὰ τοὺς τόνε χύνω!
Νᾶμουν ρύακι δροσερὸ νὰ σὲ γλυκοποτιζῶ,
μὲ τὸ κρυφὸ μου φλιφλισμα σιγὰ νὰ σὲ κοιμίζω,
σᾶν πέσης μὲ χαμόγελο νὰ κοιμηθῆς ἔστ' πλάι
τῆς φλαμουριᾶς ὅπου ἄνθει μὲ τὴν δροσιὰ τοῦ Μαί·
κ' ὅταν θερμὴ μεσημερὰ τὸν οὐρανὸ φλογίζει
καὶ κουρασμένος ὁ ἀετὸς ἔστους βράχους φτερουγίζει,
τὴν ὄψι σου ἔς τὸ κῆμά μου νὰ κρυφοκαθερεψίξῃς,
νὰ βρεῖγῃς τὰ μαλλάκια σου, τὰ πόδια νὰ δροσίξῃς.
Νᾶμουνε σπῖθα τοῦ ἡλίου νὰ παίζω τὰ μαλλάκια σου,
ἢ χρυσὸ ἄστρο τ' οὐρανοῦ νὰ λάμπω ἔστ' ἡμαθία σου·
ἢ τὸ γλωμὸ ἀργιολοῦλοδο ποῦ μαραμμένο κλίνει
καὶ γὰρ δροσιὰ ἕνα δάκρυο ὅπου τοῦ στάζεις πίνει·

ἢ νᾶμουνε, κόρη γλυκειά, ἐγὼ ὁ ἄγγελός σου,
ν' ἀπλώω τὴν φτεροῦγά μου εἰς τὸ προσκέφαλό σου·
νὰ σέβωμαι τὰ κάλλη σου τὰ λευκοσκεπασμένα,
νὰ ψιθυρίζω ἔσθ' ἢ Θεὸ μὲν ἀπὸ προσευχῆ γιὰ σένα !

Μετὰ φαιδρῶν φωνῶν ὁ ὄμιλος τῶν νεαρῶν παρθένων ἀνευφάνησεν ἀπαξ ἔτι τὴν βασιλίδά τῆς καλλονῆς, ἦ-τις, κύπτουσα αἰδημόνως, ἠρυθρία ὡς τοῦ ὄρους ἢ χιῶν, ὅτε θίγει αὐτὴν ἡ πρώτη λαμπηδὼν τῆς αὐγῆς, ἢ τὸ ἀγνόλευκον νέφος, ὅπερ ἡ δύσις ροδοπορφυροῖ· καὶ ταύτην μὲν, δρέψασαι καλλιδρόσα ῥόδα, κατεστεφάνωσαν, πρὸς ἐμὲ δ' ἐπέδωκ' ἀνὰ δεξιδαῖον, ὡς γέρας τῆς ὠδῆς.

— Ἀθέε, μοι εἶπον, καὶ σὺ ἄνθη, ἀμοιβὴν τοῦ ἔ-σματος, ὡς ἡ χελιδὼν λαμβάνει κόκκους σίτου, ὅτε τέρ-πει ἡμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγέλου αὐτῆς τερετίσματος.

Ἐγὼ δὲ εἶπον·

— Χιόνη, γλυκεία Δρυάς ! ὦ ροδοστεφῆς τῶν ποι-μενίδων ἄνασσα· σύγγνωθι ἂν τὸ ἄμουσον ἄσμα μου ἦν ἀνάξιον σοῦ· τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας αὐτῶν δὲν εἶναι αἰτίοι οἱ μυροσστεφεῖς αἰδοί, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ πα-ρέχων τὰ ἀγαθὰ Αὐτοῦ δῶρα ὡς θέλει ἐκάστω. Καὶ ἤδη ὅτε ἡ δύσις τῆς ἡμέρας ἄρχεται ἐξελίσσουσα ἐπὶ τοῦ αἰθέρος τὰ λαμπρὰ αὐτῆς πανοράματα, καὶ αἱ ἀνά τὰ ὄρη φωλάζουσαι ἄρκτοι κλίνουσι πρὸς ὕπνον ἐν τοῖς ἄν-τροις αὐτῶν, κατέρχομαι πρὸς τὴν πόλιν, οὐχὶ ἄνευ λύ-πης τοὺς ἐαροσστεφεῖς ἡμῶν λόφους ἀφίνουσα· ὑμεῖς δ' εὐδαιμονοεῖτε καὶ ἐντροπῶσαι εἰς τὰ τερπνὰ αὐτῶν κάλλη.

Ἦ! χαίρετε δρυμοὶ καὶ κοιλάδες, χαίρετε κλιτύες εὐανθεῖς καὶ κελαρύζοντα ρεῖθρα ὅσα ἡδέως διὰ τοῦ φλοίσβου μ' ἐβουκαλίσατε· τὴν μακαρίαν ἡμῶν ἡμέραν, ἦν παρ' ὑμῖν διῆλθον, οὐδέποτε θὰ λησμονήσω, ἀλλ' ἡ ἀνάμνησις αὐτῆς, ἐπερχομένη ὡς μάγον ὄναρ, θὰ μὲ φαιδρύνῃ καὶ ἐν μέσῳ ἔτι τῶν χειμερινῶν παγετῶν !

Ἦ Μοῦσα ! ἄγε με συχνάκις ἐπὶ τῶν χρυσῶν σου περυγῶν, ὡς ποτε ἦγες τὸν Θεόκριτον, τὸν καλλιστέ-φανον ψάλλον, εἰς τὰ χλωρὰ τοπία, ἔνθα ἡ χαρὰ ἀνάσ-σει, ἔνθα τῶν καλλιπορφύρων ῥόδων καὶ τῶν ἀβρῶν ἰάσμων ἢ ἀγνότης ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν τῶν ἀφελῶν μεράκων καὶ παρθένων, ἔνθα ὁ ζέφυρος δροσδεστέρας πνοᾶς διαχέει, καὶ ὁ οὐρανὸς οἰοῖ ἀπαστρέπτει κα-θαρώτερον φῶς, ἢ εἰς τὰς πολυθροῦβους καὶ κοινορτώ-δεις ἡμῶν ἀγυιάς· ἐκεῖ τὸ πνεῦμα ἔχει ἐλεύθερον ἄερα ἵνα περυγίξῃ πρὸς τὸν Οὐρανόν· ἐκεῖ εὐμενέστερον ἐπιρ-ρίπτει βλέμμα ὁ Ὑπεράναξ Θεὸς ἀπὸ τοῦ ὑψικρήσπιδος Θρόνου Του, καὶ οἰοῖ φιλοστόργως προσμειδιᾶ ἄοράτως προσκύπτων διὰ μέσου χρυσῶν νεφελῶν.

ΚΟΡΝΗΛΙΑ Α. ΠΡΕΒΕΖΙΣΤΟΥ.

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΑ

Τὸ ζωδιακὸν φῶς.

Καθ' ἕκαστον ἔτος ἀπὸ τοῦ δευτέρου τοῦ φεβρουαρίου δεκαπενθημέρου ἄρχεται διαχέον τὴν λάμπην αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τοῦ οὐρανοῦ τμήματος τὸ ζωδιακὸν φῶς, τὸ προβληματικώτατον τῶν φωτεινῶν τοῦ νυκτερινοῦ οὐρανοῦ φαινόμενον. Ἄν στρέψωμεν τὰ βλέμματα πρὸς τὸ δυτικὸν τοῦ οὐρανοῦ τμήμα δύο ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἦτοι τὴν 7 1 (2 ἔσπ. ὥραν, ὅτε ἐκλείπει πᾶν ἔχνος τοῦ σκιόφωτος, θὰ διακρίνωμεν ἐν τούτῳ φωτεινὸν φαι-νόμενον, ἔχον σχῆμα πυραμιδοειδές, οὐτινος δὲ ἡ μὲν βᾶσις κείται ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, ἢ δὲ κορυφὴ ἐξικνεῖται μέχρι τῶν Πλειάδων, ἀστερισμοῦ, ὅστις τὸ δεύτερον ἡ-μισυ τοῦ φεβρουαρίου εὐρίσκεται κατὰ τὴν 8^{ην} ὥραν τῆς ἑσπέρας εἰς ὕψος 60^ο περίπου ὑπὲρ τὸ δυτικὸν τοῦ ὀρίζοντος τμήμα. Ἄπας ὁ φωτεινὸς οὗτος κῶνος σχηματίζων μετὰ τοῦ ὀρίζοντος ἐν ἀρχῇ λίαν ὀξείαν γωνίαν, κατὰ μάρτιον λαμβάνει διεύθυνσιν ὁσημέραι ἔτι μᾶλλον πρὸς τὴν κά-θετον ἐγγιζούσαν, οὕτως ὥστε τότε ὁ ἄξων τοῦ κῶνου σχηματίζει μετὰ τοῦ ὀρίζοντος γωνίαν 64 περίπου μοι-ρῶν. Ἄν ὁ ἄξων οὗτος προεκταθῇ πρὸς νότον κάτωθεν τοῦ ὀρίζοντος, θὰ συναντήσῃ τὸ μέρος, ἐν ᾧ εὐρίσκεται ὁ δι' ἡμᾶς δῦσας ἡλῖος, τοῦτέστι συμπίπτει μετὰ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἰσημερινοῦ τοῦ ἡλίου, ἐκ τούτου δὲ ἔπεται ὅτι ἄπας ὁ φωτεινὸς οὗτος ὀγκὸς συμπίπτει σχεδὸν μετὰ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, διότι τὸ ρηθὲν ἐπίπεδον σχηματί-ζει μετὰ τῆς ἐκλειπτικῆς γωνίαν 7 μόνον μοιρῶν.

Ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ ἡ ἔντασις τοῦ ζωδιακοῦ φω-τὸς μολὶς ἐξισοῦται πρὸς τὴν τοῦ φωτὸς τοῦ Γαλαξίου· τούτου ἐνεκεν τὸ φαινόμενον εἶναι κλιῶς ὁρατὸν μόνον κατὰ τὰς ἀσελήνους νύκτας καὶ ἀπὸ θέσεων, αἵτινες δὲν ἐπηρεάζονται ὑπὸ τῶν φῶτων τῶν πόλεων. Ἄξιον ση-μειώσεως εἶναι ὅτι ὁ φωτεινὸς κῶνος ἀριστερόθεν μὲν δια-χωρίζεται διακεκριμένως ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ θόλου, ἐφ' οὗ οἱ ἀστέρες φαίνονται ἀκτινοβολοῦντες ὡς ἐπὶ μέλανος ἐδάφους, ἐνᾷ δεξιόθεν τὰ ὄρια τοῦ φωτεινοῦ κῶνου εἶναι συγκεχυμένα. Κατὰ τὴν παρούσαν δὲ περίπτωσιν εἰς τὸ φαινόμενον προστίθεται καὶ τὸ ἐξῆς ἰδιάζον, ὅτι ἐντὸς τῆς φωτεινῆς ταύτης πυραμίδος οὐ μακρὰν τῆς κορυ-φῆς αὐτῆς θὰ λάμπῃ μετὰ μικρὸν ὁ πλανήτης Ζεὺς, ὅς-τις νῦν, ὡς δύναται νὰ παρατηρήσῃ ὁ ἀναγνώστης, εὐ-ρίσκεται κάτωθεν τῶν Πλειάδων. Καθόσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μεταβολὴν, ἦν ἐκ τούτου θὰ ὑποστῶσιν ἡ ἔντασις καὶ τὸ χρῶμα τοῦ φωτὸς τοῦ πλανήτου τούτου σαφηνισθήσε-ται ἐκ τῶν φασματοσκοπικῶν ἐρευνῶν.

Ἄξια ἰδιαίτερον ἐνδιαφέροντος εἶναι ἡ εὕρεσις τῆς ἀληθοῦς τοῦ φωτεινοῦ κῶνου κορυφῆς. Πρὸς τοῦτο οἱ ἀ-στρονόμοι μεταχειρίζονται σωλῆνα ἐκ χαρτονίου, ὄντα ἐνδοθεν βεβαμμένον διὰ μέλανος χρώματος. Ἄν διὰ τοῦ τρόπου τούτου συγκριθῇ τὸ μέρος ἐν ᾧ παρατηρεῖται καθ' ἕκαστην ἑσπέραν ἡ κορυφὴ τοῦ κῶνου, ἐξά-γεται ὅτι ἡ κορυφὴ καὶ μετὰ ταύτης ὁλόκληρος ὁ φωτεινὸς κῶνος κινεῖται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς

κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς φαινομενικῆς ἐτήσιας τῶν ἀστέρων κινήσεως. Ἐκ τούτου ἀνεγνωρίσθη ὅτι τὸ φαινόμενον δὲν προέρχεται ἐξ ἀτμοσφαιρικῶν λόγων, ἀλλ' εἶναι ἀνεξάρτητον φαινόμενον, ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος τῆς ἐκλειπτικῆς. Ὁ ἐν Μονάχῳ καθηγητῆς Χάις, εἰς ὃν ὀφείλονται πολυετέις παρατηρήσεις τοῦ φαινομένου τούτου (1842 — 1875), βεβαίωσι ὅτι ἐν Εὐρώπῃ τὸ ζωδιακὸν φῶς εἶναι ὁρατὸν καθ' ὅλον τὸ ἔτος δι' ὀφθαλμὸν ἐξησκημένον. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἡ λάμψις τοῦ φωτεινοῦ τούτου φαινομένου ὑπόκειται εἰς τινὰς μεταβολάς, ἀλλὰ κατὰ τὸν ὀνομασθέντα ἀστρονόμον αὐταὶ προέρχονται ἐκ μεταβολῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῇ τῆς γῆς. Κατ' ἄλλους ἀστρονόμους αἱ διακυμάνσεις αὐταὶ τῆς ἐντάσεως τοῦ φωτός τοῦ φαινομένου ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς συσσωρεύσεως τῶν ἠλιακῶν κηλίδων, ὡς τοῦτο ἐφαρμόζεται καὶ διὰ τὸ βόρειον σέλας, μετὰ τοῦ ὁποῖου τὸ ζωδιακὸν φῶς ἔχει τὸ αὐτὸ φάσμα.

Πολὺ λαμπρότερον ἢ ὅσον παρ' ἡμῖν εἶναι τὸ φαινόμενον ἐν ταῖς τροπικαῖς χώραις. Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος Οὐμβόλδος ἐμελλε νὰ ἀρξῆται τῆς εἰς τὸν νέον κόσμον περιηγήσεως αὐτοῦ, μεγάλως ἐξεπλάγη ἐκ τῆς ἐντάσεως, ἣν παρυσιάζει τὸ ζωδιακὸν φῶς ὄρωμενον ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Βαλεντίας καὶ τῶν πεδιάδων τῆς Νέας Καστυλίας. Τὸ φῶς ὅμως καθίστατο ἐντονώτερον ἐφ' ὅσον ὁ Οὐμβόλδος ἐπλησίαζε πρὸς τὸν ἰσημερινόν. Ἐν Κοιμάνχ καὶ τοῖς ὀροπέδιοις τοῦ Κοιούτ¹ ἡ λάμψις τοῦ φαινομένου ὑπερέβαινε ἐνίοτε καὶ τὴν τῶν ὠρειοτέρων τοῦ Γαλαξίου ἀστέρων. Κατὰ δὲ τὴν περιγραφὴν τοῦ Σεβ. Γεωργίου Τζῶν, παρατηρήσαντος καὶ ἐξετάσαντος λεπτομερῶς τὸ φαινόμενον κατὰ τὴν ἐν Ἰαπωνίᾳ ἐκδρομὴν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν (1853—1855), ἐν τοῖς τροπικοῖς τὸ ζωδιακὸν φῶς ἀναφαίνεται ὡς λαμπρὸν κωνοειδὲς φαινόμενον, περιβαλλόμενον ὑπὸ ἀσθενοῦς νεφελοειδοῦς περικαλύμματος. Τέλος ὁ Ἐλερτ τῷ 1873 κατὰ τὸ ἀπὸ Ἀμβούργου εἰς Βουένος Ἀἶρες ταξείδιον αὐτοῦ ἐποίησατο τὴν παρατήρησιν ὅτι ὁ ἐνδοτέρως φωτεινὸς πυρὴν δὲν μένει πάντοτε ὁ αὐτός, φαινόμενος μάλιστα ἐνίοτε ὡς γραμμὴ εὐθεῖα, μὴ συμπίπτουσα μετὰ τοῦ ἄξονος τοῦ περικαλύμματος.

Περὶ τῆς φύσεως τοῦ ζωδιακοῦ φωτός ὑπάρχουσι διάφοροι γνώμαι. Μία τούτων εἶναι καὶ ἡ ὑπόθεσις, καθ' ἣν τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι τὸ ἐξ ἀντανακλάσεως τοῦ φωτός τοῦ ἡλίου προερχόμενον φῶς δακτυλίου μετεωριτῶν, περιβάλλοντος τὴν γῆν εἴτε καὶ τὸν ἡλίον αὐτόν τὴν ὑπόθεσιν ὅμως ταύτην ἀποκρούει ὁ Σκιαπαρέλλης, ὁ διάσημος διευθυντῆς τοῦ ἀστεροσκοπεῖου Μεδιολάνων. Κατὰ τὸν Φαίρστερ τὸ ζωδιακὸν φῶς ἀνήκει εἰς τὴν γῆν, ὃν εἶδος οὐρᾶς κομήτου, ἣν ἡ γῆ σύρει μεθ' ἑαυτῆς, καὶ ἣτις ἀποτελεῖται ἐξ ἀερίων κουφοτάτων ἠλεκτρικὰ δὲ φαινόμενα, παραγόμενα ἐντὸς τῆς οὐρᾶς ταύτης ὡς καὶ ἡ ἀντανάκλασις τοῦ ἠλιακοῦ φωτός προκαλοῦσι τὸ ζωδιακὸν φῶς, οἷον παρυσιάζεται πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν. Ὁ Χάις θεωρεῖ τὸ φαινόμενον ὡς νεφελώδη δακτύλιον

περιβάλλοντα τὴν γῆν, ὡς ὁ Κρόνος περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ δακτυλίου αὐτοῦ. Ἄν ὅμως ὁ δακτύλιος οὗτος εὐροσκαται ἐνδοθεν ἢ ἐξωθεν τῆς σεληνιακῆς τροχιάς, τοῦτο θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γνωσθῆ μόνον διὰ παρατηρήσεων ἀκριβεστάτων ἀπὸ δύο ὡς οἶόν τε ἀντικειμένων σημείων τοῦ βόρειου καὶ τοῦ νοτίου τῆς γῆς ἡμισφαιρίου.

(Ἐκ τοῦ «Πετταίου Λόγῳ».)

Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ.

ΛΙΝΑ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἐκεῖνο ὅπερ μένει.

IV.

Ἄλλ' ἐκτοτε ὁ τάλλας τραυματίας τὴν ψυχὴν ἐπόθησεν ἐμπαθῶς ν' ἀποβῆ ἀληθῆς θεραπευτῆς τῶν σωμάτων ἀφωσιώθη δ' εἰς τὸν πόθον αὐτοῦ ὡς ἀπῆται παρ' αὐτοῦ ὁ δικτυπωθεὶς ὄρκος, ὡς ἐπέβαλλεν αὐτῷ τὸ βασιλεῦον τοῦ πνεύματός του ὑψηλὸν ἰδανικὸν τοῦ καθήκοντος· ἔσχε δὲ τὴν γλυκειὰν παρηγορίαν τοῦ νὰ ἴδῃ πολλὰκις τὸν θάνατον ὀπισθοχωροῦντα πρὸ αὐτοῦ, ἴσως διότι, εὐσεβῆς ὢν, ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Θεοῦ, οἷον αἰ δωρεὰν ἀπικαλύψεως, τὴν μάντευσιν τῶν μυστικῶν ἠθικῶν πόνων, τῶν κυριωδεστάτων αἰτιῶν, ἀτινα ἡ ἀπιστία ἀρνεῖται καὶ ἡ ἀδιαφορία καταφρονεῖ.

Πέντε ἔτη! ταῦτα πάντα εἶχον διαρκεῖσαι ἐπὶ ὄλην πενταετηρίδα· ἀλλὰ φεῦ! πόσους ἄρα ἡ πενταετηρίς αὐτῆ δὲν ἐξελίττει αἰῶνας ἐνώπιον ψυχῆς ὠριμασθείσης ἤδη ἐν τῇ θλίψει καὶ τῇ αὐταπαρηγοσίᾳ αὐτῆς! Ἐπῆλθον στιγμὰι καθ' ἃς ὁ Ἰωάννης ρίπτων τυχαῖον βλέμμα ἐπὶ κατόπτρου ἀντανακλῶντος τὴν ὠχρὴν αὐτοῦ ὄψιν, τὰς κοίλας κόγχας καὶ τὰ βαθύπρηρα χεῖλη, ἔλεγε κατ' ἰδίαν ψηλαφῶν τὸν σφιγμὸν τῆς ἐνεργητικότητος αὐτοῦ:

— Ἰδοῦ, εἶμαι γέρων, εἶμαι ἀσθενής· ὁ Θεὸς μοι ἐπέτρεψε πολλὰκις νὰ θεραπεύσω τοὺς ὁμοίους μου· ἀλλ' ἐμὲ τίς θὰ θεραπεύσῃ, τίς θ' ἀνανεώσῃ;

Καὶ πᾶραυτα τότε ἴατο, ἀνέθαλλε· διὰ μέσου ρωγμῆς, οὕτως εἶπεν, τῆς συστελλομένης θελήσεως αὐτοῦ παρεξέπιπεν ἀκτίς ἐλπίδος, ἣτις εἰσέδυνεν εἰς τὴν καρδίαν του.

V.

Μηδύλως παρέχουσα εἰς τὸν Ἰωάννην τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον ἵνα ζητήσῃ συγγνώμην, ἡ κ. δὲ Ραμβέρ τῷ ἔτεινεν ἐπιστολήν.

— Ὁ γραμματαιομιστῆς μᾶς ἀφῆκε τοῦτο διὰ σᾶς, κύριε ἰατρέ· καὶ ἂν δὲν διήρχεσθε ὄρας τινὰς εἰς τὴν δρόσον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἥμισυ ὑγιεινόν, ὅμο-

1) Πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ, παρασσομένη συχνότατα ὑπὸ σεισμῶν.

λογήσατέ το, μάλιστα δι' ἰατρόν, θὰ ἐλαμβάνετε γνῶσιν αὐτοῦ πρὸ μιᾶς ὥρας· ὁ Πέτρος ἦλθε σήμερον εἰς τὴν ἔγκυλιν, ἐνωρίτερον ἢ συνήθως.

Ἡ ἐπιστολὴ προήρχετο ἐκ τῆς κ. Δαήλ, ὁ δὲ Ἰωάννης ἔσπευσε ν' ἀνείξῃ αὐτήν.

— Συγγνώμην! εἶπε ζωηρῶς ὁ Φήλιξ· εἶναι ἡ δεκάτη ὥρα, καὶ δὲν ἐφάγωμεν τίποτε χάρις εἰς σέ· ἄς προγευματίσωμεν πρῶτον· ἀναγινώσκεις ἔπειτα, Ἀσκληπιέ.

— Οὐδὲν εἶναι δικαιοτέρον· εἶπεν ὁ Ἰωάννης εὐθύμως· εἶμαι ἔτοιμος νὰ διορθώσω τὸ σφάλμα μου.

Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ προγεύματος ἐλάλησαν ὀλίγον περὶ πολλῶν· ἡ Λευκὴ ἐγνώρισεν πρὸς τοὺς συνδικαιτημόνας ὅτι οἱ νεόνυμφοι εὐρίσκοντο τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἐν Πίση, ἀπολαύοντες πλήρη μῆνα τοῦ μέλιτος· τοῦτο προὔκλεσε τὴν ἐξῆς ἀναφώνησιν παρὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς.

— Αὐτὴ ἡ γυνὴ εἶναι λοιπὸν ἀδηφάγος; εἶναι ἤδη τὸ δεύτερον μέλι τὸ ὅποιον καταβροχθίζει· ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Ἰουλιανὸς Δωροῦ εἶναι καλλιτέρας ποιότητος ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν ἢ ὁ ἀξιέρατος ἐξάδελφος καὶ προκάτοχος αὐτοῦ.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ προγεύματος ἡ κ. δὲ Ραυθέρ, ἢ ὁ Ἰωάννης ὠδήγει, τῷ εἶπε μειδιῶσα:

— Λοιπὸν, ἀναγνώσατε τὴν ἐπιστολὴν σας· φρονεῖ ὅτι περιέχει καλὴν εἰδήσιν.

Ἄλλ' ἄρ' ἑτέρου καὶ ὁ Ἰωάννης, ἐὰν ἐπίστευεν εἰς προαισθήματα, θὰ ἐβεβαίωτο ἐκ προτέρων ὅτι τὸ μητρικὸν γράμμα τῷ ἔφερε χαράν. Ἀνέγνω αὐτὸ παρεθύς· ἰδοὺ δὲ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ.

« Ἀγαπητόν μοι τέκνον,

» Ἡ δυστυχία δὲν διαρκεῖ ἔσχαί, ἄρ' ὅτου δὲ ὁ Θεὸς ἠλόγησε τὰ πρωτόλειά σου εὐτυχεῖς περιστάσεις ἀλληλοδιαδόχως σοὶ ἐπέρχονται. Ἐπᾶνελθε τὴν ταχίστην, δικαιολογούμενος πρὸς τοὺς ἐξαιρέτους φίλους, οἵτινες τόσῳ ἀγαθοὶ δείκνυνται πρὸς ὄλους ἡμᾶς, διότι ἡ παρουσία σου ἐνταῦθα εἶναι ἀναγκασιότατη.

Ἡ Ἑλένη συνονοῖ τοὺς πρὸς σέ ἀσπασμούς της μετὰ τῶν ἐμῶν.

Ἡ μήτηρ σου

Μαρία Δαήλ.»

— Τί σημαίνει τοῦτο; ἐσκέφατο ὁ Ἰωάννης. Συνήθως αἱ ἐπιστολαὶ τῆς κ. Δαήλ ἦσαν μακραι, σχολινοτενεῖς, πλούσιαι εἰς ἐρωτήσεις καὶ συμβουλὰς, ἀληθεῖς ἐκχειλίσεις τῆς μητρικῆς καρδίας ἐπὶ τοῦ χάρτου· ἀλλ' αὕτη ἐνεφορεῖτο λακωνισμοῦ ἐκπληκτικοῦ, ἤρχετο δὲ ἀπὸ περασσιωπῆσεων καὶ αἰνιγμάτων ἀνεπιλύτων. Ἡ χήρα δὲν εἶχε συνήθως τὸ βραχυλόγον καὶ σκοτεινὸν ἐκείνο ὄφος· τί λοιπὸν τῷ ἀπέκρυπτε;

Διὰ κλοπαίου βλέμματος ἀπὸ τῆς ἑδρας αὐτῆς ἡ Λευκὴ παρετήρει τὸν Ἰωάννην, τυλίσσουσα συνάμα τὰς τολύπας τοῦ ἐρίου ὑπερ ἔπλεκε. Τέλος, προσεκάλεσεν αὐτόν.

— Ἐλθετε νὰ με βοηθήσητε· βαρύνομαι νὰ εἰπῶ νὰ μοὶ φέρουν τὸν ρόμβον μου· αἱ δύο χεῖρές σας θὰ τὸν ἀντικαταστήσωσιν.

Ὁ Δαήλ δὲν ἐζήτει ἄλλο τι.

— Ἰδοὺ εἰς τί χρησιμοποιεῖτε ἓνα ἰατρόν· τῇ εἶπε.

— Καὶ εἰς τί ἄλλο νὰ τὸν χρησιμοποιήσω, ἀγαπητέ μοι φίλε; ὁ Θεὸς νὰ με φυλάττῃ ἀπὸ τοῦ νὰ λάβω ἀνάγκην αὐτοῦ ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν.

— Εὐχομαι τὸ αὐτό, κυρία· καὶ κολακεύομαι πιστεύω, ὅτι ἡ ἀνιδιοτέλειά μου ἐξισούται πρὸς τὸν χαριέστατον ἐγωισμόν σας.

— Ἐγωισμὸν! . . . πόσον ἀπροσέκτως ἐλέχθη τοῦτο! Ἄς ἴδωμεν, ἀγαπητέ μοι Ἰωάννη, — διότι ὑποθέτω ὅτι θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε ἀφαιρέσω τὸν τίτλον τοῦ «κυρίου» τὸν ὅποιον ἐπιβάλλει ἡ ἔθιμοτυπία, — . . .

— Τὸ ἐπιτρέπω μετὰ πάσης εὐχαριστήσεως.

— Λέγω λοιπὸν, ἀγαπητέ μοι Ἰωάννη, ὅτι ἐν ὑμῖν βλέπομεν τὸν φίλον μόνον, καὶ οὐχὶ τὸ σοφὸν τέκνον τῆς Πανεπιστημιακῆς Σχολῆς· τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ἐπιτρέπει εἰς ἐμέ, πτωχὴν ἀμαθῆ καὶ ἀπειρον τῶν ἐπιστημονικῶν, τὸ νὰ διαγιγνώσκω τὰς μικρὰς δικταρχεῖας τῆς ψυχῆς τοῦ φίλου μας, τοῦ περιφανοῦς ἰατροῦ Ἰωάννου Δαήλ.

Οὗτος ἤρξατο γελῶν.

— Σὰς γνωρίζω ἀκούοντως, τῇ εἶπεν, ἀγαπητῇ καὶ καλῇ φίλῃ, ὥστε νὰ ἐννοήσω ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι προἀνέκρουσμα ἀνακρίσεως.

Ἡ Λευκὴ μετέσχε τῆς φαιδρότητος αὐτοῦ.

— Αἶ, καλὰ! ἔστω· φθάνω κατ' εὐθείαν εἰς τὸ τέλος· τί περιέχει λοιπὸν ἡ ἐπιστολὴ τῆς μητρός σας, ἱκανὸν νὰ δώσῃ εἰς τὴν φυσιογνωμίαν σας τὴν ἐκφρασιν ταύτην τῆς ἐκπλήξεως ἣτις ἐξαπλοῦται ἐπ' αὐτῆς;

— ὦ! ἀνέκρχεν ὁ Ἰωάννης· με φέρετε εἰς θέσιν εὐχρηστον.

Καὶ ἔτεινεν αὐτῇ τὴν ἐπιστολὴν λέγων:

— Τί ἐξάγετε ἐκ τοῦ γράφου τούτου;

— Ἄλλὰ . . . ἀπήντησεν ἐκείνη· οὐδὲν πλέων τοῦ ὅτι σημαίνει· σὰς συμβαίνει εὐτύχημά τι.

— Εἶναι ἐξαιρετικῶς ἀόριστον τοῦτο, ἐννοεῖτε;

— Ἄ! ἀγαπητέ, δὲν εἶμαι μάγισσα ἐγώ. Ὁ νεαρὸς ἀνὴρ διεῖδε τότε ἀκαριαίαν λάμψιν πονηροῦ μειδιάματος ἐν τῷ βλέμματι αὐτῆς.

— Οὕτω νομίζετε; ἂν προσεπαθῆτε ὀλίγον νὰ γείνητε ταιαύτη πρὸς στιγμὴν;

— Ὅθ ἦτο μάταιος κόπος.

— Δοκιμάσατε ἐν τούτοις.

— Διὰ νὰ σὰς εἶπω τί; ὅτι ὅτι ἡ τύχη, προσπαθοῦσα νὰ φέρῃ εἰς ἰσορροπίαν τὸν τροχόν της, ἔπεσεν αἰφνης πρὸ τῆς θύρας σας;

— Τοῦτο εἶναι ἀπίθανον.

— Διὰ τί δὲν δύναται τάχα νὰ ᾔναι ἀληθές;

— Ὅχι· δὲν περιμένω τὴν σύμπτωσιν βασιζομαι εἰς τὸ Θεὸν καὶ εἰς ἑμαυτόν· εὐρετε ἄλλο τι.

— Σεις βλέπω, δὲν εὐχαριστεῖσθε εὐκόλως· ποίου εἶδους εὐτύχημα λοιπὸν ἐπιθυμεῖτε;

ἽΟ Ἰωάννης ἀνεσκήρτησε.

— Ποίου εἶδους εὐτύχημα; . . .

Δὲν ἐπεράτωσε τὴν φράσιν.

— Ἰδοὺ! ἀνεφώνησεν ἡ νεαρὰ γυνή· ἐννοῶ· ἔχετε καὶ σεις καρδίαν ὡς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι.

— Ὡς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ναί· εἶπεν ἐκεῖνος θλιβερώς.

— Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, σὺς λέγω, ὅτι τοῦτο εἶναι εὐτύχημα τῆς καρδίας.

— . . . Εὐτύχημα τῆς καρδίας! . . . ἐπανελάβεν ἡ πενθήρης τοῦ νέου φωνή.

— Εἶσθε ἀκριβῶς εἰς ἡλικίαν γάμου, καὶ μάλιστα ἡ κ. Δαήλ μοι εἶπε λέξεις τινὰς περὶ τούτου, παρακαλοῦσά με νὰ σὺς προτρέψω εἰς τὴν πράξιν αὐτήν.

— Ἐκεῖνος ἐθεώρει αὐτὴν κατὰ πρόσωπον, προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ τί προϋτίθετο νὰ εἴπῃ· ἡ δὲ Λευκὴ ἐγέλα μετ' ἀφελεστάτου ἤθους.

— Λοιπὸν, ἠρώτησεν, ὑποθέτετε, πιστεύετε ὅτι πρόκειται περὶ συνοικεσίου;

— Δὲν ὑποθέτω, οὐδ' ὑποθέτω τι, ἀναπτύσσω μόνον τὸν κύκλον τῶν υποθέσεων.

— Ἐξαιρέσωμεν ταύτην, ἂν εὐρεσθῆ.

— Καὶ διὰ τί, παρακαλῶ;

— Τὴν εὐρίσκω παράλογον.

— Ἐγὼ ὁμως δὲν τὴν εὐρίσκω τοιαύτην.

— Ἀκόμη δὲ καὶ ἀπεχθῆ τὴν θεωρῶ· οὐδέποτε ὁκ νυμφευθῶ.

— Τὰ τὰ τὰ! . . . ἔ, καλὰ, προσέξατε, διότι δὲν συναντώμεθα· ἀγαπητὴ Ἰωάννη, βδελύττομαι τὸν ἀγαμὸν βίον, καὶ ἐπειδὴ εἶσθε ἐκ τῶν προσώπων πρὸς τὰ ὅποια συμπαθῶ, θὰ ἐξέλεητε τὸ ταχύτερον ἐκ τῆς τάξεως τὴν ὅποιαν ἀποτελοῦσι τὰ γεροντοπαλλήκαρα.

— Κυρία, μὴ εἰρωνεύεσθε, παρακαλῶ.

— Δὲν εἰρωνεύομαι διόλου. Ἄ γνωρίζω ὅλην τὴν ἱστορίαν σας! ἔ, καλὰ, καὶ ἔπειτα; . . . δὲν εἶναι ζωὴ τὸ νὰ ζῆ τις ἀποφεύγων τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὸν ἔρωτα, τὸσφ μάλλον καθ' ὅσον δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ δυστυχία εἶναι αἰώνιος· πέντε ἔτη θλίψεως μοι φαίνονται αἰωνιότης ἀρκούσα διὰ βασάνους οἶα ἡ ἰδική σας.

Ἦδη τὸ ἔσχατον τοῦ ἐρίου νῆμα ἐτυλίχθη περὶ τὸ δεδιπλωμένον τέμαχος τὸν ναστοχάρτου ὅπερ ἡ Λευκὴ κατέστησε πυρῆνα τῆς πολύπης αὐτῆς, ὁ δὲ Ἰωάννης ἀποτόμως ἠγέθη.

— Κυρία! εἶπε δι' ἰκετικῆς φωνῆς ἥτις συνεκίνησε τὴν νεαρὴν γυναῖκα, σὺς παρακαλῶ θερμῶς, εἰπατέ μοι ὅ, τι γνωρίζετε.

Ἄλλ' αὐτῆ, εἶτε ἀληθῶς ἀγνοοῦσα, εἶτε ἐπιθυμοῦσα ἵνα ἐπιφυλάξῃ τῇ μητρὶ τὴν ἡδονὴν τοῦ νὰ ἐκπλήξῃ εὐαρέστως τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἀπεκρίνατο ἀπλῶς.

— Ἀλλὰ δὲν γνωρίζω τίποτε, σὺς βεβαιῶ· ἄλλως τε τί εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίζω; μόνον ἐπειδὴ ἔχω πάντα λόγον νὰ πιστεύω ὅτι ἡ μήτηρ σας ἔχει

νὰ σὺς ἀναγγεῖλῃ χαροποιὰν εἶδησιν, συναίνῳ νὰ σὺς ἀφῆσω ν' ἀναχωρήσητε αὐρίον.

— Ἔστω! εἶπε μελαγχολικῶς ὁ Δαήλ· θ' ἀναχωρήσω αὐρίον· κἀλλιον νὰ εὐρίσκωμαι ἐκεῖ ἢ ἐδῶ.

Καὶ ἐσίγησεν· ἡ θλίψις καὶ ὁ πόνος ἐπανελάμβανον ἡδὴν ἄπαν τὸ κράτος αὐτῶν ἐπὶ τῆς ψυχῆς του.

Μετὰ σφοδρῶν παλμῶν καρδίας ὁ νεαρὸς ἐπιστήμων περιεπτύξατο τὴν μητέρα αὐτοῦ.

— Καὶ λοιπὸν; ἠρώτησεν εὐθύς ὡς ἔμεινε μόνος μετ' αὐτῆς.

— Καὶ λοιπὸν; εἶπεν ἐκεῖνη· θέλεις νὰ μάθῃς τὴν λύσιν τοῦ αἰνήγματος, δὲν ἔχει οὕτω;

Λέγουσα δὲ ταῦτα ἡ κ. Δαήλ ἐμειδία, ἐπίσης, ὡς πρότερον ἡ κ. δὲ Ραμβέρ.

ἽΟ Ἰωάννης ἐλαύσας αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν, ἀφῆκεν ἡδὴν ἀσπασμὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου της.

— Ἀλλὰ τί ὑποκρύπτουσιν, εἶπεν, πάντα ταῦτα τὰ μυστήρια; ὅποια λοιπὸν συνωμοσία βυσσοδομεῖται περὶ ἐμέ;

— Ἡ συνωμοσία ἀποβλέπει εἰς τὴν εὐδαιμονίαν σου, Ἰωάννη μου.

— Ἄ! λοιπὸν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ κ. δὲ Ραμβέρ εἶχε δίκαιον· πρόκειται περὶ συνοικεσίου, δὲ ἔχει οὕτω;

— Ὡ! περὶ συνοικεσίου. . . .

— Γνωρίζεις καλῶς, μήτηρ, ὅτι δὲν θὰ νυμφευθῶ.

Ἡ κ. Δαήλ ἔσεισε τὴν κεφαλὴν.

— Μὴ ἀκόμη διαβεβαίου τοῦτο, ἀλλὰ περίμεινε νὰ ἴδῃς μυστήριον, ὡς εἶπες, ὑποκρύπτεται εἰς ὅλα ταῦτα· σὲ παρακαλῶ μόνον νὰ μὴ ἐκπλαγῆς ὑπερμέτρως.

ἽΟ Ἰωάννης καθίσας τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐπὶ ἀνακλίντρον καὶ γονυπετήσας πρὸ αὐτῆς.

— Ἰδῶμεν, μήτηρ! τῇ εἶπεν· ὅλοι αὐταὶ αἱ περιφράσεις προανακρούουσιν ἐκμυστήρευσιν· μῆσόν με λοιπὸν ἐντελῶς ὅσφ τὸ δυνατόν ταχύτερον.

Τότε ἐκεῖνη ἤρξατο λέγουσα μετὰ πολλὰς διακοπὰς καὶ παύλας.

— Γνωρίζεις τὴν κ. Βέρλεϋ;

Τὸ ὄνομα τοῦτο μετῆνεγκε νοερῶς τὸν Ἰωάννην εἰς παρελθόν πλῆρες θαυρῶν ἔρωτος.

VI.

— Τὴν κ. Βέρλεϋ! ἀνέκραξε· ναί τὴν γνωρίζω· εἶναι ἡ θεία της. . . .

ἽΟ τῆς ἐσίγησε· τὸ ὄνομα ἐκεῖνο, τὸ ὄνομα τῆς Αἴνας δὲ Μαλφάρ, γενομένης εἶτα Αἴνα δὲς Ἄβρες ἔκκυσεν αὐτοῦ τὰ χεῖλη πρὶν ἢ ὑπερβῆ αὐτά.

— Ναί, ἐκεῖνη εἶναι· ὑπέλαβεν ἡ χήρα· τῶρα θὰ ἴδῃς ποῦ ἐγκείται τὸ μυστήριον· ἡ κ. Βέρλεϋ παρέλαβε πλησίον της ἕνα ἀδελφὸν τῆς δεσποινίδος δὲ Μαλφάρ, ὄρφανὸν πατρός [καὶ μητρός.

— Καὶ πῶς, εἶπεν ἀνακόπτων ὁ Ἰωάννης, ἡ δεσποινὶς δὲ Μαλφάρ εἶναι ὄρφανή;

— Ὁ ἀδελφὸς οὗτος εἶναι ὁ μόνος συγγενῆς της.

— Καί . . . τί ζητοῦσι πρὸ ἐμοῦ ἤδη; εἶπεν ὁ νεκρὸς ἀνὴρ μεθ' ὕρου πλήρους διαφέροντος καὶ συγκινήσεως βραθείας.

— Ζητοῦσι νὰ μὴ ἀρνηθῆς νὰ τῷ δώσης μαθηματὰ τινα.

— Μαθηματὰ! εἶπε προσβλέπων τὴν μητέρα αὐτοῦ μετὰ θάμβους, ἀλλ' ἀπὸ τεσσάρων ἐτῶν δὲν διδάσκω πλέον.

— Κ' ἐγὼ οὕτως ἀπάντησα· ἀλλ' ἡ κ. Βέρλεϋ ἐπέμεινε. Εἶμαι βραχία, εἶπεν, ὅτι ὁ κ. Δαήλ δὲν θ' ἀρνηθῆ ὅταν μάθῃ ὅτι τὸ ὄφρανον τοῦτο στερεῖται ἤδη περιουσίας, ὅτι δὲ τὴν παράκλησιν ταύτην αὐτὴ ἢ ἀνεψιὰ μου ἢ ἀρχαία μαθητριά του, διετύπωνενα.

— Εἶπε τοῦτο, μήτηρ; ἠρώτησε ριγῶν.

— Ναί, οὕτως εἶπε.

— Τοῦτο εἶναι πολὺ παρὰδοξον! σὺ πῶς τὸ εὐρίσκεις; φυσικόν;

— Ὅχι· σοὶ εἶπα ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει μυστήριον, ὅπερ ἐγὼ ἠρμήνευσα κατ' ἴδιον τρόπον.

— Καὶ ἡ ἐρμηνεία; . . . εἶπεν ἀσθμακίων.

— Ἡ ἐρμηνεία εἶναι ὅτι ἡ Λίνα δὲ Μακλάρ σὲ ἐνθυμεῖται, εἶναι ὅτι σὲ ἀγαπᾷ!

— ὦ! ἀνέκραξε καλύπτων τὸ πρόσωπον διὰ τῶν ὠχρῶν χειρῶν του, καὶ ἀνεγειρόμενος διὰ σφοδρᾶς κινήσεως· ὅτε δ' ἠδυνήθη ν' ἀτενίσῃ πρὸς τὴν χήραν, τὰ δάκρυα ποταμῆδόν διέρρεον διὰ τῶν πρκειῶν αὐτοῦ· ἀλλὰ πᾶραυτα γονυπετήσας καὶ πάλιν, περιέβηκε τὴν τρυφερὰν παρμαθητρίαν διὰ τῶν βραχιόνων αὐτοῦ.

— ὦ, μήτηρ! σιώπησον! μὲ καταθλίβεις πολὺ· ἡ θυσία μου ἦν ἤδη συμπληρωμένη, ὁ ἀποχαιρετισμὸς μου πρὸς τὰς ἀναμνήσεις εἶχεν ἤδη γείνει. Εἶχον ἤδη παύσει νὰ πᾶσχω· ἐπιθυμοῦμαι λοιπὸν ν' ἀρχίσω πᾶσχων ἐκ νέου;

Σπρίγγουσα αὐτὸν ἡ μήτηρ ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀνέμιξε μετὰ τῶν θερμῶν του δακρῶν τὰ ἔκρυψα.

— Ταλαίπωρον τέκνον μου; ταλαίπωρον τέκνον μου! πόσον τὴν ἠγάπησας! πόσον τὴν ἀγαπᾷς! καὶ ποῖα γυνὴ δὲν θὰ παρεφρῶνει ἐκ χριᾶς γνωρίζουσα ὅτι ἐνέπνευσε τοιοῦτον ἔρωτα;

Τὰ φλογερά φιλήματά της ἐξήραναν τὰ ἡγρὰ αὐτοῦ βλέφαρα· ἀποσεῖον δὲ τὴν ἀδυναμίαν τῆς στιγμῆς ἐκείνης, καθ' ὅτι ἐνόει ὅτι ἡ μήτηρ οὐδὲν πλέον ἔχει νὰ τῷ ἀνακοινώσῃ, εἶπε.

— Ἄς μὴ ὀμιλήσωμεν πλέον περὶ τούτου· εἶχον ἐπαφήεις ἑμαυτὸν εἰς τὸ κράτος ἰδανικοῦ ὄνειρου, ἀλλὰ τὸ παρελθὸν ἀπέθανε· θὰ γράψω πρὸς τὴν κ. Βέρλεϋ ὅτι δὲν δύναμαι νὰ ἐκπληρώσω τὴν αἵτησίν της, διότι δὲν εἶμαι πλέον παιδαγωγός, ἀλλ' ἰατρός,

Ἡ κ. Δαήλ ἐπέμεινε.

— Ὅχι, σὲ παρακαλῶ, υἱέ μου· ὕπαγε, κἀλλιον, πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῆς, ἵνα συνεννοηθῆτε ἀκριβέστερον· ὁ τρόπος οὗτος θὰ εἶναι εὐγενέστερος, διότι τῇ ὀφείλεις τὴν φιλοφρόνησιν ταύτην.

— Ἔστω, ἀπάντησεν ἐκεῖνος ἐν τέλει, θὰ μεταβῶ αὐρίον.

VII.

Ὄντως, τῇ ἐπιούσῃ ὁ Ἰωάννης, τῆρῶν στερρὰν τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀρνήσεως, ἔκρουσε τὸν κωδονίσκον τῆς κικλιδωτῆς πύλης τοῦ ξενοδοχείου. Ἡ πύραυλος Ραφαήλ ἦτο ἤδη πικτελῶς ἐρημος· οὐδεὶς ἐφάνετο περιπατητῆς ὑπὸ τὰ ξηρὰ βιθυκίτρινα δένδρα· μόναι δ' αἱ σιδηροδρομικαὶ ἀμαξοστοιχίαι ἐξετίνασσον τοὺς ὄξυρῶνους αὐτῶν συριγμούς ὑπερᾶνω τῆς περιφερείας τοῦ ἐν Πασσὺ σταθμοῦ.

Ὁ νεκρὸς ἀνὴρ εἰσῆλθεν, ἤρεμον ἔχων τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ τὸ στήθος παλλόμενον εἰς ἀμμόστρωτον αὐλήν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὑποῖας μαρμακρίνη λεκάνῃ ἐξέπεμπε πίδακα ὕδατος.

Παντοσεῖδες τεγνητοὶ κῆκτοι ἐκόσμουσαν τὰς βαθμίδας τοῦ ποδίου, τὸ δὲ μέγα ἐκ κυκλῶν ὑέλων παρὰ θυρον ἐπεστεγάζετο ἐτι ὑπὸ σκιάδος ἐξ ἰνδικοῦ πανίου ἐστιγμένου διὰ ζωηρῶν χρωμάτων καὶ παραδόξων σχεδίων.

Ἡ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς, διακεκοσμημένη κατὰ τρόπον ἀνατολικόν, κατεδείκνυε τὴν οἰκοδέσποιναν ὡς γυναικα συρμόφιλον, νωθρὰν καὶ φιλάρεσκον ἀνακλινητῆρας μεταξοσκεπεῖς, τάπητες τῆς Βαγδάτης, τῆς Σμύρνης, τῆς Γαλιόρης καὶ τῆς Ἀγρας, καλὰ μιν οὐκ ἀνδύκες, ἐργοθήκαι ἐξ ἰνδικῆς τερεθίνθου, ἰδίχ δὲ τὸ λεπτόν ἄρωμα τὸ ἀναπεμπόμενον ἀπὸ παντὸς κιβωτίου ἢ κενοθυρίδος ἐκ σαντάλευ, τὰ πάντα ἐφάνοντο προκαλοῦντα τὴν παρουσίαν θρησκευτικοῦ λύχνου πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ βωμοῦ τούτου ἐνθα ἡ βρασίλειος καὶ τυρρανικὴ καλλονὴ ἔμελλε νὰ ὑποδέξῃται τοὺς γονυκλίνοντας λατρευτὰς ἐν στάσει ὁμοίχ πρὸς τὴν τῆς Βοστανῆ ἀνακεκλιμένης ἐπιλωτῶν.

Αἶφνης μικρὰ θυρίς, ἀθουρῶως διανοιγείσα, ἔδωκε δίοδον πρὸς τὴν κ. Βέρλεϋ. Αὕτη ἐν τῷ βρασιλείφ αὐτῆς, φέρουσα εὐρὴν ἐκ κασεμηρίου κοιτωνίτην, διακεχρυσωμένη ἐλαφρῶς διὰ τῶν μυστηριωδῶν ἐκείνων κομμωτικῶν ἀλειφμάτων, ἀτινα ἐξαρνήζουσι τὰς ἀρτιγενεῖς ρυτίδας καὶ προσδίδουσι διὰθερμον χροικὴν εἰς τὴν πρόσωρον ὠχρότητα, ἀλλ' ἐν τούτοις ἀφελῆς, γλυκεῖα καὶ προσηνῆς, κατέθελλε τὸν Ἰωάννην, πρὸς ὃν ἐπλησίασειτείνουσα φιλίως τὴν χεῖρα.

— Καλῶς ἦλθατε, κ. Δαήλ· ἀπὸ πολλοῦ δὲν εἶδομεν ἀλλήλους.

— Πραγματικῶς, κυρία· ἀπὸ πέντε ἐτῶν.

— Πέντε ἐτη! πῶς παρέρχεται ὁ καιρός! ἐγήρασα, δὲν ἔχει οὕτως; εἶπεν εὐθύμως.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀπάντησε διὰ τοῦ αὐτοῦ ὕρου·

— Εὐχομαι εἰς ὅλας τὰς γυναῖκας νὰ γηράσωσιν ὅπως σεῖς.

— Ἴδου μία βραδισμένη φιλοφρόνησις· ἄλλατε δὲν ἐλέγχατε τοιαύτας.

— Εἶπατε κἀλλιον ὅτι ἤδη ἀπέκτασα ὀξυδέρκειαν καὶ παρκατήρησιν, διότι βλέπετε, οἱ νέοι σκέπτονται συνήθως κικῶς.

— Λοιπόν! . . . εἶπεν ἐκεῖνη· σεις θέλετε νὰ μὲ ἀποπλανήσῃτε πολὺ μακρὰν, κ' ἐγὼ ἀπαυδῶ ἄς ὀμιλήσωμεν σπουδαίως· ἐπανερχεσθε ἐκ τοῦ Ἄζέν;

— Ναί, κυρία.

— Πῶς ἀφήσατε τοὺς ἐκεῖ;

— Ἐπίσης ὑγιεῖς τὸ σῶμα ὡς καὶ τὸ πνεῦμα· ἐν ἐνὶ λόγῳ εὐδαιμονοῦντας.

Ἡ κ. Βέρλεϋ ἐστέναζε.

— Καὶ μὲ συνεχώρησεν ἄρα γε ἡ Ἰωάννα διότι δὲν παρευρέθην εἰς τοὺς γάμους τῆς;

— Γνωρίζω ὅτι ἡ δις κ. Δωροῦ ἐλυπήθη ζωηρῶς διὰ τὴν ἀπουσίαν σας.

Ἡ Παρισιανὴ ἤρξατο γελῶσα.

— Τὸ δις τοῦτο εἶναι ὠραῖον, πολὺ ὠραῖον, τὸσφ μᾶλλον, καθ' ὅσον δὲν δύναται νὰ τεθῆ ἄλλαχού. Ἐπανεῦρετε ὑγιὰ τὴν κ. Δαίλ;

— Χάρης τῷ Θεῷ, ναί, κυρία.

— Καὶ τὴν Ἑλένην;

Τὸ οἰκτεῖον τοῦτο ὕφους ἐξέπληξε τὸν Ἰωάννην· τὸσφ λοιπὸν στενὴ σχέσις συνέδεε τὴν κ. Βέρλεϋ πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ;

Ἄλλ' ἡ τὰς ἐρωτήσεις προβάλλουσα δὲν ἀρῆκεν αὐτῷ τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον ἔν' ἀναλογισθῆ πλεῖστον.

— Ἀληθῶς, εἶπεν, ἡ μήτηρ σας θὰ σὰς ὀμίλησε βεβχίως περὶ αἰτίας τῆς ὑποῖαν τῆ προέβαλον.

— Μάλιστα· καὶ ἀκριβῶς αὕτη εἶναι ἡ αἰτία . . .

— Τῆς ἐπισκέψεώς σας; τὸσφ τὸ καλλίτερον· δέχεσθε, δὲν ἔχει οὕτω;

Ὁ νεκρὸς ἀνὴρ στενοχωρηθεὶς ἐδίστασε.

— Δὲν δύναμαι ν' ἀποκρῦψω ὑμῖν, κυρία, ὅτι ἤλθον σήμερον ἵνα δηλώσω μετὰ λύπης τὴν ἀρνησίαν μου.

— ὦ! ἀνέκροξεν ἡ οἰκοδέσποινα τείνουσα τοὺς βραχίονας· τὴν ἀρνησίαν σας; ὦ, ὄχι, ὄχι! εἰς ἡμᾶς, οἵτινες ἔχρημεν τόσον διότι ἐμέλλομεν νὰ σὰς βλέπωμεν συχνάκις· καὶ ὁ ταλαίπωρος ὁ μικρὸς μου Ρογῆρος τί θὰ εἶπῃ;

— Ὁ κ. . . Ρογῆρος, εἶπεν ὁ Ἰωάννης διαπορῶν· συγγνώμη, κυρία, θὰ ἦτο ἀδιακρισία μου, ἂν σὰς ἠρώτων περὶ τίνος ὀμιλεῖτε;

— Ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀνεψιοῦ μου, τοῦ τέκνου μου, τοῦ Ρογῆρου δὲ Μελφάρ, τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Αἴνας· ἐνθυμεῖσθε τὴν Αἴναν;

. . . Ἐκ ἐνθυμείτο! αἰσινιδία συγγίνης σὺσπᾶσκα τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ, δὲν τῷ ἐπέτρεψε τὴν λαλίαν. Ἡ δὲ Παρισιανὴ ἐπανελάβε.

— Καὶ ἀρνεῖσθε! παιδίον τόσφ εὐχαρι, τόσφ καλόν, τόσφ εὐελπι . . . ὦ! δὲν εἶναι καλὸν τοῦτο κ. Δαίλ!

Τοὺς λόγους δὲ αὐτῆς τούτους παρηκολούθουν καὶ τὴν ἔμφρασιν αὐτῶν ἐπέτεινον ἀμυδρὰ μειδιήματα καὶ μορφασμοὶ λύπης ἐκφραστικοί.

Ὁ Ἰωάννης, μεγάλως ἀμηχανῶν, ἠγνῶει τί νὰ εἶπῃ.

— Τῆ ἀληθείᾳ, κυρία, λυποῦμαι, ταράσσομαι! γνωρίζετε ὅτι δὲν εἶχον ἀφιερῶθῆ διὰ βίου εἰς τὴν διδασκαλίαν, καὶ ἔπαυσα διδάσκων ἀπὸ πολλοῦ.

— Ναί, τὸ γνωρίζω· ἀλλ' ἡ αἴτησις ἡμῶν προβάλλεται ὑπὸ τὸν τίτλον ἐξαιρέσεως· καὶ ἔπειτα ἡ παράδοσις διὰ τὴν ὁποῖαν σὰς παρακαλοῦμεν δὲν ἀνάγεται εἰς σπουδαιότητα· δύνασθε νὰ ἐκλέξητε ὅσα μαθήματα θέλετε· ναί, δὲν ἀγνοῶ ὅτι εἰσθε πολυεὐσπλαγχνος, ἀλλ' αὐτὰ θὰ διαρρυθμισθῶσιν ὅπως σεις θέλετε· θὰ ἔρχησθε ὅταν δύνασθε, ὅταν θέλετε μᾶλλον· δὲν δύναμαι νὰ εἶπω πλεῖστον.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ νεαροῦ ἀνδρὸς ἤρχετο βαθυμυθὸν καρδαινομένη.

— Ναί, ναί! . . . ἰδοῦ, συγκινεῖσθε! μὴ ἀποτρέπετε ἑαυτὸν· θὰ μᾶς προξενήσῃτε τόσην χαράν . . .

Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἡ θύρα τῆς αἰθούσης ἠνοίχθη, καὶ ὠραῖος δεκαέτης παῖς, ξανθὴν καὶ οὐλὴν ἔχων κόμην, φυσιογνωμίαν κορασιῶδος γλυκεῖαν καὶ λεπτοφυᾶ, ὀφθαλμοὺς δὲ μεγάλους μετ' ἐκπεπληγμένου καὶ θωπευτικοῦ βλέμματος ἔστη ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ μετ' ἤθους δειλοῦ

— Ἀκριβῶς! ἰδοῦ αὐτὸς· δύνασαι νὰ εἰσέλθῃς, Ρογῆρέ μου.

Ὁ Ἰωάννης ἐταπεινώσε τὸ μέτωπον καταλαμβανόμενος ὑπὸ συγγίνης ἀκατανικήτου. Ὁ παῖς οὗτος ὃν ἐπέθυμον νὰ ἐμπιστεῦσωσιν αὐτῷ ἦτο ὁ ἀδελφὸς Ἐκείνης . . .

— Δέχεσθε· δὲν ἔχει οὕτως; ἐπανελάβε ἡ κ. Βέρλεϋ.

Μὴ δυνάμενος νὰ λαλήσῃ, αἰνεῖ διὰ πνοῆς τινος μόνης ἤρθρωσε τὴν λέξιν· ναί! σύρων δὲ πρὸς ἑαυτὸν τὸν παιδᾶ, ἔκλινε πρὸς αὐτὸν ἵνα ἡ δακρυόεσσα τῶν ὀμμάτων του ὑγρότης διαλάβῃ τὸ βλέμμα τῆς γυναικός.

— Ἐπιθυμεῖτε νὰ γείνητε μαθητῆς μου, κ. Ρογῆρε;

— Ναί, ἀπεκρίνατο βραδέως τὸ παιδίον.

— Λοιπὸν δὲν σὰς προξενῶ φῶτον;

— ὦ! ὄχι, κ. Δαίλ.

Ὁ Ἰωάννης καὶ πάλιν ἐσκήρτισε.

— Γνωρίζετε τὸ ὄνομά μου;

— ὦ, βέβαια, κ. Δαίλ· ἡ Αἴνα μοὶ τὸ εἶπεν.

Ὁ νεαρὸς ἱατρὸς ἠγέρθη.

— Πότε πρέπει ν' ἀρχίσωμεν, κυρία, ἠρώνησε.

— ὦ, ὅταν θέλετε, ἀγαπητέ μοι κύριε· καὶ προσέθηκε μετὰ τινα σκέψιν· σήμερον ἔχομεν πέμπτην· θέλετε τῷ σαββάτῳ.

— Εὐχαρίστως· λοιπὸν τῷ σαββάτῳ· θὰ ἔλθω εἰς τὰς τέσσαρας, μετὰ τὸ συμβούλιόν μου.

Συμβουλευσάμενος δὲ τὸ ἡμερολόγιον αὐτοῦ, εἶδεν ὅτι τὸ προσεχὲς σάββατον ἦτον ἡ 15ῃ σεπτεμβρίου. Τὸ φθινόπωρον προῦχῶρει, ἀλλ' ὁ οὐρανὸς ἦν εἰσέτι αἴθριος.